

FESTIVAALIT KAUPUNGIN
OSAT EUROOPAN SUURKA
UPUNGIT MUSIIKKI TANS
SI TEATTERI KUVATAITEET
MUOTOILU RAKENNUSTAI
DE KIRJASTO MUSEOT JA
ARKISTOT MEDIAJALIIKKUVA
KUVA OPETUS TALOUS

Konst och kultur i Helsingfors

Helsingfors stad
Faktacentralen

ARTIKELFÖRFATTARE

- Askelo Sini ● *Helsingfors stads faktacentral, Enheten för statistik och informationstjänst*
- Berndtson Maija ● *Helsingfors stadsbibliotek*
- Cantell Timo ● *Helsingfors stads faktacentral, Stadsforskningsenheten*
- Fontell Klas ● *Helsingfors stads konstmuseum*
- Hellman Tuomas ● *Hum. kand.*
- Helminen Martti ● *Helsingfors stads faktacentral, Stadsarkivet*
- Ilonen Pia ● *Talli Architects*
- Keskinen Vesa ● *Helsingfors stads faktacentral, Stadsforskningsenheten*
- Lankinen Leila ● *Helsingfors stads faktacentral, Enheten för statistik och informationstjänst*
- Niemi Irmeli ● *Helsingfors stads kulturcentral, Malmgården*
- Samola Juha ● *Centralen för audiovisuell mediekultur AVEK*
- Selander Päivi ● *Helsingfors stads faktacentral, Enheten för statistik och informationstjänst*
- Seppälä Riitta ● *Informationscentralen för teater i Finland*
- Silvanto Satu ● *Helsingfors stads kulturcentral, Eurocult21*
- Sutinen Virve ● *Statens konstmuseum, Kiasmateatern*
- Äikäs Timo ● *Helsingfors stads faktacentral, Enheten för statistik och informationstjänst*

Konst och kultur i Helsingfors
Helsingfors stads faktacentral
Webbpublikationer från Helsingfors stads faktacentral 2005:7

Redaktionsgrupp
Ordförande: Leila Lankinen, stf. informationsförsörjningschef,
Sini Askelo, överaktuarie, Timo Cantell, specialforskare,
Marianna Kajantie, direktör (vid Helsingfors stads kulturcentral),
Vesa Keskinen, forskare, Päivi Selander, projektforskare, Timo Äikäs, forskare

Statistik: Sirkka Koski och Annikki Järvinen

Design och layout: Olli Turunen | Tovia Design Oy
Tryckerikontaktperson: Tarja Sundström
Översättning: Magnus Gräsbeck

Förfrågningar
Helsingfors stads faktacentral, Enheten för statistik och informationstjänst
Adress: Alexandersgatan 16-18, 00170 Helsingfors
P.O. Box 5520, FIN-00099 Helsingfors stad
Timo Äikäs, + tel. 358 9 169 3184, timo.aikas@hel.fi
Sini Askelo, tel. + 358 9 169 3180, sini.askelo@hel.fi
Leila Lankinen, tel. + 358 9169 3190, leila.lankinen@hel.fi

Beställningar
Tel. + 358 9 169 3135

ISSN 1458-5707
ISBN 952-473-412-5

Pärmbilder:

Helsingfors om vintern sett från havet.

Foto: Helsingfors stads bildbank/ Suomen Ilmakuva Oy

Dansös-koreograf Sanna Kekäläinen uppträder. *Iho* (Hud), 2001.

Foto: Heli Rekola

Stadsorkestern Helsingfors Filharmoniker, chefsdirigent Leif Segerstam.

Foto: Maarit Kyttöharju

Titelbladet:

Skulpturen *Rumba* av Martti Aiha i Gräsviken. Oy Alko Ab:s gåva
till Helsingfors stad. Skulpturen avtäcktes år 1992.

Foto: Olli Turunen, med artistens tillstånd

Konst och kultur i Helsingfors

WEBBPUBLIKATIONER FRÅN HELSINGFORS STADS FAKTACENTRAL 2005:7

Till läsaren

Föreliggande kulturstatistik för Helsingfors 2004 är en något förkortad version av nyligen utkomna *Arts and Culture in Helsinki* – som i sin tur är en uppföljning av två motsvarande temastatistiker från åren 1995 och 1999 – och beskriver kultursektorns nuläge och utveckling i vår huvudstad. Vi har koncentrerat oss på kulturtjänsterna i staden, deras innehåll, utbud och nyttjande, och på den ekonomiska verksamhet som kultursektorn innebär. De traditionella kulturgrenarna är med, och dessutom kommer vi med rön om olika evenemang och festivaler och om den vitala stadsdelskulturen i vår huvudstad. Läsaren får märka att Helsingfors är en betydande knutpunkt för många kulturströmningar.

Men hur står Helsingfors i förhållande till övriga europeiska storstäder i kulturellt hänseende? Denna fråga gav vi en del svar på redan i den första kulturstatistiken av år 1995, och även nu har vi tagit med jämförande rön från övriga europeiska metropoler. Idag råder stor enighet om att kultursektorn är en nyckelfaktor för en storstads konkurrenskraft, en faktor jämförbar med ICT- och välståndsinfrastruktur.

Kulturstatistik för Helsingfors på finska och på engelska samt den förkortade versionen på svenska finns tillgänglig på Helsingfors stads fakta-centrals hemsidor www.hel.fi/tietokeskus. Den engelska och finska versionen har även givits ut i tryck.

Kulturstatistiken är resultatet av ett samarbete mellan Helsingfors stads faktacentral, kulturcentral, stadsbibliotek och konstmuseum samt ett större antal organisationer och sakkunniga inom olika kulturgrenar. Jag vill rikta ett varmt tack till alla som bidragit till att dessa sidor kommit till och givits ut till allmänhetens kännedom.

Januari 2005

Leila Lankinen

Stf. informationsförsörjningschef

Ö Ä L L H E L S I N G F O R S

FESTIVALER

Festivalstaden Helsingfors 4

FÖRORTER

Förorter och kulturcentra 8

Kulturcentrens besökare 10

EUROPEISKA METROPOLER

Konst och kultur i europeiska metropoler 14

MUSIK

Musikstaden Helsingfors 22

Musikaliska evenemang i Helsingfors
under ett veckoslut våren 2004 26

DANS

Danskonst i Helsingfors 28

TEATER

Över en miljon teaterbesök 30

BILDKONST

Offentlig konst i Helsingfors 34

Konstgallerier och utställningslokaler i Helsingfors ... 37

DESIGN

Den finländska formgivningens stad 42

ARKITEKTUR

Arkitektur 46

BIBLIOTEK

Biblioteket, den mest anlitade kulturtjänsten 52

MUSEER OCH ARKIV

Museer och arkiv 58

MEDIA OCH FILM

Film och video på helsingforsvis 62

UTBILDNING

Undervisning i konst och kultur 70

EKONOMI

Kultur och ekonomi 78

Figurförteckning 87

Tabellförteckning 88

SATU SILVANTO OCH TUOMAS HELLMAN

Festivalstaden Helsingfors

Man kan med fog säga att Helsingfors är mitt uppe i en festivalboom idag. Helsingfors Festspel, som hållits varje år sedan 1968, har fått sällskap av en mängd mindre festivaler. Festivalen Runo, en poesifestival, och Festivalen för nytt och experimentellt jonglerande är bara två exempel. Utomhusfestivalen Tuska hämtar årligen in en växande och allt internationellare skara entusiaster av s.k. heavymusik till Helsingfors. Allt sedan 1968 har Tusovkarock introducerat ryska toppensembler för den helsingforsiska publiken. Inom teatern har nätverket Baltic Circle etablerat banbrytande samarbete mellan olika städer kring Östersjön, och Helsingfors Flamencofestival hämtar årligen in fläktar av medelhavsatmosfär till ett vintrigt Helsingfors.

Många nya festival uppstod kring millennieskiftet, då en ny generation av festivalarrangörer äntrade scenen. Denna nya generation rörde sig obehindrat i internationella nätverk och var mycket väl förtrogen med sina respektive branscher

– många var konstnärer själva. Och eftersom de upplevde sig sakna tillräckliga möjligheter att föra fram sina arbeten skapade de egna arenor. Även kulturhuvudstadsåret 2000 bidrog till uppkomsten av nya festivaler genom att det sammanförde potentiella festivalskapare. Dessutom hade IT-boomen satt fart på mediasektorn, som uppmuntrade många konstnärer att ta upp nya experimentella projekt.

År 2003 beviljade Helsingfors stads kultur- och biblioteksnämnd penningstöd åt 37 festivaler i Helsingfors, vilket säger någonting om festivalboomens omfattning. Och antalet festivaler var ju de facto ännu större: många finansierades med hjälp av stadens vanliga projektanslag eller med privata medel. Helsingfors stads kulturcentrals olika enheter lägger i själva verket upp ett antal egna festivaler. Tillsammans med den finländska lokalavdelningen av den internationella barnteaterföreningen Assitej arrangerar kulturcentren i Huvudstadsregionen den nationella barnteaterfestivalen Hurraa! och dess internationella motsvarighet Bravo! turvis årligen under ledning av Annegårdens konstcentrum.

Festivalerna utgör fruktbar mark för uppkomsten och spridningen av nya idéer, innovationer och tvärkulturella verksamheter. Och det huvudsakliga syftet med många av festivalerna är ju att vara en mötesplats för personer verksamma inom respektive konstgren. Och, för att citera en festivalarrangör: festivaler tenderar skapa nya festivaler.

Bland den nya generationen av festivalarrangörer är allt flera mångåriga entusiaster inom sina respektive områden. De in får många förslag och väljer ut de idéer som bäst passar deras egna. Festivaler ordnas vanligen för andra entusiaster inom samma bransch, men samtidigt innebär de en möjlighet för den stora allmänheten att få bekanta sig med branschen. Därmed bidrar de också till spridningen av nya

Villatältet på Tokoistranden under Helsingfors Festspel.

Foto: Helsingfors stads bildbank / Sakari Viika

avantgardeströmningar. Som exempel har festivalen Piirtäjäpäivät, som hölls första gången år 1979 och som sedermera övergått i Helsinki Cartoon Festival, stärkt den tecknade filmens ställning som konstform i Finland.

Festivaler påverkar folks uppfattning om en stad. De innebär referenspunkter och bidrar till uppkomsten av urbana identiteter som avviker från massan. De stärker subkulturer och skapar samhörighet mellan entusiaster. Som allra bäst kan festivaler kulminera i ett ”festivalögonblick” och

skapa en kraft född ur dramaturgisk skicklighet och högklassigt innehåll, en stark upplevelse som sammanför besökare, uppträdande och arrangörer.

Ett brett och internationellt urval av festivaler bidrar till ett pluralistiskt värderingsklimat i en stad. Denna uppgift har i Helsingfors i synnerhet World Village -festivalerna.

Festivaler hämtar in internationella artister och besökare, och detta ger dels ortsborna möjlighet att bekanta sig med färska stilriktningar i andra länder, dels ortens egna konstnärer möjlighet att visa vad de kan för utländsk publik. Ett av huvudsyftena med Dance Arena Festival är att främja finländsk danskonst internationellt och att skapa bättre möjligheter för finländska dansare att uppträda utomlands. År 2003 bevakades Dance Arena av över 50 utländska kritiker och producenter. ■

KÄLLOR

- Finland Festivals.
- Helsingfors stads kulturcentral.
- Statistikcentralens kulturstatistik 2001. FOS. Culture and the Media 2002:1. Helsingfors 2002.

Evenemanget *Sondheim à la Vuokko* vid Art goes Kapakka 2003, utförd av Vuokko Hovatta och Pessi Levanto.

Foto: Heini Leväslaiho

Figur 1.1 Antal besökare vid Helsingfors Festspel 1989 – 2003

1989	156 531
1990	200 812
1991	211 899
1992	260 407
1993	256 100
1994	158 000
1995	208 670
1996	89 370
1997	212 933
1998	246 244
1999	310 695
2000	321 872
2001	289 247
2002	295 605
2003	308 180

Bland de av Finland Festivals evenemang som haft över 50 000 personbesök har Helsingfors Festspel alltid haft största antalet besök utom år 1996, då Tammerfors internationella teaterfestival, Pori Jazz i Björneborg, Kaustby folkmusikfestival och Tangomarknaden i Seinäjoki alla hade flera besök.

Källa: Statistikcentralens kulturstatistik 2001 och Finland Festivals

Stadsorkesteren Helsingfors Filharmoniker, chefsdirigent Leif Segerstam.

Foto: Maarit Kytöharju

Tabell 1.1 Festivaler och besökare i Helsingfors under olika årstider 2003

Namn	Genre	Besökare
VINTER (december, januari, februari)		
■ DocPoint	dokumentärfilm	12 500
■ Flamenco in Helsinki	flamenco	1 620
■ Helsinki Film Festival – Nainen vai Artisokka	kvinnofilm	1 600
■ Musica Nova Helsinki	nutidsmusik	8 000
■ Side Step	nutidsdans	778
■ Tusovkarock	rysk rock	530
■ Forces of Light	ljuskonst	3 000
VÅR (mars, april, maj)		
■ Asia in Helsinki	asiatisk konst	1 575
■ Flamenco in Helsinki	flamenco	1 620
■ Hurraa! Hurraa!	barnteater	
■ Illumination	film	2 685
■ Kirkko soikoon	kyrkomusik	6 237
■ KynnysKINO	film	531
■ World Village Festival	multikultur	30 000 – 40 000
■ Mariinskiteatern på Alexandersteatern	musik, dans	3 818
■ Musica Nova Helsinki	nutidsmusik	8 000
■ Read me	softwarekonst	900
■ Ruutia!	barndans	654
■ Tusovkarock	rysk rock	530
SOMMAR (juni, juli, augusti)		
■ Amorph! 03 Performance Festival	performanskonst	1 457
■ Helsingfors Festspel	musik/stadsfestival	295 605
■ Helsinki Runo Festival	poesi	2 000
■ Helsinki Samba Carnival	dans	40 000
■ Helsinki Tap Festival	tapdans	2 281
■ Helsinki Organ - Helsingfors orgelsommar	orgelmusik	8 695
■ 7:de internationella Feet Beat Tap Festival	tapdans	544
■ Koneisto	elektronisk musik	34 000
■ Tuska Open Air Metal Festival	tung rockmusik	25 300
■ URB – festivalen för ny dans	stadskultur	9 183
■ Viapori Jazz	jazz	2 000
HÖSTEN (september, oktober, november)		
■ Avanto Helsinki Media Art Festival	mediakonst	3 500
■ Baltic Circle	teater	2 796
■ Gruppen Fyras Bästa: Nutidsdansfestival	nutidsdans	623
■ Helsinki International Film Festival – Love and Anarchy	film	40 000
■ Helsinki Festival	musik/stadsfestival	295 605
■ Helsinki Klezmer Festival	musik	1 087
■ Helsinki Comics	tecknade serier	5 500
■ Jumo Jazzfest	jazz	N/A
■ Russian Seasons	teater	1 770
■ Dance Arena	nutidsdans	1 750
■ Tsuumi Festivaali 2003	folkdans	764
■ Festival of New and Experimental Juggling 5-3-1	cirkuskonst	1 400
■ Forces of Light	ljuskonst	3 000

Obs: om en festival pågår under två årstider nämns den för vardera.

Källa: Helsingfors stads kulturcentral

Film

Dans

Musik

IRMELI NIEMI

Förorter och kulturcentra

Tanken att bygga kommunala kulturcentra i Helsingfors ytterstad bygger på en princip om lokal demokrati. Enligt den skall kulturservicen finnas nära till hands för invånarna. Tack vare de lokala kulturcentren kan invånarna utöva konst och kultur nära sina hem, i stället för att måsta åka in till stadskärnan.

Helsingfors stads kulturcentral har tre stora kulturcentra i ytterstaden: Stoa i Östra Centrum, Gamlasgården i västra Helsingfors och Malms kulturhus i norra Helsingfors. Stoa blev färdigt år 1984, Gamlasgården år 1992 och Malms kulturhus år 1994. Räknat med antal personbesök är Stoa med sin stora biblioteksfilial störst och Gamlasgården minst.

De tre centren bildar en kedja längs Ring I, med omkring 100 000 invånare var i sitt verkningsområde. Alla tre ligger nära metron eller järnvägen, och är därför lätta att nå även från stadskärnan. Köpcentra och idrottsanläggningar i grannskapet bidrar till att locka besökare till kultur-

centren, och därför har de lokala kulturcentren höga besöksiffror.

Alla dessa kulturcentra är byggda enligt samma funktionella princip. Aulan är ett gemensamt utrymme därifrån man kommer raka vägen till salar och bibliotek och till arbetarinstitutionens klassrum. Aulan innehåller en caférestaurang, en utställningshall och en biljettförsäljningsdisk. Konceptet är kundvänligt: när man stigit in i aulan hittar man genast vidare dit man skall. I Stoa och Gamlasgården finns lokaler även för Helsingfors stads ungdomscentral.

Programutbudet i auditorierna och konstgallerierna koordineras av Helsingfors stads kulturcentral. Malmgården har även utrymmen för konferenser och konstfostran. De enskilda evenemangen kan arrangeras av utomstående arrangörer eller av Kulturcentralen själv, eller i samarbete mellan vardera. Flertalet evenemang ordnas av utomstående, och Kulturcentralens produktioner kompletterar utbudet. Dess roll är mera att stå till tjänst med lokaler och hyresunderstöd, att samarbeta och ge sakkunnighjälp. Grundprincipen är att reagera på behov och efterfrågan som finns i grannskapet.

Planeringen av de tre kulturcentren gav vart och ett en särskild roll. Stoa har ett auditorium byggt enkom för att kunna användas som teaterscen, Gamlasgården har en utmärkt kammarmusiksal, och Malms kulturhus är inriktat på konst och hantverk. Icke desto mindre är utbudet omväxlande vid dem alla.

Förutom olika evenemang erbjuder kulturcentren ett ställe där folk kan träffas och göra något tillsammans. Centrens profiler påverkas av klienternas, besökarnas, behov. Deras strategiska mål är att främja lokal demokrati, överbygga administrativa skrankor och göra det lättare för gemene man att utöva kultur. ■

Kulturcentret Nordhuset i Nordsjö, ritat av arkitektbyrå Heikkinen-Komonen, projektarkitekt Niklas Sandås. Byggnaden fullbordades år 2001. Foto: Marjo Haatainen

Festivalen KontuFestarit i Kälkparken i Gårdsbacka 2004.

Foto: Martti Kukkonen (Albumit auki, www.kontu.fi)

VESA KESKINEN

Kulturcentrens besökare

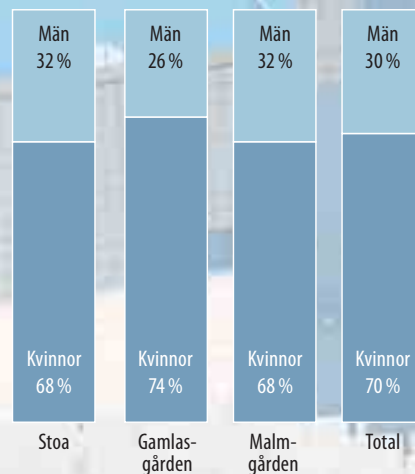
Än så länge har det forskats ganska lite i kulturcentren och deras besökare, och endast besökarräkningar har gjorts. I mars 2004 gjordes en veckolång enkät bland besökarna för att utröna hur ofta de besökte centren, varför de gjorde det, och vilka slags kulturevenemang de föredrog. 814 besökare fyllde i och återlämnade formuläret.

Enkätresultaten ges ut våren 2005 av Helsingfors stads faktacentral i en bok om centrens uppkomst, arkitektur, aktiviteter och besökare. Några preliminära resultat ges ut här.

Man kände i och för sig till att kvinnorna är flitigare konst- och kulturkonsumenter än männen i Helsingfors, och det var därför ingen överraskning att flertalet besökare denna vecka var kvinnor. Besökarnas medelålder var 40 år, i Stoa 38 år. Åldern varierade mellan tio och åttio år.

Varannan enkätsvarare besökte sitt " eget " kulturcentrum varje vecka. Ålder och kön inverkade inte nämnvärt på besöksfrekvensen. Unga människor dominerade bland förstagångsbesökarna, vilket ju på sätt och vis var väntat.

Figur 2.1 Kulturcentrens besökares könsfördelning

Källa: Keskinen Vesa: Helsingin kulttuurikeskusten kävijät maaliskuussa 2004 (besökarna vid kulturcentren i Helsingfors i mars 2004).
Opublikerat manuskript.

Folk går i allmänhet till sitt lokala kulturcentrum, som många upplever som sitt eget. I synnerhet Gamlasgården får största delen av sina besökare från det egna grannskapet, medan Stoa och Malm kulturhus i högre grad drar även annan publik. Alla centra fick besökare från grannkommunerna också.

Besökare vid

Har inte besökt eller känner inte till de övriga kulturcentren, %

■ Stoa	69
■ Gamlasgården	62
■ Malms kulturhus	56

I vilket sällskap kom besökarna?

Över hälften av enkätsvararna hade kommit allena, män i högre grad än kvinnor (62 % vs. 53 %). Kvinnorna kom något oftare i sällskap av en familjemedlem eller vän. En liten grupp uppgav sig ha kommit med både en vän och en grupp eller annat sällskap. Därför uppgår summan av procentandelarna inte alltid till 100.

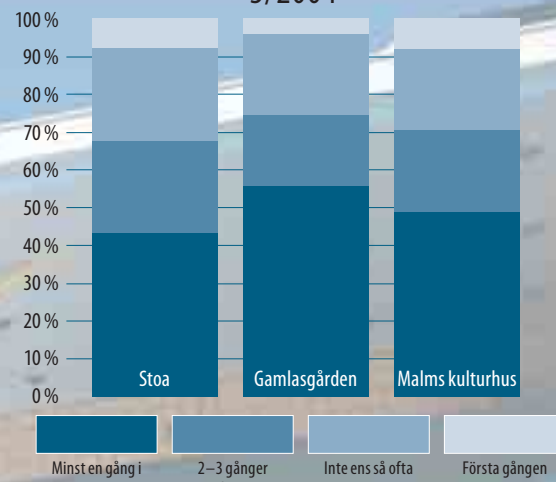
Varför kom man?

Frågan varför folk kom till kulturcentren hade 12 färdigformulerade svar. Man fick fylla i så många svar man ville. I medeltal avgavs 1,5 svar.

Alla tre kulturcentra har ett allmänt bibliotek, och vanligaste orsaken till att besöka kulturcentren var just att ”gå på bibban”. Vart sjätte besök gällde en utställning eller föreställning, och vid vart tionde besök gick man på kaféet – eller på toaletten.

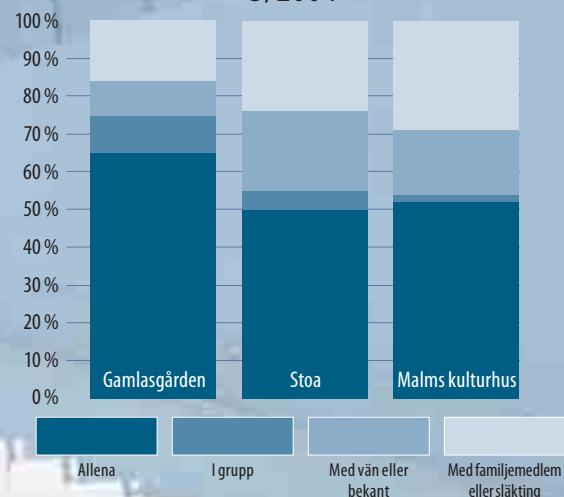
Män och kvinnor hade förvånansvärt lika orsaker till att besöka kulturcentren, utom då det gällde att gå på utställning, där kvinnorna dominerade.

Figur 2.2 Besök vid kulturcentren 3/2004

Källa: Keskinen Vesa: Helsingin kulttuurikeskusten kävijät maaliskuussa 2004 (besökarna vid kulturcentren i Helsingfors i mars 2004). Opublicerat manuskript.

Figur 2.3 I vilket sällskap kom besökarna 3/2004

Källa: Keskinen Vesa: Helsingin kulttuurikeskusten kävijät maaliskuussa 2004 (besökarna vid kulturcentren i Helsingfors i mars 2004). Opublicerat manuskript.

Enkäten gjordes så sent på våren att nästan alla kurser vid arbetarinstituten hade tagit slut. På hösten, vintern och tidigt om våren är arbetarinstitutens elever en viktig besökargrupp.

Den omständighet att 150 övriga alternativ angavs som svar vittnar om det stora utbudet av olika begivenheter vid kulturcentren. Och trots att 20 av dem kunde hänföras till något av de givna alternativen, handlade 130 svar (16 % av

samtliga) om verkligt övriga orsaker. Här följer några kategorier:

- allsångskvällar (15, varav 11 i Malms kulturhus)
- fastighetsbolagsmöten (17)
- använda Internet (9) eller betala räkningar vid betalautomaterna (6)
- köpa eller boka biljetter (14)
- göra läxor, läsa på tent etc. (12, varav 9 i Stoa)
- uppträda med musik eller föreställning (4)

Ytterligare följande orsaker nämndes: hämta broschyrer, läsa anslagstavlan, läsa tidningar, ta sig en titt på stället, komma in och värma sig. ■

KÄLLOR

- Keskinen Vesa: Kulttuurikeskusten käyttöjätät maaliskuussa 2004 (kulturcentrens besökare i mars 2004). Opublicerat manuskript.
- Arkiv på lokaltidningen Itä-Helsingin Uutiset.
- Urban II, EU:s Community Initiative, Cultural Urban Project 2003.

Figur 2.4 Kultur- och kongresscentra i Helsingfors 2004

Kulturcentret Stoa. I förgrunden Hannu Siréns skulptur *Stoa*. Foto Marjo Haatainen

Kultur- och kongresscentra i Helsingfors 2004

Inrättning	Invigt år	Platser ¹⁾	Utställnings- lokaler m ²	Evenemang och funktioner
1 Alexandersteatern, innerstaden*	1879/1993	473	–	teater, dans och opera, balletskola, kulturbyrå, övningslokaler
2 Finlandia-huset, innerstaden*	1971/1975	2 040	1 500	kongresser, konserter, utställningar, restaurang, servicecentral, butike
3 Stoa, östra ytterstaden*	1984	850	150	kulturcentrum, bibliotek, arbetarinstitut, ungdomsgård, dans, teater, musik, bio, utställningar, restaurant
4 Kablefabriken, västra innerstaden*	1991	3 600	4 300	utställningar, museer, artistuppträdanden, fester, mässor, teater och dans, firmor, konstnärer, arbetarinstuttsverksamhet, restaurant
5 Gamlasgården, västra ytterstaden*	1992	370	140	kulturcentrum, bibliotek, arbetarinstuttsverksamhet, galleri, ungdomsgård, konserter, seminarier, utbildningsevenemang
6 Internationella kulturcentret Caisa, innerstaden*	1995	150	90	vägledning och rådgivning, informering, konstutställningar, konserter, utbildning, dans och idrott, kafé
7 Kulturhuset, innerstaden*	1958	1 400	900	konserter (Radions Symfoniorkester), kongresser, utställningar
8 Malmgården, norra ytterstaden*	1994	330	100	kulturcentrum, bibliotek, arbetarinstuttsverksamhet, musikinstitut, ungdomsgård, barnevenemang, utställningar, kongresser, restaurang
9 Savoy-teatern, innerstaden*	1987	700	180	teater, konserter
10 Vita Salen, innerstaden*	1988	400	410	utställningar, konserter, möten, dans, restaurang
11 Gamla Studenthuset, innerstaden	1870	600	165	konserter, utställningar, möten, banketter, dans, restaurang
12 Nordhuset, östra ytterstaden*	2001	455	145	bibliotek, arbetarinstuttsverksamhet, kulturcentrum, musikinstitut, utbildningsbyrå, teater, dans, konserter, utställningar, festligheter, kafé

* Medlem av Suomen kulttuuritalojen neuvottelukunta (kommissionen för kulturhus i Finland).

¹⁾ Totalantalet platser i de olika salarna, exkl. utställningslokalerna.

Källor: Dagstidningen Helsingin Sanomat 25.10.1998, Kultur- och kongresscentrens årsberättelser, Cultural and congress centres in Finland (1998). Suomen kulttuuritalojen neuvottelukunta – Kommissionen för kulturhus i Finland.

LEILA LANKINEN OCH SATU SILVANTO

Att sammanställa jämförande internationell kulturstatistik: en utmaning

I nom många samhällssektorer har samarbetet mellan forskning och statistik lett till allt bättre och jämförelsedugligare statistik. Det kan gälla t.ex. ekonomi, politik, sysselsättning och sociala förhållanden.

Men kultur är ett invecklat begrepp med varierande definitioner. På kulturstatistikens område är bristen på samarbete mellan olika vetenskapsgrenar och en samtidig ökning i konstens och kulturens sociala betydelse ett problem. Kultursektorn tar sig ständigt nya former och uttryck som utmanar de traditionella, ibland nästan gammalmodiga, institutionella tolkningarna av begreppet kultur.

Lika problematiskt är att kulturstatistik i huvudsak koncentrerar sig på vad man kallar högkultur. Därför blir dess täckningsgrad inom det kulturella fältet begränsat. Detta fält förändras ju ständigt: nya konstformer föds, ställena för konstupplevelse växlar, och ny teknologi möjliggör nya konstnärliga experiment. Där är det svårt att göra exakta kategoriseringar, vilket är ett problem eftersom god statistikföring i regel eftersträvar just sådana. Såsom Eurostat upplever

saken kommer det att krävas årtal av metodiskt arbete för att kunna utveckla en fullgod kategorisering för standardiserad internationellt jämförelseduglig kulturstatistik.

Vid utvecklandet av kulturstatistiken inom Europeiska Unionen utgår man från en skiljelinje mellan kultur och kommunikation. Klassificeringen av vad som är kultur bygger i sin tur på konst, kulturarv, massmedia och informations- och kommunikationsteknologi. UNESCO:s kulturstatistik utgår däremot från en bredare ram och inbegriper även idrott och sociokulturell verksamhet såsom olika förenings- och sammanslutningars verksamhet.

På ett konkret plan hänger problemen med kulturstatistikens jämförbarhet samman med begreppsdefinitioner, tidsreferenser och datainsamlingsprocesser. I syfte att skapa en ram för nationellt jämförbar statistik inledde Eurostat sitt arbete på harmonisering av kulturstatistiken år 1995. Kommittén Leg on Cultural Statistics, som fick ansvaret för detta arbete, publicerade sin slutrapport år 2002. En stor utmaning är att både de statistikförda fenomenen och de instanser som för statistiken är så olika i olika länder. Idag arbetar fortfarande flera arbetsgrupper med det metodiska och begreppsliga utvecklandet.

Med den nyligen publicerade databasen Urban Audit, som byggts upp i samarbete mellan EU, Eurostat, olika statistiska byråer och olika städer, har man kommit ett stort steg närmare jämförelseduglig stadsstatistik. Databasen upptar statistik och stadsindikatorer om nio ämnesområden för 258 städer i Europa. Beskrivningen av kulturen i städerna har också en egen viktig roll i databasen. Den kulturstatistik som ingår i Urban Audit innehåller siffror om utbudet och konsumtionen av kultur. Denna information presenteras i form av siffror och nyckelindikatorer för musik, teater, bibliotek, museer och biografier. I föreliggande publikation bygger en stor del av den internationella referensinformationen på förhandsstatistik från Urban Audit.

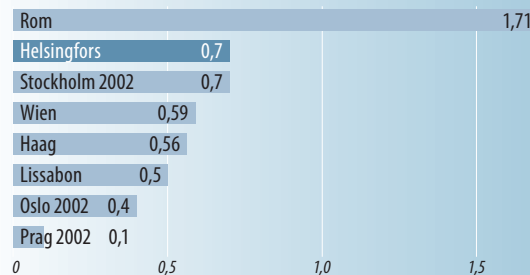

En 'levande staty' framför katedralen i Barcelona år 2003. Foto: Olli Turunen

Figur 3.1 Statistisk jämförelse av utvalda europeiska städer

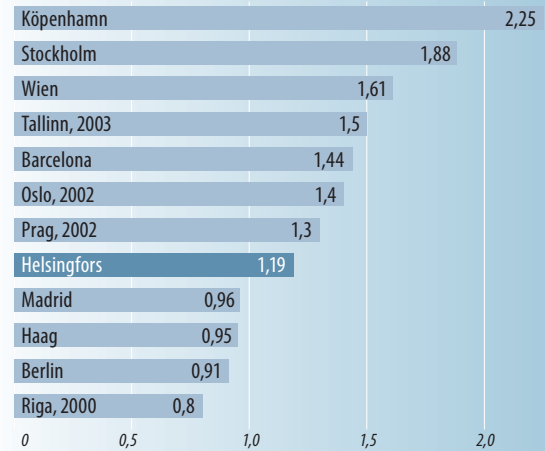

Figur 3.2 Konsertbesök per invånare år 2001

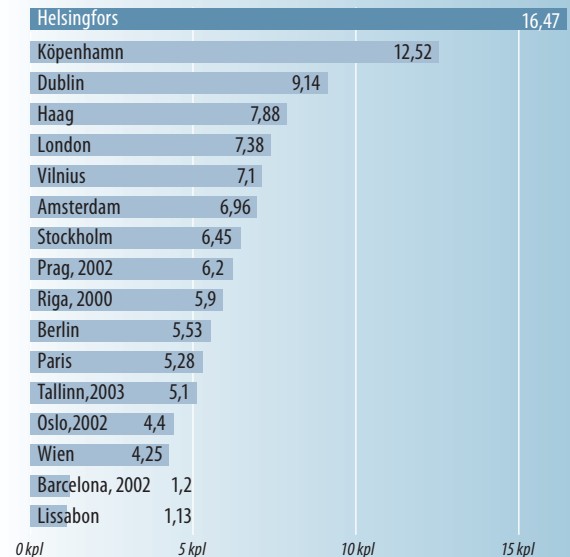
Källa: Eurostat, Urban Audit. Städernas statistikmyndigheter

Figur 3.3 Teaterbesök per invånare år 2001

Källa: Eurostat, Urban Audit. Städernas statistikmyndigheter

Figur 3.4 Lån av böcker och mediaprodukter per capita år 2001

Källa: Eurostat, Urban Audit, enkäten Eurocult21. Städernas statistikmyndigheter

Kulturstatistiken om Helsingfors har samlats in utgående från EU:s definitioner, och även i föreliggande publikation beskrivs de olika kulturella fenomenen utgående från produktion och konsumtion och de aktörer och kanaler som kommer in mellan dessa. Kulturutbudet innebär med andra ord inte bara produkter och tjänster utan även penningströmmar och sysselsättningseffekter. Efterfrågan på och nyttjandet av olika kulturtjänster inverkar fördelaktigt på ekonomin och sysselsättningen, och detta har i regel beaktats i statistiken. Kulturstatistiken för Helsingfors försöker också se kulturen som en del av invånarnas socioekonomiska aktivitet, en del som inte bara hänför till olika kulturetablissemang utan omfattar alla ställen där konst och människor möts.

Statistik om kultur i europeiska städer

Den regionala Urban Audit -statistiken, som samlats in av Europeiska Unionen (EU 15), beskriver konsten och kulturen i stora och medelstora städer i Europa. Databasen innehåller siffror om utbudet på och nyttjandet av servicen vid teatrar, biografier, orkestrar, bibliotek och museer, och telefonintervjudata om invånarnas åsikter om kulturfrågor.

Hur placerar sig Helsingfors i en kulturstatistisk jämförelse mellan de femton ”äldre” EU-länderna? I många avseenden ligger Helsingfors nära de europeiska huvudstädernas medeltal, men på en punkt ligger staden klart före de andra: anlitaandet av bibliotekstjänster toppas klart av Helsingfors.

Statistiken visar också att utbudet på kulturservice ligger under medeltalet i Helsingfors. Men beträffande nyttjandet av det kulturutbud som finns ligger Helsingfors bättre till.

Trots att huvudstädernas statistik över nyttjande av kulturtjänster uppvisar märkbara skillnader i maximi- respektive minimivärden, stöder den statistiska jämförelsen intrycket av att ingen enskild stad är särskilt mycket aktivare eller

Den internationella tävlingen i isskulptering på Högolmen 2004. Foto: Helsingfors stads bildbank / Mari Høhtari

Nya och renoverade operahus i storstäder: Paris, Helsingfors, Köpenhamn och Milano.

Foton: www.paris.org, Helsingfors stads bildbank/ Mika Lappalainen, Arcspace, www.dolcevita.com

passivare än de andra beträffande utbud och nyttjande av kulturtjänster. Det som framträder är att städerna har individuella profiler. Inte heller finns några belägg för att någon särskild stad skulle vara väldigt mycket populärare eller impopulärare än de andra.

Att gå på teater är klart vanligare än genomsnittet i Köpenhamn och Stockholm, medan man i Rom går klart mindre på teater än medeltalet. Däremot är romarna flitigaste konsertbesökarna, medan lissabonborna ligger lägst i det avseendet. Stockholm är nummer ett vad museibesöken beträffar, medan Rom ligger lägst på den listan. Paris har största antalet biobesök per invånare, medan Wien har det minsta. Och beträffande biblioteken är helsingforsborna de flitigaste klienterna, medan lissabonborna ligger lägst.

Inom många kategorier av kulturtjänstnyttjande låg Rom och Lissabon lägst. Men dessa städer låg i gengäld högst inom

nyttjandet av några särskilda kulturtjänster. Vår analys ger vid handen att kulturkonsumtionen i Lissabon gäller främst museer och biografier, snarare än bibliotek och konserter. Bland invånarna i Rom är konserter och bio de främsta kulturattraktionerna, medan museer och teatrar besöks mindre ofta.

Att samtidigt studera utbudet och efterfrågan på kulturservice ger bara en vag indikation på hur invånarna reagerar på ökat utbud och huruvida det är så, att stort utbud leder till aktiv konsumtion. I Paris ligger såväl antalet biografier som deras nyttjande på hög nivå. I Wien däremot ledde ett större antal bioplatser än medeltalet inte till högre nyttjandegrad än medeltalet.

Invånarnas åsikter om kulturutbudet i deras respektive städer sonderades av Eurostat och Europarådets regionkommitté medelst telefonintervjuer. 85 procent of de tillfrågade var nöjda med de kulturbyggnader och anläggningar som fanns i deras respektive städer. Nästan 90 procent var nöjda med biograferna. I Helsingfors var andelen nöjda invånare högre än medeltalet. Rentav 96 procent av helsingforsborna var nöjda med kulturbyggnaderna och –anläggningarna och 97 procent med biograferna.

Noteras torde också att 91 procent av helsingforsborna var nöjda med sina grönområden och 89 procent med sin kollektivtrafik, medan motsvarande andelar för alla de europeiska städerna i medeltal var 69 resp. 68 procent.

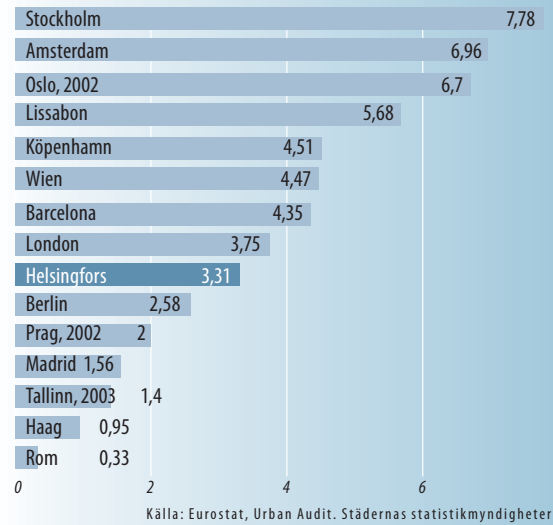
År 1999 gav Helsingfors stads faktacentral ut sin senaste kulturstatistik, Arts and Culture in Helsinki 1999, som innehöll jämförande internationella rön från europeiska storstäder.

En kronologisk jämförelse av statistiken visar att antalet museibesök vuxit i alla städer. Trenden inom teaterbesök har däremot gått neråt. Beträffande antalet bibliotekslån har topprankingen hållits oförändrad, men Dublin, Tallinn och Prag har knappt in betydligt på Helsingfors och Köpenhamn. I Vilnius, Wien och Helsingfors har antalet

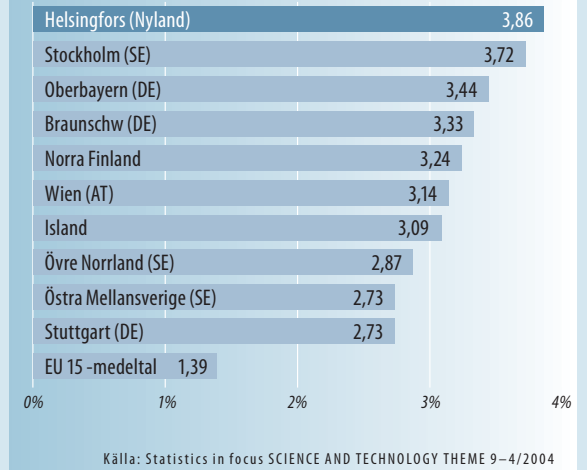

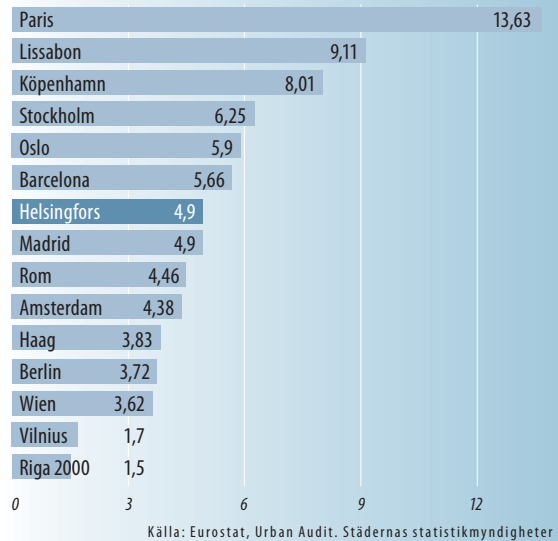
Figur 3.5 Museibesök per invånare år 2001

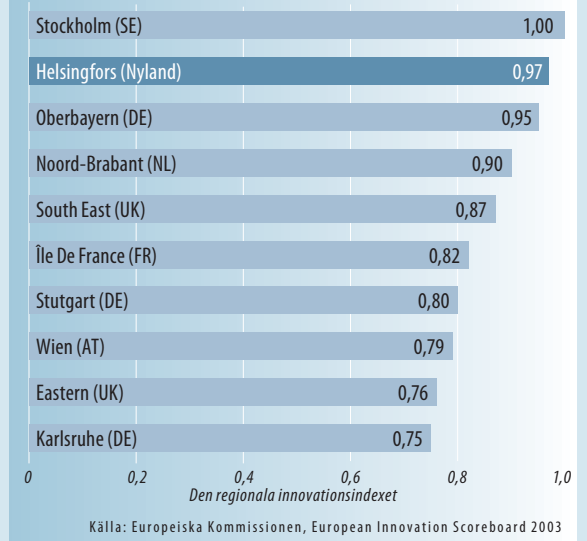
Figur 3.7 De 10 främsta regionerna beträffande de forsknings- och utvecklingsanställdas andel av arbetskraften i EEA-länderna år 2001

Figur 3.6 Biobesök per capita i europeiska storstäder år 2001

Figur 3.8 Ledande innovationsregioner i EU år 2003

Tabell 3.1 Befolkning, utbildningsnivå och turism i 17 storstäder i EU år 2001

	Befolkning	Hotellövernattningar per capita	Andel invånare med högskoleexamen, % (ISCED 5–6)
Amsterdam	734 594	11,0	24,0
Aten	789 166	..	18,5
Berlin	3 388 434	3,2	21,4
Barcelona	1 505 325	5,5	..
Bryssel	978 384	4,8	..
Dublin	495 781	18,4	17,2
Helsingfors	559 718	4,7	28,2
Köpenhamn	499 148	..	20,3
Lissabon	564 657	8,4	17,1
London	7 172 091	..	23,0
Luxemburg	76 688	9,6	17,6
Madrid	2 957 058	3,6	..
Paris	2 125 246	14,4	36,9
Rom	2 655 970	8,3	..
Stockholm	750 348	5,6	17,7
Wien	1 550 123	4,9	..
Haag	442 356	2,5	18,1

Källa: Eurostat, Urban Audit

Tabell 3.3 Belåtenhet med olika omgivningsfaktorer bland invånarna i 17 storstäder i EU år 2004

Andel nöjda, %	Nöjda att bo i staden	Nöjda med kollektivtrafiken	Nöjda med grönområdena	Nöjda med kulturinrättningarna	Nöjda med biograferna
Samtliga städer	89	69	68	85	90
Amsterdam	91	75	73	94	92
Aten	61	69	35	77	91
Berlin	87	78	63	91	91
Bryssel	87	68	80	90	85
Dublin	85	68	67	87	88
Helsingfors	94	89	91	96	97
Köpenhamn	97	50	86	96	96
Lissabon	83	46	46	71	89
London	81	56	75	89	89
Luxemburg	95	79	87	89	89
Madrid	85	57	58	73	86
Paris	88	72	76	95	91
Rom	92	41	68	83	90
Stockholm	94	72	91	97	97
Wien	96	86	77	94	88
Barcelona	95	68	54	84	90

Källa: Eurostat, Urban Audit 2

Tabell 3.2 Olika kulturtjänster i 17 storstäder i EU år 2001

	Antal bioplatser per 1 000 invånare	Antal allmänna bibliotek	Antal museer	Antal teatrar	Antal konserter per 1 000 invånare
Amsterdam	14,7	32	55	46	..
Aten	44,1	68	28	148	..
Barcelona	23,7	..	40	46	0,01
Berlin	18,1	146	165	60	..
Bryssel	16,6
Dublin	..	58
Haag	12,5	..	24	20	..
Helsingfors	17,6	58	40	10	0,65
Köpenhamn	23,2	23	27	50	..
Lissabon	23,0	349	34
London	15,2	397	156	135	0,57
Luxemburg	48,1	10
Madrid	23,7	62	0,18
Paris	34,7	66
Rom	18,4	..	53	..	12,67
Stockholm	23,5	63	64	44	..
Wien	23,7	83	91	41	1,13

Källa: Eurostat, Urban Audit

Foto: Helsingfors stads bildbank / Boy Hultén

biobesök vuxit, medan de övriga städernas siffror hållits i det närmaste oförändrade.

Knepigt att tolka kulturstatistik

För denna publikation har jämförandet av den internationella statistiken inneburit en utmaning. En utmaning därför att det varit svårt att få in i alla avseenden pålitlig och jämförbar statistik. Definitioner och uppfattningar om vad som är kultur varierar från stad till stad och kan omfatta allt mellan ett stort spektrum mänskliga aktiviteter och en snäv konstcenterad definition. I denna boks internationella jämförelser har vi utgått från en snäv definition. Sålunda har vi från kostens område främst tagit med musik, film och teater, och som företrädare för konstinstitutionerna bara museer och bibliotek. Detta för att det finns mest uppgifter om just dessa och för att dessa uppgifter är lättast att jämföra.

Två andra väsentliga kriterier för all tillförlitlig statistik är jämförbarhet beträffande tid och plats. Den statistik vi ger ut i år skall vara jämförbar med tidigare kulturstatistik. Detta är emellertid inte alltid så lätt ens inom ett och samma land, t.ex. Finland, beroende på att kulturförvaltningen kan vara olika i olika kommuner och att den dessutom kan förändras med åren. Saken blir ännu mera invecklad då andra länder tas med i jämförelsen. Att tolka kulturstatistik kräver god kännedom om statistik, kultur och lokala förhållanden.

Trots vissa svårigheter med jämförbarheten ger statistiken en god bild av utbudet i de jämförda städerna och hur stor del av befolkningen som nyttjar olika kulturtjänster. Vi har försökt korrigera de skevheter som kan komma sig av skillnader i storlek städer emellan och därför räknat om många av rönen i per capita -form. Här bör vi dock påminna om att huvudstädernas och storstädernas kulturutbud inte bara riktar sig till den egna staden utan även till grannkommunerna. Huvudstäder är dessutom ofta pionjärer i kul-

turutbud och tar gärna emot besökare från andra landsändor och från utlandet. Detta bör man också hålla i minnet vid uttolkningen av besökarsiffrorna.

Dessutom inverkar det stöd samhället kanaliserar åt kulturen på besökarsiffrorna, t.ex. i form av subventionerade biljettpriser. Detta kan ge vissa konstformer en fördel gentemot andra. Att det t.ex. gås så flitigt på teater i Tallinn kan rimligtvis tänkas bero på att en betydande del av statssubventionerna för konst och kultur går just till teatrarna. Samma sak gäller Stockholm. Men att andra faktorer också spelar in påvisas av att teaterkulturen i Helsingfors inte är lika stark som i grannhuvudstäderna, trots att både staten och staden subventionerar teatern förhållandevis generöst även här.

KÄLLOR

- Arts and Culture in Helsinki 1999. City of Helsingfors stads faktabeskrivning. Statistik 1999:15.
- Helsingfors stads statistiska årsböcker.
- Oslo stads statistiska årsböcker.
- Köpenhamns stads statistiska årsböcker.
- Prags statistikkontor.
- Tallins statistikkontor.
- Cultural Statistics in Europe, Part one: Final Report, Population and social conditions 3/2002/E/N 18. Europeiska Kommissionen 2002.
- Eurostat, Urban Audit II Databas. Preliminära data.
- International Symposium on Cultural Statistics. 21-23 oktober 2002 i Montreal.
- Sabbadini Linda Laura, Gazzelloni Saverio, Manninen Asta: Cultural Statistics Framework and Measures of the Cultural Liveliness of Cities. Invited Paper. Internationella Statistikinstitutet, den 52. ISI-konferensen 1999.
- Riga in Figures 2001.
- Vilnius City in Figures.

TIMO CANTELL

Musikstaden Helsingfors

Den musikundervisning, det konsertutbud och den musikindustri som finns i Helsingfors ger fullt fog för att kalla staden en storstad inom musiken. I synnerhet inom klassisk musik är utbudet stort, men en hel del populärmusik produceras och konsumeras också i Helsingfors.

Musikundervisning och musik som hobby

Musikundervisningen i Finland inbegriper allt mellan musikskolor för barn och yrkesutbildning på högskolenivå. I Helsingfors finns alla dessa element: 14 musikskolor eller institut för barn och unga, med sammanlagt 5 114 elever, ett klassiskt konservatorium med 52 elever år 2004, ett pop-jazz-konservatorium med 120 elever, en musiksektion vid yrkeshögskolan Stadia med 517 studerande och Sibelius-Akademien med 1 475 studerande.

Hand i hand med det omfattande utbudet av musikundervisning utövas musik aktivt av ett stort antal människor

i Helsingfors. Förutom musikskolorna och –instituterna ger även arbetarinstituterna helsingforsborna goda möjligheter att utveckla sina färdigheter i synnerhet inom klassisk musik. Populärmusik, rockmusik och folkmusik studeras något annorlunda, men även inom dessa genrer finns mångsidig undervisning att tillgå.

De hundratals körer som finns i Helsingfors är ett forum för tusentals aktiva musikutövare. Enbart Sulasol har över 50 körer och 2 000 medlemmar i Helsingfors. Dessutom finns det ett betydande antal körer och sångare i Helsingfors som tillhör andra förbund eller är fristående.

Rockmusiken brukar höra ungdomen till, så även i Helsingfors. Det är omöjligt att veta hur många rockband och rockmusikanter det finns i staden, men en indikation utgör det faktum att det finns 70 övnings-salar att hyra och att var och en används av i snitt tre eller fyra band. Dessutom finns det givetvis olika slags övriga utrymmen där det övas.

Klassisk musik

För sin dryga halv miljon invånare har Helsingfors två symfoniorkestrar av full storlek, dvs. Helsingfors stadsorkester och Radions Symfoniorkester, en professionell kammarorkester av större format vid namn Avanti!, Finlands Nationalopera och ett antal övriga ensembler. I grannkommunen Esbo finns dessutom på nära håll symfoniorkestern Tapiola Sinfonietta och i Vanda finns Vantaa Pops, båda med stadsorkesters status.

År 2002 noterade dessa orkestrar sammanlagt 433 166 personbesök vid sammanlagt 476 konserter inomhus eller utomhus. Många av dessa evenemang sändes i nationell radio eller television.

Förutom ovan nämnda större ensembler finns det ett betydande antal professionella ensembler av mindre format i

Helsingfors, och solokonserter hålls av olika slags solister i konsertsalar, kyrkor och övriga forum.

Övrig musik

Helsingfors är centrum för finländsk popmusik och hyser många av de viktigaste artisterna och grupperna, produktionsfirmorna, skivbolagen, arenorna, medierna och fackorganisationerna inom branschen. Nya trender från utlandet kommer ofta till Finland via Helsingfors, och på motsvarande sätt sprids finländsk musik ofta via Helsingfors till utlandet. Det finns ett antal viktiga aktörer i branschen annanstans i Finland, men huvudstaden dominerar nog även inom popmusiken.

Den viktigaste rockestraden är Tavastia Club, där finländska och internationella stjärnor uppträder. Med riktigt stora internationella stjärnor ordnas konserter på Hartwallarenan eller Olympiastadion. År 2002 drog dessa två sammanlagt 290 643 lyssnare.

UMO Jazz Orchestra, som grundades 1984, betraktas som ett av världens förnämsta bigband, har Helsingfors som sin hemstad, men ger regelbundet konserter även i andra finländska städer och utomlands. Orkestern sponsras av Helsingfors stad, Finlands Rundradio YLE och Undervisningsministeriet. År 2003 höll UMO 63 konserter i Finland och en utomlands, med sammanlagt 43 358 åhörare. Dessutom gjorde UMO tre skivinspelningar, och Rundradion bandade in 13 av dess konserter.

Publik

Publiken i Helsingfors är vanligtvis mottaglig för nya intryck och experiment, i synnerhet inom klassisk musik, där nutids-

musiken har en viktig roll. Och även inom andra genrer är publiken redo att ta emot nytt, vilket etnomusikens framgångar vid den årliga musikfestivalen Helsingfors Festspel vittnar om. Artister som inte är så kända i Finland får vanligen fullt hus när de uppträder i Villatältet under festspelen. Även Savoy-teatern har introducerat etnomusik för en bred publik.

Artister och ensembler från Helsingfors utgör ett viktigt element i musikevenemang och festivaler på andra håll i landet. Ofta är åtminstone en del av producenterna eller artis-

terna – t.o.m. publiken – från Helsingforsregionen. Ett utmärkt exempel är kammarmusikfestivalen i Kuhmo. Trots läget i glesbygden 600 kilometer från Helsingfors kommer vanligtvis nästan hälften av publiken från huvudstadsnejden. Operafestspelen i Nyslott och Pori Jazz i Björneborg, två övriga sommarfestivaler, får likaledes många besökare från huvudstaden.

Vitala musikevenemang

Helsingfors Festspel i augusti och september är den största festivalen i Helsingfors, och en betydande del av evenemangen handlar om lokalt producerad musik. Programmet ospänner såväl klassiskt och jazz som rock- och etnomusik. Ett ökande gratisutbud, såsom Överborgmästarens Populärkonserter, har lockat tiotusentals lyssnare. Vanligtvis drar Helsingfors Festspel omkring 300 000 lyssnare årligen, varav nästan 250 000 vid gratisevenemangen. Helsingfors Festspel omfattar även Musica Nova, en serie evenemang under våren som presenterar nya trender inom nutidsmusik.

Sedan 2002 hålls Skandinavien's största elektronmusikfestival Koneisto i Helsingfors, med omkring 30 000 lyssnare årligen. Det finska ordet koneisto betyder maskineri. ■

KÄLLOR

- Finlands Symfoniorkestrar rf:s årsberättelse 2003.
- Statistikcentralen: www.stat.fi.

Malja Göstalle (en skål för Gösta), musik av Leevi & Leevings. Kvällar i Villatältet år 2004 till minnet av Gösta Sundqvist (på bilden). Foto: Petri Artturi Asikainen

Tabell 4.1 Symfoniorkestrarnas konserter i Huvudstadsregionen 2002

	Helsingfors stadsorkester	Radions symfoni- orkester	National- operan	Sjätte våningens orkester	Tapiola Sinfonietta	Kammar- orkestern Avanti!	Vanda orkester
Konserter sammanlagt	78	42	235	9	78	19	24
Symfonikonserter etc.	48	28	1	3	23	2	-
Kammarmusikkonserter	1	2	11	-	-	3	-
Lättnusikkonserter	5	-	1	-	-	3	6
Barn- och skolkonserter	14	-	-	-	29	-	3
Gästkonserter eller -uppträdanden	2	11	1	3	18	11	8
Övriga konserter	8	1	1	3	8	-	7
Opera			137	-			
Balett			83	-			
Publik sammanlagt	107 993	41 684	231 991	4 200	35 382	11 300	14 816
Symfonikonserter etc.	58 966	32 180	1 478	650	11 800	1 800	-
Kammarmusikkonserter	800	300	1 883	-	-	1 500	-
Lättnusikkonserter	6 683	-	979	-	-	1 200	2 410
Barn- och skolkonserter	3 788	-	-	-	6 610	-	950
Gästkonserter och -uppträdanden	1 592	8 693	683	1 100	8 609	6 800	6 656
Övriga konserter	36 164	511	1 309	2 450	8 363	-	4 800
Opera			145 785	-			
Balett			79 874	-			

Källa: Finlands Symfoniorkestrar rf

Tabell 4.2 Konserter givna utomlands av symfoniorkestrarna i Huvudstadsregionen 2002

Orkester	Konserter	Publik	Land
Helsingors Filharmoniker	3	2 323	Singapore
Radions SO	16	22 630	Spanien, Tyskland, Österrike, England
Tapiola Sinfonietta	5	2 000	Storbritannien
Kammarorkestern Avanti!	9	4 200	Frankrike, Sverige, Tyskland, Irland
Totalt	33	31 153	

Källa: Finlands Symfoniorkestrar r.f.

Tabell 4.3 Antal föreställningar och sålda biljetter vid Finlands Nationalopera 1988–2003

Säsong	Föreställningar			Totalt	Sålda biljetter per föreställning			
	Opera	Balett	Övrigt		Opera	Balett	Övrigt	Totalt
1987/88	143	110	10	263	421	729	1 250	581
1988/89	127	89	7	223	442	454	607	452
1989/90	118	108	5	231	451	408	220	426
1990/91	135	95	20	250	441	471	354	445
1991/92	131	93	11	235	484	460	369	469
1992/93	127	99	34	260	423	348	491	403
1993/94	109	77	45	231	1 032	944	456	891
1994/95	125	74	34	233	1 138	1 064	575	1 032
1995/96	154	87	27	268	983	954	554	930
1996/97	125	81	28	234	1 097	974	682	1 005
1997/98	130	76	32	238	1 126	1 041	347	994
1998/99	153	88	91	332	935	885	160	709
1999/00	139	76	109	324	1 011	943	131	699
2000/01	145	97	77	319	938	843	135	715
2001/02	170	97	58	325	756	920	257	716
2002/03	179	82	51	312	731	901	198	689

Källa: Statistikcentralen

Kaija Saariahos opera *L'amour de Loin* (Kaukainen rakkas). Finländsk urpremiär hösten 2004.

Foto: Sakari Viika

VESA KESKINEN

Musikaliska evenemang i Helsingfors under ett veckoslut våren 2004

Det förs i regel ingen täckande statistik över de mestadels kommersiella musikevenemang som står till buds dagligen i Helsingfors. För att fylla detta tomrum företogs våren 2004 en utredning av de musikevenemang som försiggick i staden under helgen 16–18 april och som annonserats i lokala media. Med togs inte de evenemang som enbart skyltats med affischer.

Studien gällde musikevenemang i Helsingfors och Huvudstadsregionen utannonserade i åtta lokala tidningar i Helsingfors. Det är givet att alla de evenemang som hölls i resten av regionen inte annonserades i de tidningar som utkom i Helsingfors.

Under den studerade helgen utannonserades i helsingforstidningarna sammanlagt 132 musikaliska tilldragelser i Huvudstadsregionen. 104 försiggick i själva Helsingfors. Fastän huvudstaden dominerar då det gäller konserter med berömda ensembler, uppträdde välkända rockgrupper som Yö och Neljä Ruusua denna helg i Helsingfors grannkommuner Vanda resp. Esbo. Vanda är helt klart regionens centrum för allmänna danser av det traditionella slaget, och denna helg uppträdde där Kari Vepsä, Reijo Taipale och Frederik, legendariska storheter inom branschen. Även i Helsingfors ordnades ett par allmänna danser, på Gamla Studenthuset och Hämis.

Av musikevenemangen i Helsingfors denna helg hölls bara ett i ytterstaden. Sannolikt hände nog ett och annat i mindre skala, men det utannonserades inte i tidningarna.

Biljetterna till dessa evenemang var inte särskilt dyra. Klassiska konserter var i regel dyrast, men även de var förhållandevis billiga för dem som hade säsong- eller rabattkort. Biljetterna till Nationaloperans uppsättning av Bellinis *Norma* kostade mellan 18 och 80 euro styck, och av Rossinis *Il viaggio* mellan 14 och 64 euro. Esbo stadsorkester Tapiola Sinfonietta tog mellan 5,50 och 16 euro för sin konsert. På lördag eftermiddag gav Nationaloperan en gratis kammarkonsert i sin stora aula. För jämförelsens skull noteras priserna på biobiljetter våren 2004: mellan 6 och 10 euro.

Pop- och jazzensembler tog omkring 10 euro i inträde, och i den mån musikkrogar, s.k. klubbar, tog inträde låg det mellan 5 och 7 euro.

DJ Dolores. Foto: D. R.

Någonting för envar

Musiktilldragelserna denna helg sträckte sig allt mellan enmansframträdanden på krogar och utsålda rock-konserter, värkonserter i skolor och allmänna danser. Inga internationella stjärnor besökte Helsingfors det undersökta veckoslutet.

Levande musik på fredag, klubbar på lördag, andligt på söndag

På fredag och lördag framfördes rock, pop eller annan underhållningsmusik på 40 ställen i Helsingfors. På många ställen uppträdde flera än en artist eller ensemble. Helsingfors är stort nog att ge amatörer av dessa genrer någonting av varje så gott som varje veckoslut. Under de två dyggen kunde man se och höra popfavoriter såsom Gimmel, finländska hip-hop-grupper såsom Ritarikunta och tyngre rockmusikband som t.ex. Suburban Tribe. Även inom genrerna rockabilly, reggae, blues och jazz förekom utbud – för att inte tala om blandade evenemang.

Fredag kväll var bästa tiden att se nya och gamla artister och ensembler på scenen. På lördag var utbudet av s.k. levande musik något mera begränsat, men klubbarna hade större utbud än på fredagen. På söndag var det dags för allvarligare evenemang.

Annonserna i följande tidningar analyserades:

- Helsingin Sanomat (riksomfattande dagstidning) 16–18 april 2004.
- Helsingin Sanomats händelsekalender Nyt.
- Uutislehti (lokal) 16.4.2004.
- Metro (lokal) 16.4.2004.
- Kaupunkisanomat (lokal) 16.4.2004.
- Helsingin Uutiset (lokal) 14.4. och 18.4.2004.
- Alueutiset, Helsinki Pohjoinen (lokal) B 14.4. och 17.4.2004.
- Koillis-Helsingin LähiSanomat (lokal) nr. 15 av 14.4.–21.4. 2004.

Taulukko 4.4 Musikevenemang i Helsingfors och Huvudstadsregionen under veckoslutet 16–18 april 2004

	Helsingfors	Resten av Huvudstadsregionen
Totalt	104	28
Rock & pop live	41	6
Klubbar, DJs	20	1
Jazz	9	1
Dans, underhållning	6	9
Konsert, kör	18	5
Klassiskt	7	5
Sakralt	2	1

Taulukko 4.5 Konserter i Hartwall Arena, Helsingfors Ishall och Olympiastadion 1997–2001

År	Platser	Konserter	Konsertbesökare
Hartwall Arena	12 000		
1997 ¹		22	180 237
1998		27	224 458
1999		24	203 520
2000		32	227 901
2001		23	178 918
Helsingfors Ishall	8 009		
1997		4	16 974
1998		5	24 475
1999		10	47 627
2000		4	20 480
2001		8	48 725
Olympiastadion	²39 752		
1997		4	194 000
1998		3	120 300
1999		2	68 900
2000		3	75 000
2001		2	63 000

¹ Öppnade i april 1997.

² Med ståplatser för 20 000 på gräsmattan, sammanlagd kapacitet över 50 000 per konsert.

Källa: Konsertplatsernas egen annonsering

VIRVE SUTINEN

Danskonst i Helsingfors

Huvudstadsregionen har Finlands största koncentration av danskonst. Förutom Nationalbaletten och Helsingfors stadsteaters danssektion finns där tre dansteatrar som åtnjuter regelbundet statligt understöd. Bland dessa producerar Zodiac, ett danscentrum för ny dans, årligen mellan 12 och 17 premiärer för vuxna, medan de två andra är specialiserade på produktioner för barn.

Danscentret Zodiac undervisar också i dans och deltar i internationella samproduktioner. Dessutom ordnar den gästartistverksamhet för utländska och finländska koreografer och dansare, inom ramen för Helsingfors stads program för internationellt artistutbyte.

Nästan alla s.k. fria dansgrupper i Finland, dvs. de som inte åtnjuter regelbundet statsstöd, fungerar i Helsingfors eller övriga Huvudstadsregionen: bland landets 17 fria dansgrupper år 2002 var tolv från Helsingfors och två från övriga Huvudstadsregionen. Även bland frilanskoreograferna verkar de allra flesta i regionen, där de t.ex. år 2003 arrangerade en fjärdedel av alla dansföreställningar.

Tabell 5.1 Antal föreställningar (inkl. gäst-), sålda biljetter och åskådare vid dansteatrar i Helsingfors 2002

	Antal premiärer	Antal föreställningar	Sålda biljetter	Antal gäst-föreställningar	Publik sammanlagt
De stora teatrar	13	128	84 032	-	97 370
Finlands Nationalbalett ¹	11	89	79 633	-	92 328
Helsingfors stadsteaters dansensemble	2	39	4 399	-	5 042
Fristående dansteatrar som får penningstöd	22	411	51 561	13	55 799
Hurjaruuth	5	157	33 029	13	35 349
Rollo	1	104	8 201	-	8 403
Zodiak – Center for New Dance ²	16	150	10 331	-	12 047
Fristående ensembler sammanlagt	24	234	42 625	4	45 274
Föreställningar av individuella koreografer³	27	121	14 583	-	14 864

¹ Premiärerna omfattar workshoppföreställningarna (8).

² Siffrorna för Zodiak omfattar samproduktioner och gästföreställningar med fristående dansensembler.

³ Föreställningar av individuella koreografer i hela landet.

Källa: Informationscentralen för dans i Finland

Tabell 5.2 Antal föreställningar och sålda biljetter vid Finlands Nationalbalett 1987 – 2003

	Antal föreställningar	Sålda biljetter / föreställning
1987/88	110	729
1988/89	89	454
1989/90	108	408
1990/91	95	471
1991/92	93	460
1992/93	99	348
1993/94	77	944
1994/95	74	1 064
1995/96	87	954
1996/97	81	974
1997/98	76	1 041
1998/99	88	885
1999/00	76	943
2000/01	97	843
2001/02	97	920
2002/03	82	901

Källa: Statistikcentralen

Under 2000-talet har finländska grupper för nutidsdans fått många nya intryck då de turnerat utomlands. År 2003 bestod en femtedel av finländsk dansteaters sammanlagda publik av utländska åskådare. Antalet premiärer och föreställningar har också ökat, liksom även antalet fria dansensembler.

I Helsingfors har danskonsten småningom vunnit ny mark inte bara inom den klassiska sektorn utan även inom folkdans, etnodans och urban dans. Och eftersom festivalerna följt samma trend har publiken vuxit. Den första undersökningen om finländsk danspublik gjordes år 2000 vid festivalen Tanssiareena (dansarenan). Publiken hade kommit från Huvudstadsregionen och dominerades av välutbildade yngre och medelålders kvinnor. Liknande rön har erhållits i Sverige och England.

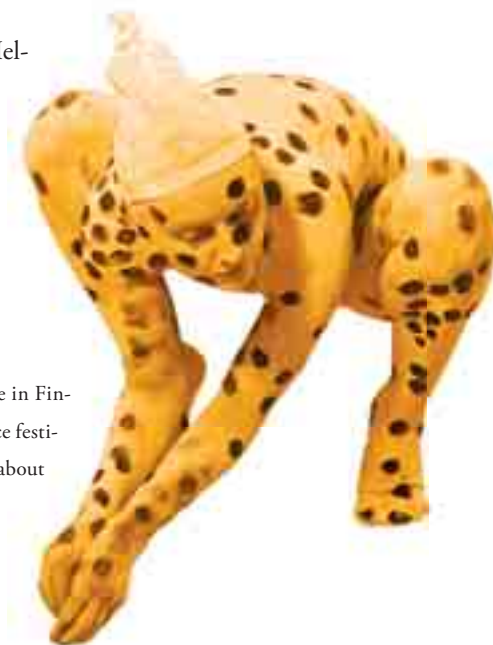
Föreningen Tanssiareena ry, som grundats år 2000, främjar finländsk dans i Finland och utomlands på många olika sätt. Föreningen står värd för tre dansfestivaler, nämligen Liikkeellä marraskuussa (i farten i november), Ruu-

tia (krut!) och Sivuaskel (snedsteget). Tanssiareena gör också upplysningsbesök i skolor, ungdomsgårdar och kulturcentra.

Träffen Nordic Dance Meeting, som hölls i Helsingfors 2003, var ett exempel på strävanden på sistone att främja utbyte av danskonst med övriga Skandinavien och med andra länder. Helsingfors stads nätverk Trans Dans är en del av stadens kulturhuvudstadsnätverk från år 2000. **H**

KÄLLOR

- Cantell, Timo: The Audience of Contemporary Dance in Finland: A study on the audience of the contemporary dance festival Dance Arena 2000. Arts Council of Finland. Facts about the arts nr. 31.
- Dance Arena: www.tanssiareena.fi.
- Finnish Dance Information Centre: www.danceinfo.fi.
- Statistikcentralen: www.stat.fi.

RIITTA SEPPÄLÄ

Över en miljon teaterbesök

Varje vecka står ett brett utbud av teaterföreläsningar till publikens förfogande i Helsingfors. Under själva teatersäsongen kan publiken välja mellan sammanlagt ett fyrtiotal föreläsningar av olika slag under nästan alla veckans dagar.

Även inom innovativ experimentell teater står sig Helsingfors i konkurrensen med övriga europeiska metropoler.

I egenskap av huvudstad är Helsingfors hjärtat i det täta finländska teaternätet, där 27 städer har minst en professionell heltidsteater. Detta i ett land med bara 5,2 miljoner invånare.

I Helsingfors ligger Finlands två nationalscener, dvs. den finskspråkiga Nationalteatern och den svenskspråkiga Svenska Teatern, samt elva övriga teatrar med lagstadgad rätt till regelbundet statsstöd. Sammanlagt sålde dessa 13 teatrar 785 000 biljetter till 3 800 föreläsningar år 2003. Samma år gav de tjugo fria yrkesteatrar i staden som inte fick

det lagstadgade statsstödet sammanlagt 1 400 föreställningar för 256 000 åskådare. Sammanlagt blev det alltså över en miljon teaterbesök i Helsingfors år 2003.

Enligt en gallup gjord på uppdrag av Finlands Teaterförbund hade 47 procent av finländarna varit på teater åtminstone en gång under de sista 12 månaderna, medan bara sex procent aldrig hade varit på teater i hela sitt liv. I medeltal gav besökarna vitsordet 8 (skala 4 till 10) åt föreställningarna.

Offentlig finansiering

Staten understöder flertalet finländska teatrar med stöd av en särskild lag om teatrar och orkestrar som ingår i lagstiftningen om offentlig finansiering av konst och kultur. Trots att denna rätt nya lag har ökat stödet till teatrarna, har teatrarnas ekonomi inte förbättrats i motsvarande grad, i och med att lagen trädde i kraft under den ekonomiska depressionen lite in på 1990-talet, då kommunerna minskade sitt stöd till teatrarna.

De fristående teater- resp. dansgrupperna intar en ställning som förnyare och införare av alternativt utbud, och har sålunda med tiden fått något större statsstöd. Ändå tampas även de med alltför små resurser. År 2003 fick de fria sällskapen i Helsingfors sammanlagt 482 000 euro i statsstöd och 359 800 euro i kommunalt stöd. Dessutom stöder både staten och staden medelst projektbidrag många av de enskilda produktioner som de fria sällskapen, professionella eller icke, sätter upp.

Helsingfors stadsteater, Finlands största teater

I och med att det nya teaterhuset vid Djurgårdsviken byggdes år 1967 sällade sig Helsingfors stadsteater till de stora finländska teatrarna. Sedan dess har teatern hunnit bli Fin-

Premiär av Tennessee Williams *Sweet Bird of Youth* på stadsteaterns stora scen hösten 2003.

Foto: Studio Helander Oy

lands största mätt med såväl personal, repertoar och åskådarpplatser som antalet föreställningar och personbesök – och budgeten.

Hösten 2000 stod Stadsteatern inför en ny utmaning då Stadsstyrelsen beslöt att Teatteri Suomi, en mindre teater med finansiella svårigheter, skulle införlivas i Stadsteatern. Därmed växte Stadsteaterns utbud av pjäser för barn

och familjer märkbart. Samtidigt fick Stadsteatern nya lokaler i Böle distrikt, dvs. Teaterstudio Pasila, som har utvecklats till en scen för experimentell teater.

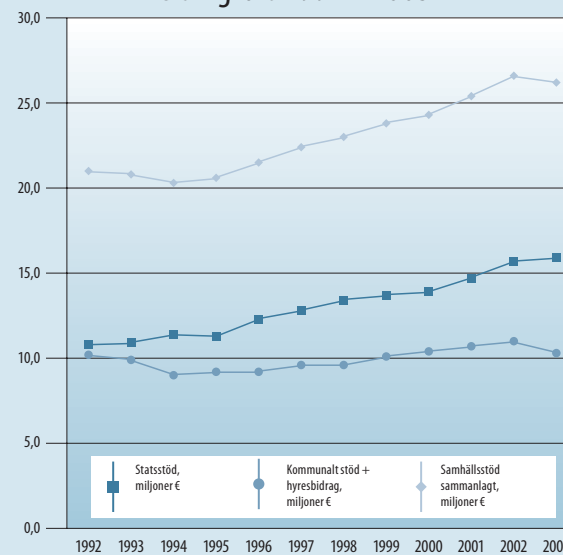
Våren 2004 utannonserades ytterligare en sammanslagning: Lilla Teatern, den fristående revy- och avantgardeteatern på Georgsgatan, blir från och med augusti 2005 en del av Helsingfors stadsteater. Och i och med att "Lillan" fortsätter verka även på svenska, blir Stadsteatern en tvåspråkig institution.

Helsingfors stadsteater är den enda teatern i Finland som har en ordinarie danssektion. Dansarna har varit en del av teatern i flera årtionden. I övrigt omfattar Stadsteaterns repertoar både inhemska och utländska klassiker samt, som en viktig del av verksamheten, av nya verk från den internationella och nationella teaterlitteraturen. Dessutom producerar den högklassig musikteater och barnteater. ■

KÄLLOR

- Finlands Teaterförbund: Suomalaisten teatterissakäynti 2004 (utredning om finländarnas teaterbesök). Gallupfirman Taloustutkimus Oy 2004.
- Helsingfors stadsteater: www.hkt.fi.
- Yrkehögskolan Stadia: www.stadia.fi.
- Teaterhögskolan i Finland: www.teak.fi.
- Informationscentralen för teater i Finland: teaterstatistik 1999–2003.

Figur 6.1 Samhälleligt penningstöd åt teatern i Helsingfors 1992–2003

Källa: Informationscentralen för teater i Finland

Tabell 6.2 Antal uppföranden av de egna produktionerna 2000–2003

	2000	2001	2002	2003
Teatrar som åtnjuter lagstadgat statsstöd samt Nationalteatern				
Helsingfors stadsteater	518	603	1 001	911
Pieni Suomi*	161	71	-	-
KomEDIATEATERI Arena	115	151	131	114
KOM-teatteri	110	142	109	129
Lilla Teatern	163	165	118	154
Nukketeatteri Sampo (dockteater)	276	309	309	263
Nukketeatteri Vihreä Omena (dockteater)	335	324	259	185
Q-teatteri	163	161	76	101
Ryhmäteatteri	135	94	125	116
Finlands Nationalteater	683	681	648	642
Svenska Teatern	333	378	332	371
Teatteri Jurkka	108	91	118	202
Unga Teatern, baserad i Esbo	442	318	232	252
Viirus	202	130	165	132
Totalt	3 744	3 618	3 623	3 572
Teatergrupper som åtnjuter behovsprövat understöd, totalt				
	1 185	1 181	1 093	1 418
Alla sammanlagt	4 929	4 799	4 716	4 990

*Pieni Suomi övertogs av Stadsteatern år 2001.

Källa: Informationscentralen för teater i Finland

Tabell 6.1 Biljetter sålda vid de egna produktionerna
2000–2003

	2000	2001	2002	2003
Teatrar som åtnjuter lagstadgat statsstöd samt Nationalteatern				
Helsingfors stadsteater	233 576	275 346	362 680	320 567
Pieni Suomi*	20 716	14 860	-	-
Komediateatteri Arena	46 865	52 827	60 861	54 771
KOM-teatteri	28 790	41 269	28 531	33 377
Lilla Teatern	23 723	15 758	6 984	18 043
Nukketeatteri Sampo (<i>dockteater</i>)	39 233	30 874	29 998	26 043
Nukketeatteri Vihreä Omena (<i>dockteater</i>)	40 367	28 548	25 289	19 276
Q-teatteri	13 668	24 705	7 972	16 213
Ryhmäteatteri	28 639	26 414	38 480	26 709
Finlands Nationalteater	164 666	137 110	137 003	141 957
Svenska Teatern	53 015	57 130	54 615	70 776
Teatteri Jurkka	5 560	4 348	6 262	14 577
Unga Teatern, baserad i Esbo	38 035	41 055	28 925	27 302
Viirus	26 265	14 110	13 531	15 080
Totalt	763 118	764 354	801 131	784 691
Teatergrupper som åtnjuter behovsprövat understöd				
Totalt	184 098	154 795	142 990	256 185
Alla sammanlagt	947 216	919 149	944 121	1 040 876

*Pieni Suomi övertogs av Stadsteatern år 2001.

Källa: Informationscentralen för teater i Finland

Tabell 6.3 Genomsnittlig andel sålda biljetter per scen
och maximalt antal platser 1999–2003

Teatrar som åtnjuter lagstadgat statsstöd samt Nationalteatern	Maximalt antal platser år 2003	Genomsnittlig andel sålda biljetter per scen				
		1999	2000	2001	2002	2003
Helsingfors stadsteater	1 858	83,8	75,0	79,6	73,9	77,5
Pieni Suomi		47,2	54,6	74,7	-	-
Komediateatteri Arena	497	80,4	83,3	71,0	93,5	96,7
KOM-teatteri	311	94,1	86,3	94,7	90,3	86,5
Lilla Teatern	267	63,7	56,9	31,4	21,6	44,0
Nukketeatteri Sampo (<i>dockteater</i>)	90	92,4	82,9	100,0	96,8	92,1
Nukketeatteri Vihreä Omena (<i>dockteater</i>)	50	66,6	74,1	63,3	62,9	90,3
Q-teatteri	226	64,9	67,2	51,2	57,2	73,4
Ryhmäteatteri	300	91,6	64,8	93,7	66,9	62,4
Finlands Nationalteater	1 431	58,4	61,7	77,8	71,8	58,7
Svenska Teatern	597	52,3	48,4	46,7	55,9	65,9
Teatteri Jurkka	50	71,3	90,4	90,3	98,2	100,0
Unga Teatern, baserad i Esbo	133 (Esbo), 99 (Hfors)	65,6	74,7	80,1	72,8	74,2
Viirus	195	72,7	81,3	58,3	55,1	78,1

Källa: Informationscentralen för teater i Finland

Tabell 6.4 Olika teatrars biljettintäkter
och dessas del av helhetsinkomsterna

Teatrar som åtnjuter lagstadgat statsstöd samt Nationalteatern	Biljettintäkter (euro)			Andel av helhetsinkomsten, procent		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003
Helsingfors stadsteater	5 535 892	8 199 756	6 136 415	35	42	36
Pieni Suomi	134 619	-	-	13	-	-
Komediateatteri Arena	1 033 589	1 225 590	1 338 220	58	59	61
KOM-teatteri	551 629	513 174	525 164	44	42	42
Lilla Teatern	203 495	136 462	349 645	19	14	30
Dockteater Sampo	134 737	134 300	109 696	34	32	27
Dockteater Vihreä Omena	104 496	85 407	75 960	32	26	32
Q-teatteri	376 746	108 106	257 145	36	14	29
Ryhmäteatteri	387 028	591 563	434 906	35	45	39
Finlands Nationalteater	1 641 366	1 756 117	2 008 957	17	16	18
Svenska Teatern	683 695	859 059	1 285 899	18	21	28
Teatteri Jurkka	72 624	108 742	220 174	27	34	52
Unga Teatern, baserad i Esbo	193 632	174 569	164 049	26	24	21
Viirus	130 250	122 984	206 160	24	22	32

Källa: Informationscentralen för teater i Finland

KLAS FONTELL

Offentlig konst i Helsingfors

Omkring 400 skulpturer, miljökonstverk och historiska monument står vid gator, platser och i parker i Helsingfors. Största delen av den offentliga konsten i Helsingfors tillhör Helsingfors stads konstmuseums samlingar, medan resten ägs av staten eller privata instanser. 1960-talet blev en vändpunkt för den offentliga konsten i Helsingfors, och sedan dess har den utvecklats märkbart från den gamla statytraditionen. Nya uttrycksformer började vinna terräng, och numera är miljö- och konceptkonst stadigt rotade i staden. Verkenas natur har förändrats drastiskt: många nutidsverk består av olika element; de kan vara allt mellan stora helheter och små och diskreta, nästan gömda verk.

Konstverken kommer vanligtvis i stadens ägo på tre olika sätt. För det första förfogar Helsingfors stads konstmuseum över medel som är reserverade inkom för offentlig konst. För det andra tillämpar staden ofta den så kallade procentprincipen, enligt vilken en procent av byggnadskostna-

derna används till konst. En tredje kategori består av de verk staden får mottaga i gåva.

Stadens konstprojekt

Då Helsingfors stads konstmuseum beställer konstverk är det ofta på initiativ av stadens övriga verk och inrättningar. När till exempel en ny park läggs upp eller en gammal renoveras behövs det ofta ny offentlig konst. Varje initiativ övervägs noggrant, ofta därför att donatorer och konstnärer helst vill se sina verk i stadskärnan. Men stadens konstmuseum har varit försiktigt med att bevilja tillstånd för offentlig konst i innerstaden – där skall ju finnas utrymme för kommande generationers verk också.

Ett av de förhållandevis nya konstverken i stadskärnan är en skulptur i två element titulerad *Mötesplatser*, belägen vid Kamptorget. Tanken bakom skulpturen, som blev färdig 1998, är att förena torget genom att ha en del på varsin sida

Kohtauspaikat – Mötesplatser, Ernst Billgren 1998. Staty i två delar på Kamptorget. Foto: Olli Turunen

om den gata som delar torget itu. Ena del av skulpturen är en husformad byggnad dekorerad med flera djurfigurer i brons. Den andra delen är en stolformad struktur. Skulpturens material harmonierar med materialen i de omgivande byggnaderna och med ett träd planterat nära skulpturen. Beträktaren kan sitta vid det lilla tornet utsmyckat med björnfigurer och t.ex. äta sin lunchsmörgås och iakttä stadslivet.

I Helsingfors ytterstad finns det förhållandevis få offentliga konstverk, och det är också orsaken till att de flesta nya konstverk har placerats utanför stadskärnan. Stadens konstmuseum har försökt välja ut ett representativt tvärsnitt artister av olika generationer och stilar vid placandet av ny offentlig konst.

Idag beställs och planeras många offentliga konstverk för ett särskilt ställe, vilket möjliggör fruktbart samarbete mel-

Tabell 7.1 Offentlig konst införskaffad av Helsingfors stad 1993–2003

	Stadens konstmuseums genomförda projekt		Stadens procentprojekt	
	Antal	€	Antal	€
2003	3	198 000	12	325 000
2002	2	142 000	20	498 000
2001	2	79 000	11	370 000
2000	3	120 000	9	168 000
1999	5	409 000	6	282 000
1998	5	294 000	6	205 000
1997	3	129 000	2	78 000
1996	0	0	2	90 000
1995	2	27 000	3	25 000
1994	1	47 000	1	90 000
1993	1	10 000	1	..

Källa: Helsingfors stads konstmuseum

lan konstnärer och planerare. I de allra mest lyckade fallen blir konstverken organiska delar av sin omgivning.

Helsingfors stad har investerat kännbart i att höja standarden i sina förortsmiljöer. Som exempel har stadens konstmuseum startat ett nytt projekt i närhet av Östra centrum. Skulptris Riikka Puronens akustiska skulptur *Sirenens tungor* placerades ut framför Kvarnbäckens metrostation år 2004, och ett ställe vid Revalsplanen i Östra centrum har redan reserverats för en stål- och vattenkreation av Kimmo Schroderus.

Helsingfors stads konstmuseums syfte är att ge rum för nya uttryck och trender inom konsten. Framför Olympiastadion har Denise Zieglers konceptuella verk *Concert for a Valley* installerats. Det är ett dirigentpodium av granit som inbjuder till att uppleva vyn i Tölödalen och dirigera en symfoni med naturens egna ljud.

Helsingfors stads konstmuseum har köpt mellan ett och fyra konstverk årligen. En del av arbetena är beställda, medan andra är verk som helt enkelt väntat på att få en placering.

Procentprincipen

År 1991 gjorde Stadsstyrelsen ett principbeslut att börja reservera en procent av sina byggnadsprojekts budget för konst. Men eftersom det enbart var en rekommendation och det inte fanns någon modell för hur principen skulle efterlevas – och för att beslutet följdes av en ekonomisk depression i Finland – blev antalet procentprojekt till en början litet. Men i och med förbättrad ekonomi har de ökat till mellan 10 och 15 per år.

De offentliga konstverken vid de nya metrostationerna är exempel på dessa procentprojekt. År 1997 skickades inbjudningar ut till en konstävling för metrostationen i Nordsjö. Ytterligare exempel finns bland skolbyggnadsprojekt, där i vissa fall t.o.m. två eller tre konstnärer fått i uppdrag att skapa konst för de nya byggnaderna.

Donationerna

Flera program för konstdonationer är på gång. Det finns många orsaker att fira bemärkta personer eller händelser genom att resa skulpturer och monument. Monumenten över republikens presidenter har givetvis placerats synligt, men även välkända personligheter inom kultur och idrott har fått framträdande minnesmärken i Helsingfors.

SINI ASKELO

Konstgallerier och utställningslokaler i Helsingfors

En betydande del av de utställningar som arrangeras i Finland hålls i Helsingfors. Förutom konstmuseer och konstgallerier har även andra lokaler använts för ändamålet: bibliotek, kaféer, restauranger och butiker. T.o.m. allmänna utrymmen såsom gator och rentav väggar kan komma ifråga, t.ex. för videokonst. En del av lokalerna är till konstutställningarnas förfogande endast tillfälligt eller kortvarigt.

Helsingfors äldsta konstgalleri vid namn Taidesalonki – Konstsalongen grundades 1915. Men inte förrän 1980-talet började konstgallerierna bli vanliga i Helsingfors – och mera hemvana för den stora allmänheten.

Det finns vissa skillnader mellan konstgallerier och utställningslokaler i allmänhet. Föreningen Galleristit ry. – Galleristerna rf. definierar ett konstgalleri såsom en varaktig, året runt fungerande lokal som ordnar utställningar öppna för allmänheten utan inträdesavgift. De är yrkes-

Gamlasgårdens galleri. Foto: Nina Koukkula

mässigt skötta affärsföretag som ställer ut arbeten av yrkeskonstnärer.

Antalet konstgallerier och utställningslokaler

Mellan hösten 2003 och våren 2004 ställdes det ut konst på ca. 150 ställen i Helsingfors. Under sista veckan i april 2004 kunde man besöka ett nittiototal olika utställningar förutom dem som hölls vid konstmuseerna. 48 av dessa utställningar hölls i professionella konstgallerier.

Kabelfabriken, Nokias gamla fabriksbyggnad där el- och telefonledningar tillverkades, har numera gjorts om till ett konst- och kulturcentrum.

Foto: Helsingfors stads bildbank / Matti Tirri

Tabell 7.2 Artotek i Huvudstadsregionen 2003

Artotek	Grundat	Upprättat av	Utlånade verk	Sålda verk	Verk i samlingarna
Konstnärsgillet artotek i Esbo	2001	Esbo konstnärsgille	c. 200	c. 30	c. 250
Vanda konstnärsgillet artotek på Gjutars	1998	Vanda konstnärsgille	100
Helsingfors konstnärsgillet artotek (Rikhardsgatans bibliotek)	1995	Helsingfors konstnärsgille	461	452	c. 2 000

Källa: Artotekens årsberättelser, Statistikcentralen

Antalet konstgallerier har hållits förvånansvärt oförändrat genom åren. I slutet av år 1989 fanns det 51 konstgallerier eller liknande i Helsingfors, dvs. nästan detsamma som våren 2004. Visserligen fanns bara 13 av de gallerier kvar som verkat år 1989. En del av förändringarna har hänt alldeles nyligen. Sälunda stängdes Gallery 2003 såsom planerat efter bara ett år, och två andra gallerier tycks ha lagts på is för tillfället. Samtidigt har sex nya varaktiga gallerier öppnats.

Konstgallerierna kan delas in i sådana som drivs av dels privatpersoner. Antalet privatägda gallerier var 37 i april 2004 och vid samma tid var antalet gallerier som tillhörde konstnärsföreningar 11 stycken. Gallerierna är vanligtvis mindre än 100 kvadratmeter stora, och bara en handfull är större än 150 kvadratmeter.

Läget

De flesta gallerierna ligger i hjärtat av Helsingfors. Detta har Helsingfors Festspel tagit fasta på för sin rundvandring Den förtrollade vägen, arrangerad i samarbete med Galleristerna rf. Rundturen, som ordnas under själva festivalen och under den första söndagen varje månad, sticker sig in i ett antal närbelägna konstgallerier.

De sex rutter som Den förtrollade vägen bjuder på besöker gallerier i Tölö, i Gardesstaden, vid Skillnaden, kring Gamla Kyrkans park, i Rödborget och vid Kalevagatan.

Förutom gallerierna vid Den förtrollade vägen bör två andra anhopningar av konstgallerier i centrala Helsingfors nämnas.

Nylandsgatan med sina sju konstgallerier och två andra utställningslokaler har småningom blivit en gallerigata. Gatan har dessutom konstbutiker, butiker som säljer måleri-tillbehör, samt antikaffärer. De äldsta gallerierna grundades åren 1988 och 1989, och färskaste nykomlingen började verka år 2002.

På 1990-talet steg Kabelfabriken fram som ett viktigt centrum för kultur och konst. Den gamla fabriksbyggnaden inrymmer fyra konstgallerier, fyra smärre utställningslokaler och fyra museer. Ytterligare hyser den fem konstskolor, en del konstnärsateljéer samt ateljéer för Konstindustriella högskolan, ett antal butiker för måleritillbehör och några inramningsbutiker. De stora salarna används bland annat för konstnärernas fackförbunds årliga konstförsäljningar och konstskolornas slutarbetsutställningar.

Utställningar

Antalet besökare vid konstgallerierna varierar beroende på galleriets läge, årstiden och utställningarna. Enligt galleriernas egna bedömningar får de mellan 400 och 1 500 personbesök per månad.

Konstgallerierna ställer i regel ut verk av mellan 12 och 16 professionella konstnärer per år. Utställningarna räcker vanligtvis från två till fyra veckor. Gallerierna är i regel öppna från tisdag till söndag, och många har utställningar även om sommaren. I och med att gallerierna vanligtvis

ställer ut ny konst spelar de en aktiv roll som trendsättare. Varje galleri har sin egen profil som bygger bl.a. på galleristens preferenser och lokalernas storlek.

De flesta gallerier ställer ut verk av en eller två utländska konstnärer varje år, men bara ett fåtal är specialiserade på utländsk konst. Gallerierna försöker också i mån av sina resurser exportera sina artister utomlands genom att delta i t.ex. konstmässor. Att ställa ut utländska konstnärer innebär finansiella risker, och därför har gallerierna trots tidvis märkbart intresse bland klienterna inte kunnat vara så aktiva i det avseendet.

Gallerierna är ett nödvändigt forum för konstnärerna, och unga artister skapar vanligen sin profil och utvecklar sin karriär med deras hjälp. Man har uppskattat att 85 procent av alla konstutställningar hålls vid konstgallerier.

Privat affärsverksamhet

De flesta konstgallerier är små aktiebolag med högst tre anställda. Inkomsterna härrör främst från hyror uppburna av de utställda konstnärerna och från försäljningsprovisioner. En del gallerier erbjuder även vidstående tjänster såsom inramning och grafisk planering.

Galleriernas inkomststruktur varierar. Om hyra upp bärs varierar den mellan uppskattningsvis 300 och 800 euro per vecka beroende bl.a. på hur länge utställningen varar. Försäljningsprovisionen ligger mellan 20 och 35 procent, men om ingen hyra upp bärs av konstnärerna är provisionen vanligen 50 procent. Allt sedan 2003 har konsthandel varit belagd med mervärdesskatt (22 % år 2004). Gallerier drivna av konstnärernas fackföreningar är befriade från mervärdesskatt.

Målarförbundets försäljningstillfälle på Kabelfabriken.

Foto: Anna Heiskanen

Förutom de verk som ställs ut vid de växlande utställningarna har många gallerier även egna samlingar som kan uppta verk av ett flertal konstnärer. Gallerierna spelar en viktig roll både som förmedlare och främjare av bildkonsten – och som sakkunniga inom sitt fack. ■

KÄLLOR

- Dagstidningen Helsingin Sanomat:s händelsekalender Nyt.
- Galleristit ry – Galleristerna rf:s och enskilda konstgalleriers webbsidor.
- Intervju med Kirsi Niemistö, ordförande för Galleristit ry – Galleristerna rf.
- Sakari, Marja: Helsinki kuvataidekaupunkina (Helsingfors som bildkonststad), Helsingfors stads faktacentrals undersökning 1991:4.
- Nylands konstkommission, Helsingfors: Nylands utställningsguide 2002.

Utställningen "Helsingfors inom ramar" på Stadsmuseet. Eero von Boehm (1949–) målade vyer över Norra Kajen och Skatudden i klara färger (1980).

Foto: Helsingfors stadsmuseum

Tabell 7.3 Personbesök vid konstmuseerna i Helsingfors 1980–2002

	1980	1985	1990	1995	2000	2002
Helsingfors stads konstmuseum						
■ Mejlans	32 194	16 882	..	52 799	39 457	24 831
■ Tennispalatset	–	–	–	–	147 236	59 046
■ Glogalleriet	39 297	32 000	..	13 043	7 367	9 314
Statens konstmuseum						
■ Konstmuseet Ateneum	247 465	47 209	48 690	313 129	249 967	244 631
■ Museet för nutidskonst Kiasma	–	–	–	–	263 008	209 198
■ Sinebrychoffs konstmuseum	22 756	47 524	17 483	31 580	29 037	1
Andra						
■ Amos Andersons konstmuseum	25 245	10 329	50 710	54 753	52 420	44 353
■ Didrichsens konst- och kulturmuseum	–	2 271	2 924	4 319	13 719	22 847
■ Fotografimuseet	43 500	20 000	11 700	11 040	21 137	11 425

¹ Stängt.

Källa: Statistikcentralen

Ett konstverk blir placerad vid Ämbetshuset i Berghäll.

Foto: Helsingfors stads bildbank / Mari Hohtari

PÄIVI SELANDER

Den finländska formgivningens stad

Helsingfors kan man bekanta sig med äldre och nutida finländsk formgivning på många sätt. Utställningar och evenemang sätts upp av ett flertal organisationer för formgivare, både professionella och amatörer. Ofta finns en koppling till större nätverk i branschen med nationell och internationell spännvidd.

En studie gjord av New Zealand Institute of Economic Research placerar Finland först bland 25 länder beträffande ekonomisk konkurrenskraft och kommersiell tillämpning av formgivning, design. Så förutom att formgivning skapar ny företagsamhet och nya arbetstillfällen, jobb, stärker den också Helsingfors internationella konkurrenskraft. Formgivningen bidrar också till invånarnas välbefinnande och välmåga.

I Helsingfors ser man den berömda finländska designen från 1920- och 1930-talet inte bara i museer. Riksdagshuset är ett av exemplen på lyckad syntes mellan arkitektur, form-

givning och konst. Ett annat är Restaurant Savoy, som så gott som in i minsta detalj är ritad av Alvar Aalto.

Klassisk och nutida finländsk formgivning i Designmuseet

Designmuseet presenterar konst, konsthantverk och industriformgivning från slutet av 1800-talet fram till våra dagar, däribland många klassikerna inom finländsk formgivning. Våren 2004 hölls där en stor utställning om 1950- och 1960-talet, de stora årtiondena inom finländsk plastformgivning, med verk såsom Eero Saarinens stol Tulpan, Eero Aarnios stol Åskbollen och Yrjö Kukkapuros Karusell. Den stora utställningen Masters of Arts våren 2004 bjöd också på en myckenhet design, med bl.a. 60 slutarbeten gjorda av studerande vid Konstindustriella Högskolan under de senaste två åren.

Sommaren 2004 hölls en utställning med verk av Alvar Aalto och hans hustru Aino, som var arkitekt, under temat Alvar Aalto, den finländska funkisens mästare. Besökarna kunde ta sig en närmare titt på möbler och smycken designade av Aalto, och t.o.m. på hans målningar.

Design Forum Finland presenterar finländsk nutidsdesign

Design Forum Finland främjar finländsk industriell formgivning, konstindustri, konsthantverk och grafisk design både i Finland och utomlands, och anordnar i detta syfte årliga tema- och tävlingsutställningar. Nuorten Forum (forum för unga) är ett exempel. Sommaren 2004 visade den nästan hundra nya verk inom smycken och mode, grafisk formgivning, möbeldesign och industridesign.

Årligen har Design Forum Finland haft omkring 70 000 personbesök. Som jämförelse hade Helsingfors stadsmuse-

Tabell 8.1 Utställningar på Designmuseet
2000–2003

År	Utställningar	Personbesök	Personbesök/utställning
2000	29	59 114	2 038
2001	20	62 748	3 137
2002	14	53 160	3 797
2003	9	69 474	7 719

Källa: Designmuseet

Tabell 8.2 Design Forum Finlands utställningar
1995–2003¹

År	Utställningar ²	Personbesök	Personbesök/utställning
1995	28	80 000	2 857
1996	30	71 976	2 399
1997	18	75 994	4 222
1998	19	79 064	4 161
1999	20	81 283	4 064
2000	..	72 674	..
2001	19	64 066	3 372
2002	17	63 308	3 724
2003	17	65 816	3 872

¹ Konstflitföreningen i Finland rf. är ansvarig för centret, som arrangerar utställningar och designtjänster för företag samt tillhandahåller publikations- och informationservice.

² Enbart de utställningar som ordnats i de egna lokalerna.

Källa: Statistikcentralen och Design Forum Finland

Tabell 8.3 Designerförbundet Ornamos¹ och dess
medlemsorganisationers antal medlemmar i
Finland och Huvudstadsregionen i juni 2004

Medlemsorganisation	Grundad år	Totalantal medlemmar	Medlemmar i Huvudstadsregionen	
			Andel	%
Finlands modedesignerförbund MTO	1965	237	149	63
Inredningsarkitekterna SIO	1949	373	260	70
Konsthantverkarna TAIKO	1983	290	126	43
Textilkonstnärerna TEXO	1956	359	181	50
Industridesigners TKO	1966	334	186	56
Totalt		1 593	902	56

¹ Grundat 1911.

Källa: Finländska designerförbundet Ornamo

um sammanlagt 73 000 besök vid sina samtliga lokaler år 2002.

Design Forum Finland är koordinatör för det omfattande projektet Design Year 2005.

Formgivningen förnyas sig i Helsingfors

Konstindustriella Högskolan i Helsingfors utgör en del av det växande design-, media och konstkomplexet i stadsdelen Arabiastranden. Under det akademiska året 2003–2004 hade dess största institution, dvs. Fakulteten för design, 50 doktorander. Den första avhandlingen om keramisk konst framlades i december 2003.

Konstindustriella högskolan är också starkt engagerad i utvecklandet av ekonomisk och industriell konkurrenskraft. Med sin starka anhopning av sakkunskap inom formgivning på både universitets- och yrkeshögskolenivå och med sin livskraftiga industri inom branschen är Helsingfors ett centrum för skapande och tillämpning av design.

Utbildning, forskning och samarbete behövs för att utveckla och fördjupa kunnandet i formgivning. År 2000 grundades innovationscentret Designium som ett annex till Konstindustriella Högskolan med syfte att samarbeta med andra läroinrättningar och företag inom sektorn både utomlands och i Finland. Det sprider sålunda ny kunskap om formgivning inom affärsliv och industri. Nära samarbete påskyndar tillämpandet av innovationer och forskningsrön.

Organisationer för konsthantverk anhopade i Helsingfors

Industrikonstförbundet Ornamo ligger centralt och synligt nära Senatstorget i hjärtat av Helsingfors. Ett av dess uppdrag är att föra vidare kunskap och färdigheter inom finländsk industriell konst och formgivning. Föreningen är takorganisa-

tion för fem föreningar inom konsthantverk och design.

Ornamos yngsta medlemsförening Konsthantverkarna TAIKO r.f. sprider information och kunskap om konsthantverk bland sina egna medlemmar och bland allmänheten, gallerister, konsthandlande, medierna och myndigheterna, och främjar samtidigt samarbete inom landets gränser och över dem. Dess medlemmar måste vara utexaminerade från Konstindustriella Högskolan eller någon av yrkeshögskolorna inom branschen och ha minst ett års praktisk yrkeserfarenhet inom sitt gebit.

TAIKO:s 137 medlemmar i Huvudstadsregionen är yrkesfolk inom konsthantverk, design eller konst, däribland keramiker, glaskonstnärer, konstsmeder, guldsmeder, textilkonstnärer, snickare, papperskonstnärer mm. I själva Helsingfors verkar 113 av dem. De vanligaste utgångsmaterialen är keramik, textilier och ädelmetaller.

Det finsk-svenskspråkiga Förbundet för hemslöjd och konsthantverk Taito r.f. har som syfte att främja sin egen bransch och bidra till uppkomsten av nytt högklassigt konsthantverk och industriell konst. De regionala hantverksföreningarna och Förbundet för hemslöjd och konsthantverk Taito rf bildar tillsammans den riksomfattande Taito Group. Föreningarna har butiker och centra för hemslöjd och konsthantverk. Huvudstadens lokalförening Helsky r.f. hade 244 medlemmar och sex medlemsförbund år 2003.

Design som levebröd

I Finland arbetar 3 450 personer inom formgivning, däribland omkring 1 500 i Huvudstadsregionen. Majoriteten är experter, formgivare eller konstnärer inom konst och konsthantverk, men sektorn omfattar även andra yrken. År 2000 var 39 procent av dess samtliga anställda i Finland privatföretagare. År 2001 fanns det 248 affärslokaler inom sektorn i Helsingfors, med i genomsnitt 1,2 anställd.

KÄLLOR

- Arsis 3/03, en tidskrift för konst och konsthantverk utgiven av Centralkommissionen för konst.
- Artek: www.artek.fi.
- Statistikcentralen: Cultural Statistics 2001, Culture and the Media 2002:1. Helsingfors 2002.
- Designmuseet: www.designmuseum.fi.
- Industrikonstförbundet Ornamo: www.ornamo.fi.
- Design Forum Finland: www.designforum.fi.
- Helsky ry. rf.: www.helsky.net, årsberättelsen för 2003.
- Klemettinen Maila, Niemi Hilikka (redaktörer): Taidekäsitöyläiset TAIKO ry 20 vuotta. Förbundet för hemslöjd och konsthantverk Taito rf.
- Undervisningsministeriet: www.minedu.fi.
- Pöppönen Hannu: Designmuseossa avautuu muovinen maailma (i Designmuseet öppnar sig en värld av plast). Artikel i dagstidningen Helsingin Sanomat 29.3.2004.
- Pöppönen Hannu: Tulevaisuuden ideat ennakkokatselussa (framsidér i förhandsgranskning). Artikel i dagstidningen Helsingin Sanomat 17.6.2004.
- Rensujeff Raija: Taiteilijan asema. Raportti työstä ja ja tulonmuodostuksesta eri taiteenaloilla (konstnärens ställning, rapport om arbete och inkomstbildning inom olika konstgrenar). Centralkommissionen för konst, publikation 2003:27.
- Taito Group: www.suomentaitoverkko.fi.
- Konstindustriella Högskolan: www.uiah.fi.

Tabell 8.4 Antal personer sysselsatta inom formgivning i Huvudstadsregionen år 2000

	Finland			Huvudstadsregionen		
	totalt	kvinnor	män	totalt	kvinnor	män
Alla kulturyrken	65 760	31 883	33 877	26 807	13 060	13 747
Designyrken totalt	3 450	1 649	1 801	1 474	714	760
Konsthantverksdesigners och liknande	1 484	814	670	643	374	269
Associerat yrkesfolk inom konsthantverk och design	1 955	830	1 125	827	337	490
Hantverkare inom trä, textil, läder och liknande material	11	5	6	4	3	1

Källa: Statistikcentralen, FoB 2000

PIA ILONEN

Arkitektur

Hjärtat av Helsingfors bildar Senatstorget och gatorna runtomkring en för nordiska förhållanden unik helhet av neoklassisk arkitektur. Torget domineras i övre, norra fonden av domkyrkan, även känd som Storkyrkan, och trapporna upp till den, och flankeras till vänster söderifrån sett av Helsingfors Universitet och till höger av Statsrådsborgen. Uppe till vänster om domkyrkan ligger Universitetsbiblioteket. Dessa byggnader ritades av Carl Ludwig Engel mellan 1822 och 1852. Byggnaderna vid torgets nedre, södra fond härstammar från 1700-talet men ombyggdes av Engel för att smälta in i den neoklassiska arkitekturen.

Centrala Helsingfors har många byggnader i imitativa stilar. En av de mest inflytelserika arkitekterna mot slutet av 1800-talet var Theodor Höijer. De hus han ritat ger en kontinental prägel åt t.ex. Norra Esplanaden. Många av dessa nyrenässansbyggnader revs dock under 1950- och 1960-talet.

Stadsdelarna Eira och Skatudden, båda belägna i centrala Helsingfors, utgör stadens mest enhetliga jugendmiljö-

Utställningen *Helsingfors inom ramar* avbildar Helsingfors under olika årstider. Casper Wredes (1856–1945) målning fångar Hesperiegatan och de nybyggda byggnaderna Lallukka och Mehiläinen i glittrande snö (1933).

Foto: Helsingfors stadsmuseum

er och är därmed omtyckta besöksobjekt. Bland de främsta jugendarkitekterna räknas Herman Geselius, Armas Lindgren, Eliel Saarinen och Lars Sonck.

Skandinavisk klassicism från 1920-talet tar sig ståtligt uttryck i Riksdagshuset, som ritats av J.S. Sirén. Längs gatorna i Främre Tölö, däribland Museigatan, Södra Hesperiegatan, Runebergsgatan och Mechelingatan, finns rader av tidstypiskt sammanbyggda bostadshus från samma tid. Även trähuskvarteren i f.d. arbetarstadsdelen Kottby byggdes på 1920-talet. De sistnämnda är idag noggsamt renoverade och står som stadens bästa exempel på traditionellt trähusboende.

Funktionalismen är det framträdande stildraget i centrumstadsdelen Bortre Tölö, men kan även ses i den absoluta

stadskärnan i Glaspalatset och Olympiastadion, fullbordade 1936 resp. 1938. Den del av Kottby som kallas Olympiabyn, byggd på 30-, 40- och början av 50-talet inför olympiska spelen i Helsingfors 1952 är ett annat exempel på helsingforsfunkisen.

Bland Alvar Aaltos berömdaste verk i inre Helsingfors räknas Akademiska Bokhandelns byggnad och Finlandiahuset. Nutidsarkitektur i stadskärnan företräds av Museet för nutidskonst Kiasma ritat av amerikanen Steven Holl, och på andra sidan gatan av Riksdagshusets splitternya utbyggnad ritad av Pekka Helin.

Bostadsområdena i Helsingfors avspeglar stadens utveckling under efterkrigstiden. Munkshöjden i västra, och

Arkitektävlingar skapar framträdande byggnader

En betydande del av vårt lands mest framträdande byggnader har uppkommit genom arkitektävlingar. Den första hölls år 1876 och gällde Finlands Banks byggnad. Tävlingsarna har bidragit till att nya idéer introducerats eller fötts och därpå spritts i landet.

Under 1990-talet och de första åren av 2000-talet gällde de viktigaste offentliga arkitekturtävlingarna Riksdagshusets utbyggnad och Musikhuset i Helsingfors. År 2001 gällde den viktigaste tävlingen planerandet av informationscentret ARMI för arkitektur, byggande och design på Skatudden. År 2003 arrangerades sex offentliga tävlingar och 22 tävlingar med begärda bidrag. I medeltal inkom 118 bidrag per tävling.

De mest aktuella projekten i Helsingfors 2004

Arkitekturen påverkas i avgörande grad av beställarnas uppfattning om arkitektur och av arkitekternas yrkesskicklighet och motivation. Med tiden har det i huvudstaden byggts arkitektoniskt värdefulla miljöer och framträdande enskilda byggnader, och att värna om dessa är en viktig uppgift för staden. Vårt rykte som arkitekturland bygger på enskilda byggnader, vars arkitektur ger uttryck för internationella strömningar med en lokal anstrykning. Denna tradition går vidare i många av de nybyggen som Helsingfors fått på senare år.

De senaste åren har det byggts flera nya bostadsområden i Helsingfors, vilket har varit krävande för stadsplanerare och arkitekter, som fått anpassa uppdragsgivarnas önskemål till helheten. Hertonässtranden, Eko-Vik och Arabiastranden är de mest framträdande bostadsområdena. I vissa fall har en stötesten för arkitekturen varit de villkor som byggnadselementteknologin och effektivitetskraven ställer.

En offentlig arkitektävling hölls år 2003 för Kvarnbäcken i syfte att få fram en plan för ett tättbebyggt bostadsområde med familjehus byggda i trä, representerande ett nytt tänkesätt. Det vinnande förslaget hette *URBIS*, en plan skapad av arkitekt Aaro Artto vid arkitektbyrån Artto Palo Rossi Tikka.

delar av Hertonäs i östra delen av staden visar klart hur man på 1950-talet såg på boende och stadsplanering. I de östra förorterna visar Kvarnbäcken 1960-talets lösningar på stadens snabba tillväxt utåt. Det lilla höghusområdet Stenhagen strax väster om Centralparken är ett annat exempel på sextitalsbyggande.

Under 1970-talet fortsatte staden växa utåt, men nya bostadshus började byggas även i innerstadens närhet. T.ex. i Östra Böle invid bangårdsområdet norr om stadskärnan byggdes höghus med affärslokaler och bostäder. I Böle fortsatte byggandet på 1980-talet väster om bangården, och i Västra Böle uppstod ytterligare kontorshus och bostadshöghus. På 1980-talet byggdes även bostadshusen i Skatuddens östra ända, och på 1990-talet det urbana höghusområdet Gräsviken och stadsdelen Lillhoplax.

Våren 2000 började man vid Arabiastranden i nordöstra innerstaden bygga ett nytt bostadsområde för 7 000 invånare. Det ligger intill den gamla porslinsfabriken. I den här s.k. Art och Design City ligger bl.a. Konstindustriella Högskolan och Pop- och jazzkonservatoriet.

Den aktuella debatten knyter sig till markanvändning av vissa delar i stadskärnan och deras planering. Byggandet av det stora affärscentret i Kampen i hjärtat av Helsingfors år 2004 var föremål för en livlig allmän debatt. Där busstationen tidigare låg kommer det att finnas en stor underjordisk bussterminal, ett stort varuhus, en grupp kontors- och bostadsbyggnader och två nya torg.

Byggandet av det tilltänkta Musikhuset vid Tölövikens framför Riksdagshuset skulle förutsätta att de gamla magasinerna som nu står där rivs. Detta har försakat stora meningsskiljaktigheter.

Till den allmänna debatten bidrar även kraven på mera småhusbygge och mindre höghusbygge. Trots att arkitekterna sedan länge varit väl förtrogna med det byggande i mindre skala som förhärskat på många håll längre söderut har byggnadsindustrin ännu inte reagerat lika mycket på dessa strömningar.

För närvarande är det viktigaste stället där nya arkitektoniska idéer kan förverkligas området Busholmen vid Västra Hamnen. En delgeneralplan för området väntas ännu år 2005, och för närvarande pågår en allmän debatt om principerna för hur området skall detaljplaneras. Av allt att döma kommer en hel del nytt att prövas i områdets arkitektur.

Utbildning

Idag finns det omkring 3 000 arkitekter i Finland. Fyra femtedelar hör till Suomen Arkkitehtiiliitto - Finlands Arkitektförbund ry. SAFA, en fackideell förening grundad 1892. Drygt 1 100, dvs. två femtedelar, av Finlands arkitekter bor i Helsingfors.

Bland de högskolor som ger arkitektbehörighet är Tekniska Högskolan äldst. Med sina 130 år har den även internationellt sett långa anor. I över 90 år studerade man arkitektur i Helsingfors centrum, men när högskolans nya huvudbyggnad ritad av Alvar Aalto blev färdig i Otnäs i Esbo strax väster om Helsingfors år 1964, flyttade arkitekturavdelningen dit. Allt sedan 1991 har avdelningen även hyrt lokaler i kulturcentret Kabelfabriken.

Att göra arkitekturen känd

Finlands Arkitekturmuseum är ett av världens äldsta museer inom sin bransch, nästan femtio år gammalt. Syftet med

En arkitektonisk utställning för barn, *Krisse på stolen*. Arkki, en arkitekturskola för barn och unga. Foto: Mikko Mälkki

Pärmen till tidskriften Ark år 2004. Ark – Arkkitehti-lehti / Finsk Arkitektur-tidskrift / The Finnish Architectural Review.

Tabell 9.1 Finlands Arkitektförbund SAFA:s
lokala fördelning 12.3.2004

	Medlemmar	%
Sammanlagt	2 696	100,0
Huvudstadsregionen, varav	1 555	57,7
▪ i Helsingfors	1 119	41,5
▪ i Esbo	366	13,6
▪ i Vanda	49	1,8
▪ i Grankulla	21	0,8
Tammerfors	132	4,9
Åbo	115	4,3
Uleåborg	162	6,0
Övriga Finland	607	22,5
Utomlands	125	4,6

Källa: Finlands Arkitektförbund SAFA:s medlemsregister

dess grundande år 1956 var att bevara 1900-talets byggnadskulturella arv och svara på internationell uppmärksamhet riktad mot finländsk arkitektur, som fått en enorm renommé i världen.

Museet upprätthåller ett fackbibliotek och –arkiv, sammanställer och håller utställningar, ordnar föreläsnings- och diskussionsträffar och gör upp publikationer. Museet anlitas främst av forskare, arkitekter och turister från när och fjärran. Under de närmaste åren kommer man att inrikta sig på att betjäna skolelever, studerande och den stora allmänheten.

Utställningarna är museets synligaste verksamhetsform. Under senare år har ambulerande utställningar utomlands presenterat finländsk arkitektur. Vid slutet av år 2003 hade museet hållit nästan 1 300 utställningar, varav drygt 800 i Finland och drygt 400 utomlands.

Ett viktigt forum för den arkitektoniska debatten är ARK Arkkitehti - Finsk arkitektur-tidskrift – The Finnish Architectural Review, äldst bland arkitektur-tidskrifterna i Finland och bland de äldsta i hela världen. Bland övriga forum för information och debatt om arkitektur bör nämnas Alvar Aalto Academy, bygginformationsstiftelsen Rakennustietosäätiö RTS och Finlands Arkitektförbund. Helsingfors stads byggnadstillsynsverk utdelar årligen arkitekturpriset Rakentamisen ruusu (en ros för byggandet).

Genom ett program för invånarskolning i arkitektur startat på 1980-talet vill man öka invånarnas möjligheter att diskutera och deltaga i beslut om deras egen omgivning. I samma syfte har Arkki, en arkitektskola för barn och ungdomar i Kabelfabriken, utfört ett viktigt värv allt sedan år 1993. Omkring 400 unga har varje år fått vidgade vyer och insyn i dels den byggda miljön, dels den naturliga, och i sambanden mellan dem. ■

Det nya bostadsområdet på Busholmen, illustration.

Foto: Helsingfors stadsplanering

KÄLLOR

- Arkki, arkitekturskolan för barn och unga, arkki@co.inet.fi.
- Design Forum Finland, www.designforum.fi.
- Finlands Arkitektförbund SAFA, www.safa.fi.
- Helsingfors stadsplaneringskontor, www.hel.fi.
- Helsingfors stads turistbyrå, www.hel.fi/tourism.
- Tekniska Högskolan, Arkitekturavdelningen, www.hut.fi.
- Finlands Arkitekturmuseum, www.mfa.fi.
- Vuori, Pekka (red.): Helsingfors områdesvis 1997, Helsingfors stads faktacentral.

MAIJA BERNDTSON

Biblioteket, den mest anlitade kulturtjänsten

Bland alla EU:s nationer besöker finländarna flitigast de allmänna biblioteken. Enligt en EU-enkät om kulturkonsumtion besökte nästan 70 procent av finländarna biblioteket åtminstone en gång om året. Svenskar och danskar kom nästan upp till samma andel. Finländarna och svenskarna är de flitigaste läsarna i unionen.

De allmänna biblioteken är också den mest anlitade kulturservicen i Finland. År 2003 noterade de allmänna biblioteken nästan 66 miljoner personbesök, varav sju miljoner i Helsingfors. I genomsnitt besökte helsingforsbor och övriga finländare biblioteket en gång i månaden.

Läsandets popularitet i Finland hänger också samman med att Finland i årtionden varit ett av de länder där antalet utgivna boktitlar per capita varit störst. Island, Danmark och Schweiz ligger också i täten. Bokförsäljningen har varit stabil de senaste åren. De som flitigast köper böcker är också de flitigaste boklånarna.

Bibliotekets uppgift förändras

Med åren har de allmänna bibliotekens roll utvidgats. I dag är biblioteket ett ställe för både lärdom och kulturell un-

derhållning, vilket återspeglas på vår nuvarande biblioteks- lagstiftning.

I Finland säger lagen att de allmänna bibliotekens och informationstjänsternas uppgift är att främja lika möjlighe- ter för envar att bilda sig själv genom litteratur och konst, att utveckla sina personliga kunskaper, färdigheter och medbor- garfärdigheter och att nära en internationell orientering och livslångt lärande. Ytterligare ett syfte är att främja bruket av virtuella och interaktiva webbtjänster och att utveckla deras kulturella innehåll. Lagen stipulerar också att de allmänna biblioteken skall vara avgiftsfria.

Hybridbiblioteket

För många är biblioteket i främsta rummet bara byggnaden och de samlingar den innehåller. Men idag innebär den in- formation och informationstjänst som öppnar sig på Inter- net och andra elektroniska nätverk ett mycket viktigt till- skott till de traditionella bibliotekstjänsterna, icke minst för att de möjliggör fjärranlitande av biblioteken. Sålunda har ett ”hybridbibliotek” uppstått – ett ställe kombinerat med ett virtuellt nätverk. På ett hybridbibliotek kan kunden väl- ja både sättet och stället där tjänsten ges.

Som följd av detta har man varit tvungen att omstruk- turera bibliotekslokalerna: mera utrymme har givits åt de kunder som arbetar vid datorer. Helsingfors stadsbibliotek ställer över 300 internetkopplade datorer till sina kunders förfogande.

Helsingfors stadsbibliotek åtnjuter ekonomiskt stöd från Undervisningsministeriet för att verka som centralbiblio- tek för de allmänna biblioteken i Finland, och har därmed en del landsomfattande åligganden, däribland att upprätt- hålla den gemensamma webbservice för allmänna biblio- tek, som ges på finska, svenska och engelska på adressen www.kirjastot.fi.

Stadsbibliotekets egna hemsidor ger också möjlighet till personlig betjäning. Ett exempel är iGS – Information Gas Station. År 2003 anlätades dess tjänster flitigt: tre och en halv miljon besök noterades, alltså nästan dubbelt flera än året innan.

Samarbete mellan allmänna och vetenskapliga bibliotek

Helsingfors stadsbiblioteks landsomfattande uppgifter om- fattar koordineringen och samarbetet mellan allmänna resp. vetenskapliga bibliotek. I Helsingfors är universitetsbiblio- teket samtidigt Finlands nationalbibliotek, vars ansvars- område håller på att utvidgas till att omfatta även allmän- na bibliotek, specialbibliotek och yrkeshögskolornas biblio- tek. Detta har föranlett förhandlingar om eventuellt köp av tjänster av nationalbiblioteket.

Biblioteksverksamheten har av hävd byggt på samarbe- te och kontakter, och i och med modern informations- och kommunikationsteknologi har samarbetet intensifierats. I Finland är även universitetsbiblioteken öppna för allmän- heten, och kunder som söker specialinformation kan hänvis- as till dem. I synnerhet i Helsingfors har allmänheten till- gång till många vetenskapliga bibliotek.

Korona InfoCentre i Vik.

Foto: Helsingfors stads bildbank /

Matti Tirri

Villa Kivi en höstkväll. Detta författarcentrum upprätthålls av Kivi-talo Säätiö – Stiftelsen Villa Kivi, som grundades år 1985 i syfte att erbjuda bättre arbetsbetingelser för författare.

Foto: Helsingfors stads bildbank / Matti Tirri

Detta intensifierade samarbete har i praktiken lett till byggandet av två nya allmänna bibliotek i Helsingfors, dvs. i Vik (1999) och Arabiastranden (2004). Vartdera delar byggnad med ett vetenskapligt bibliotek.

Våren 2005 öppnas i Huvudposten ett nytt ”vardagsrum för alla” i och med att den s.k. Musikstationen vid huvudbiblioteket i Böle och Bokkabeln i Glaspalatset flyttar dit. Detta nya ca. tusen kvadratmeter stora bibliotek kommer att kallas Bibliotek 10.

Trender inom biblioteksanlitandet

Vad kommer den ökande användningen av Internet att innebära för de allmänna biblioteken? Denna fråga har ställts i synnerhet i länder såsom Danmark, Sverige, Holland och Storbritannien, där bibliotekslånen har minskat på senare år.

I Helsingfors minskade biblioteksbesöken år 2003 med åtta procent från året innan, men under första kvartalet av 2004 ökade de igen.

Trots minskningen i antalet personbesök år 2003 öka-

de antalet utlåningar till nästan tio miljoner, vilket är alla tiders rekord. Under den ekonomiska depressionen i början av 90-talet nästan fördubblades antalet besök vid de allmänna biblioteken, och antalet utlåningar ökade med nästan hälften. Sedan jämnade trenden ut sig, men efter 1998 började utlåningarna öka stadigt igen.

Andelen facklitteratur bland utlåningarna har fortsatt växa svagt, till 40 procent år 2003. Biblioteken tycks få en allt viktigare roll som säten för livslångt lärande där de mest mångskiftande informationsbehov kan stillas.

Multikulturalism är ingenting nytt i Helsingfors. Redan år 1881 grundades Tyska biblioteket och år 1918 Ryska biblioteket, det senare på initiativ av det lokala ryska köpmannagillet.

Statistiken över boklån på olika språk vittnar om att Helsingfors befolkning blivit mer internationell. År 1995 överskred det sammanlagda antalet boklån på främmande språk för första gången antalet boklån på svenska – Finlands andra officiella språk. År 2003 utgjorde böcker skrivna på främmande språk åtta procent av boklånen.

Sedan 1995 har Helsingfors stadsbibliotek varit officiellt utlänningsbibliotek med finansiering från Undervisningsministeriet. Stadsbiblioteket kan betjäna de övriga kommunala biblioteken i Finland med böcker på ett åttiotal språk.

Bokens och läsningens framtid

Många farhågor har på senare år uttryckts om den tryckta bokens framtid och bibliotekens roll som spridare av litteratur. Bland Helsingfors stadsbiblioteks utlåningar har böckerna dock under de senaste två åren stått för hela 72 procent. Av bibliotekets samlingar utgör böckerna 87 procent.

Även läsandets framtid har upplevts hotad t.o.m. i Finland, som enligt en OECD-utredning (PISA) har bästa läskunskapen i världen bland unga och vars invånare överlag enligt tidigare nämnda EU-enkät är flitiga läsare och biblioteksbesökare.

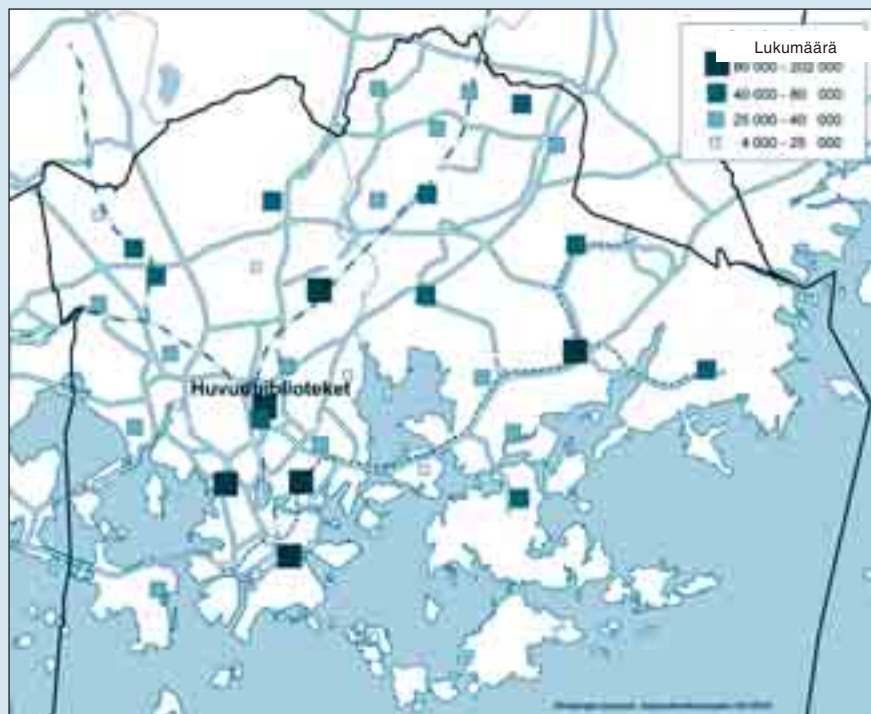
En undersökning gjord av Statistikcentralen visar nämligen att läsning av böcker i Finland minskade något mellan 1991 och 1999. I och för sig visade den också att över 90 procent av 10–24-åringarna besökt ett bibliotek under de sista 12 månaderna. Hela två tredjedelar hade gjort det minst en gång under den sista månaden.

Statistikcentralens siffror bestyrker Helsingfors stadsbiblioteks statistik. Ändå syns minskat läsande inte klart på biblioteket åtminstone ännu. Även i Helsingfors är ungdomarna de aktivaste biblioteksbesökarna: 10–29-åringarnas andel av kunderna är störst. Biblioteket är alltså allra viktigast för unga som studerar och skapar sig en världsuppfattning.

Bibliotekens framtid

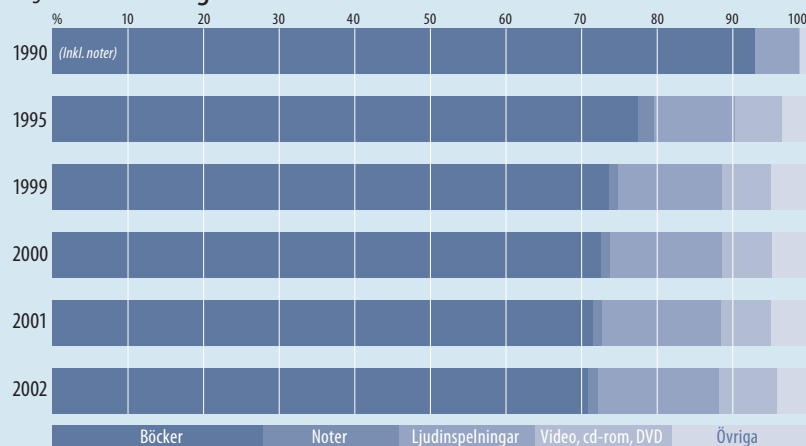
Åtminstone för närvarande är minskande offentliga anslag för biblioteken ett större hot än minskande kund­siffror. Enligt Undervisningsministeriets statistik för år 2003 hade de

Figur 10.1 Helsingfors stadsbiblioteks totala samlingar av böcker och noter samt ljudband, videoband och DVD

Lähde: Helsingfors stads faktacentral. Statistiskt material: systemet HeIMet

Figur 10.2 Helsingfors stadsbibliotek. Utlånat material 1990–2002

Källa: Helsingfors stadsbibliotek

Tabell 10.1 Helsingfors stadsbibliotek 1990–2002

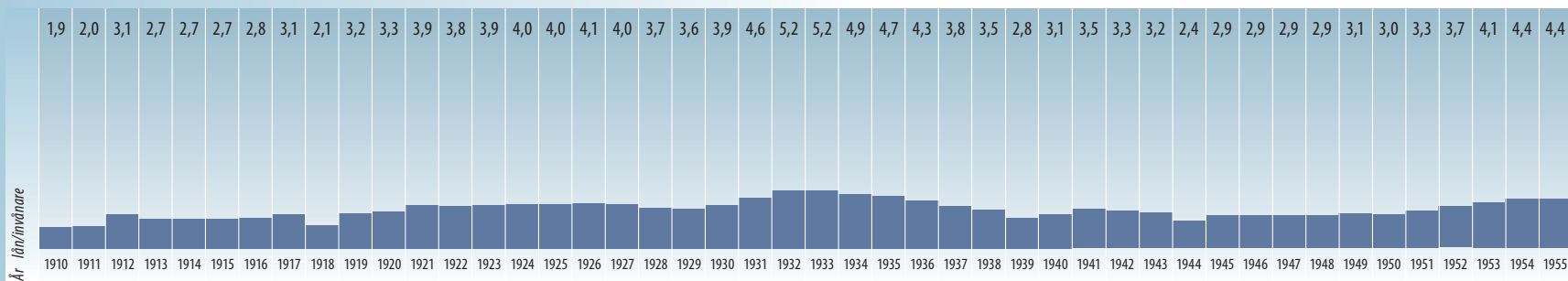
	1990	1995	2000	2002
Verksamhetsställen	57	57	58	58
Böcker (inkl. noter) on 31. Dec.	2 056 314	2 015 577	1 806 255	1 824 969
▪ på finska	¹ 1 554 826	² 1 561 413	1 389 859	1 402 793
▪ på svenska	324 333	234 928	191 128	186 646
▪ på övriga språk	177 155	179 464	188 158	197 801
▪ noter	..	39 772	37 110	37 729
Ljudinspelningar	81 897	137 719	161 141	176 067
Videor	1 249	19 805	29 404	40 164
Övrigt material	–	20 402	33 582	13 997
Prenumererade tidskrifter (årliga volymer)	5 711	5 692	5 949	6 786
Innehavare av bibliotekskort	191 950	228 391	243 819	251 378
Biblioteksbesök	3 659 168	6 401 776	7 160 113	7 714 120
Virtualbesök	–	–	15 000 000	19 595 700
Totalantal lån	5 959 644	8 794 637	9 150 598	9 877 608
▪ per invånare	12,1	16,8	16,6	17,6
▪ per bibliotekskortsinnehavare	31,0	38,5	37,7	39,3
Lån, %				
Facklitteratur	30,6	36,5	39,3	38,4
Skönlitteratur	69,4	63,5	60,7	61,6
Böcker på finska	89,3	89,1	87,7	87,8
Böcker på svenska	6,4	4,8	4,5	4,3
Böcker på övriga språk	4,3	6,1	7,8	7,9

¹ Inkl. noter och det okatalogiserade materialet i Centrallagret.

² Inkl. det okatalogiserade materialet i Centrallagret.

Källa: Helsingfors stadsbibliotek

Figur 10.3 Helsingfors stadsbibliotek. Lån per år och invånare 1910–2002

allmänna biblioteken 5,3 procent mindre resurser men 21,5 procent mera utlåningar än år 1991. Även Helsingfors stad har måst göra inbesparingar, och mellan 2002 och 2004 minskades bibliotekens öppethållning med 18,9 procent och anslagen för samlingarna med 16,5 procent.

Utmaningen handlar om hur man på en gång skall kunna sköta det hävdvunna åliggandet, dvs. bokutlåningen, och skapa ett webbibliotek. Hybridbiblioteket är en lösning: det erbjuder både tryckt litteratur och Internet. Hybridbiblioteket står till tjänst med personlig betjäning utförd av levande människor samtidigt som de ger kunderna möjlighet att på egen hand anlita Internet.

Bibliotekens nätverk består inte enbart av datanät utan även av kontakter människor emellan. Dessa erfarna yrkeskunniga människor kan i sin tur utnyttja den moderna teknologin för att snabbare kunna betjäna sina kunder. ”Fråga personalen” är fortfarande ett gott sätt att leta fakta.

Biblioteken fyller också en social funktion i och med att de är mötesplatser. Där finns inte bara kunskap i form av böcker, tidskrifter och ljud- och bildupptagningar, utan där finns andra människor. Biblioteken bidrar till meningsfull social gemenskap och motverkar social utstötning.

KÄLLOR

- Europeans' participation in cultural activities. A Eurobarometer survey carried out at the request of the European Commission, Eurostat, 2002.
- Heinisuo, Rami & Koskela, Sanna & Saine, Reetta: Kirjastopalvelut kirkilla mausteilla, Palvelutuotannon tila, tarpeet ja tulevaisuuden linjauksia. (biblioteksservice med alla kryddor, serviceproduktionens tillstånd, behov och framtidslinjer) Undervisningsministeriets publikation 2004:5.
- Joukkoviestimet, Finnish Mass Media 2002, Kulttuuri ja viestintä, Culture and the Media 2002:3, Helsingfors 2002, Statistikcentralen.
- Karttunen, Sari: Kuntien kulttuuritoiminta ja sen kustannukset (kommunernas kulturverksamhet och kostnaderna för denna). Statistikcentralen. Kulttuuri ja viestintä 2003:1, Helsingfors 2003.
- Biblioteksstrategi 2010 om hur kunskap och kultur skall vara tillgängliga. Undervisningsministeriets publikation 2003:1.
- PISA-studien, databas (2000): www.pisa.oecd.org.
- Helsingfors stadsbiblioteks statistik 2003.
- Undervisningsministeriets statistik: www.tilastot.kirjastot.fi.
- Stenquist, Bjarne: Kirjastot poliittisella agendalla. Esimerkkejä Euroopasta (biblioteken på den politiska agendan, exempel från Europa). Helsingfors 2004.
- Stockmann, Doris, Bengtsson, Niklas, Repo, Yrjö: Kirja Suomessa, Teikijöistä lukijaan – kirja-alan tukitoimet ja kehittäminen (boken i Finland, från producent till konsument – stödåtgärder och utvecklande av bokbranschen). Undervisningsministeriet. Serien Kulttuuripolitiikan osaston julkaisusarja, Nr. 1/2000.

Tabell 10.2 Stadsbiblioteken i Huvudstadsregionen 2003

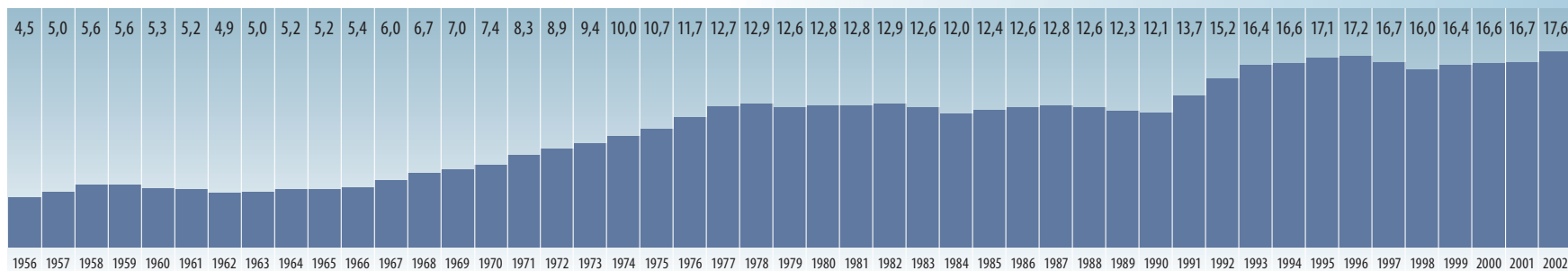
	Helsingfors	Esbo	Vanda	Grankulla	Hela Finland
Folkmängd	559 716	221 597	181 890	8 582	5 180 038
Antal biblioteksfilialer	38	14	11	1	887
Andel invånare som har bibliotekskort	44,9	43,1	44,5	63,4	46,9
Bibliotekslån per invånare	17,81	18,63	18,15	31,80	20,93
Biblioteksbesök per invånare	12,62	11,84	14,74	18,02	12,72

Källa: Helsingfors stadsbibliotek

Tabell 10.3 Reserveringar gjorda via Internet resp. av kundbetjäningen vid biblioteken i Huvudstadsregionen i mars 2004

Rerveringar gjorda via Internet, sammanlagt	73 418
■ av vuxna kunder	66 475
■ av barn	5 031
■ av kunder vid institutioner	185
■ av övriga bibliotek	168
■ av bibliotekspersonalen	1 559
Reserveringar gjorda av personalen, sammanlagt	35 999
■ vid Helsingfors stads bibliotek	21 665
■ vid Esbo stads bibliotek	8 664
■ vid Vanda stads bibliotek	5 253
■ vid Grankulla stadsbibliotek	417
Totalt	109 417

Källa: Helsingfors stadsbibliotek

Källa: Helsingfors stadsbibliotek

MARTTI HELMINEN

Museer och arkiv

mångas ögon är Finland ett museernas land, och det finns fog för den uppfattningen: man hittar museer mer eller mindre var som helst, t.o.m. i de minsta landsortsbyar. Finlands museiförbunds register upptar 1 200 museer, varav 73 ligger i huvudstaden.

Men endast en fjärdedel av museerna har åtminstone en anställd med behörig utbildning för området. Flertalet museer drivs med frivilliga krafter, ofta av hembygdsföreningar eller liknande, vilket faller sig naturligt i Finland, som ju också är de registrerade föreningarnas förlovade land. Men i Helsingfors sköts bara 20 museer på amatörbasis.

År 2002 var Sveaborg, den svenska fästningen från 1700-talet, Finlands populäraste historiska resmål med omkring 680 000 personbesök. Museerna på fästningen noterade lite över 20 000 besök det året.

Medeltida fästningar, som det finns på andra håll i landet, har av hävd varit omtyckta resmål. Åbo Slott, en med-

eltida borg med ett renässansannex, och Tavastehus Slott, en medeltida borg, har betydande historiska museer, och på Olofsborg i Savolax firas årligen Operafestspelen i Nyslott.

Det känns naturligt att flertalet viktiga museer för historia, konst och specialiteter ligger i huvudstaden. De drivs av staden, staten eller olika stiftelser.

År 1999 sågs en ny lösning i Finland då tre stiftelsedrivna museer flyttade in i samma adress, nämligen Kabelfabriken i Gräsviken i Helsingfors. Den gamla fabriken är idag ett kulturcentrum med lokaler för en myckenhet olika aktiviteter. De tre museerna är självständiga enheter, men de delar aula, biljettförsäljning och säkerhetsövervakning.

Helsingfors stadsmuseum har nio lokaler, och dessutom äger staden ett konstmuseum med två skilda lokaler.

Arkiv

Finland har en ambitiös arkivsektor. Riksarkivet i Helsingfors har ett landsomfattande nät av landskapsarkiv. Dessa statliga arkiv kompletteras av städernas och kommunernas egna arkiv. På samma sätt som museerna drivs en betydande del av arkiven av föreningar och stiftelser.

Med sina tolv hyllkilometer handlingar är Helsingfors stadsarkiv, grundat år 1945, det fjärde största arkivet i Finland.

De statliga och kommunala arkiven är nästan undantagslöst väl skötta och belägna i ändamålsenliga utrymmen.

Helsingfors universitets museum Arppeanum grundades i November 2003. Utställningarna koncentrerar sig på finländska vetenskapens historia och på Helsingfors universitet. Halvvägs upp i trappan står en replik av Bacchusvasen, som Helsingfors universitet erhöll år 1875. Den ursprungliga vasen finns i Louvren i Paris.

Foto: Ari Aalto

Tabell 11.1 Antal personbesök vid vissa museer i Helsingfors 1990–2002

	1990	1995	2000	2002
Helsingfors stadsmuseum (de 9 filialerna totalt)	43 266	62 472	79 846	73 260
Naturhistoriska Museet	47 193	57 205	83 927	70 335
Finlands Nationalmuseum	102 629	104 083	114 199	110 153
Kulturernas Museum	–	–	36 197	46 956
Fölisöns friluftsmuseum	41 313	38 898	51 683	56 599
Sjöhistoriska museet	7 782	13 520	16 615	8 993
Mannerheimmuseet	9 657	9 090	7 431	9 008
Finlands Postmuseum	5 400	121 231	169 475	74 457
Finlands Arkitekturmuseum	..	29 000	16 100	12 800
Finlands Idrottsmuseum	8 728	20 948	20 453	20 270
Teknikmuseum	9 077	13 983	14 400	12 384

Källa: Museiverket och museerna

Tabell 11.2 De mest besökta museerna i Finland 2002

Museum	Ort	Person-besök	Slag av museum
1. Konstmuseet Ateneum	Helsingfors	244 631	konst
2. Museet för nutidskonst Kiasma	Helsingfors	209 198	konst
3. Åbo Slott	Åbo	128 487	kulturhistoriskt
4. Borgbackens museum	Helsingfors	125 713	leksaker och spel
5. Tavastehus Slott	Tavastehus	116 793	kulturhistoriskt
6. Olofsborg (medeltida fästning)	Nyslott	116 384	kulturhistoriskt
7. Nationalmuseet	Helsingfors	110 153	kulturhistoriskt

Källa: Museiverket och Statistikcentralen

Men vid Riksarkivet och andra offentliga arkiv har det uttryckts en viss oro över en del privata arkivs skick idag.

Våren 2004 fanns det omkring 122 000 registrerade föreningar i medborgarsamhället Finland. Ett av arkivväsendets syften är att arkivera handlingar från dessa. Även rent privata arkiv existerar, och t.ex. bland Helsingfors stadsarkivs samlingar utgör dessa över tio procent. Idag finns det befogad oro för dessa privata arkivs framtid. De är en värdefull kunskapskälla för kommande släktled.

KÄLLOR

- Museiverket: www.museovirasto.fi.
- Sveaborgs förvaltningsnämnd: www.suomenlinna.fi.

Restaurangmuseet i Kabelfabriken öppnades år 1999.

Foto: Olga Vishnjakova

Sveaborg. Foto: Helsingfors stads bildbank / Boy Hulden

JUHA SAMOLA

Film och video på helsingforsvis

Nästan alla de filmer som visas i Finland har först premiär i Helsingfors. Av filmbiljetterna i Finland säljs en betydande del i huvudstaden, där också de flesta producenterna, importörerna och övriga organisationerna inom film har sin hemvist. Även inom utbildningen för film och AV-sektorn dominerar Helsingfors fortfarande, trots att sådan utbildning numera även ges i en del andra finländska städer.

Biografsalonger och biobesök

Finnkinos multiplexbio Tennispalatsi, belägen i en gammal tennishall, har landets största auditorium med 703 platser. Tennispalatsi har också största antalet salonger: 14 stycken år 2003. Näststörst är Kinopalatsi med 10 salonger, därefter Forum och Bio City med 7 salonger var. Över hälften av alla biobesök skedde på Tennispalatsi, som med si-

na 2 700 platser och stora filmutbud vädjade till i synnerhet yngre publik.

De tre största biograferna stod år 2002 för 70 procent av biografplatserna och 90 procent av biobesöken i Helsingfors. Dominansen hade ökat något sedan år 1999, då de tre största teatrarna ännu hade under 80 procent av biobesöken. År 2002 var det sammanlagda antalet platser vid biograferna i Helsingfors 8 806. Detta var en nästan 15 procents nedgång sedan slutet av 1990-talet, då platserna var klart över 10 000. Och jämfört med de gyllene tiderna på 1950- och 1960-talet har antalet biografplatser minskat med två tredjedelar.

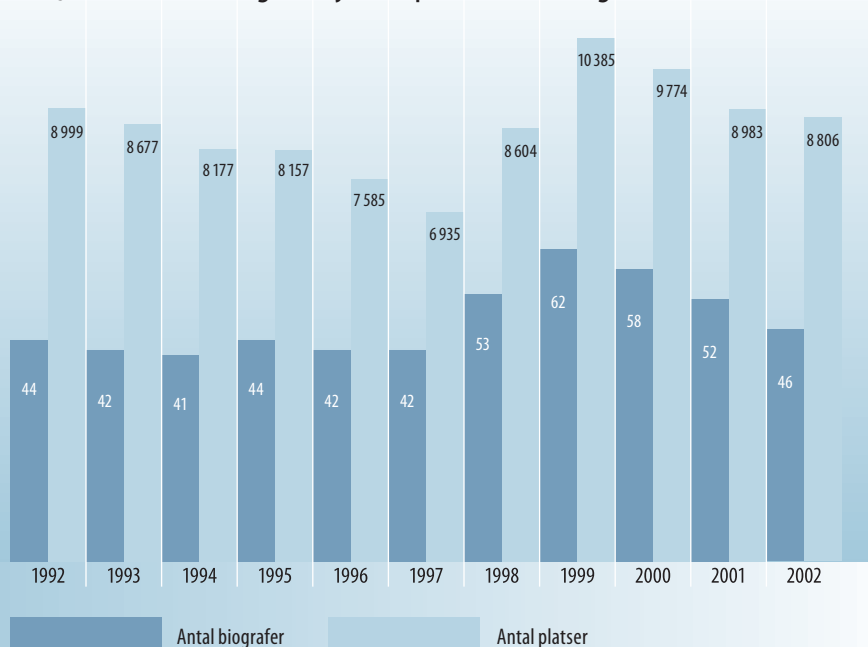
Även omsättningsmässigt dominerar Helsingfors inom filmbranschen, fastän dominansen verkar minska. År 2000 stod biograferna i Helsingfors för 40 procent av biljettintäkterna i hela landet (19 miljoner euro av 47 miljoner euro), men år 2003 bara för 36 procent (19,4 miljoner av 53,5 miljoner).

I Tennispalatset finns Kulturmuseet, en filial av Helsingfors stads konstmuseum, samt 14 biografialonger. Foto: Helsingfors stads bildbank / Matti Tirri

År 2002 företog Statistikcentralen en undersökning om hur folk använde sin fritid. Det visade sig att större delen av finländarna så gott som aldrig går på bio. En bidragande orsak torde vara att det numera inte finns några biografier alls i över 60 procent av Finlands kommuner. Andelen personer som gått på bio åtminstone en gång under de sistlidna sex månaderna hade hållits kring 40 procent sedan 1980-talet, och var 37 procent år 2002. Den typiska biobesökaren är ung: bland 15–24-åringarna hade 70 procent gått på bio under det senaste halvåret.

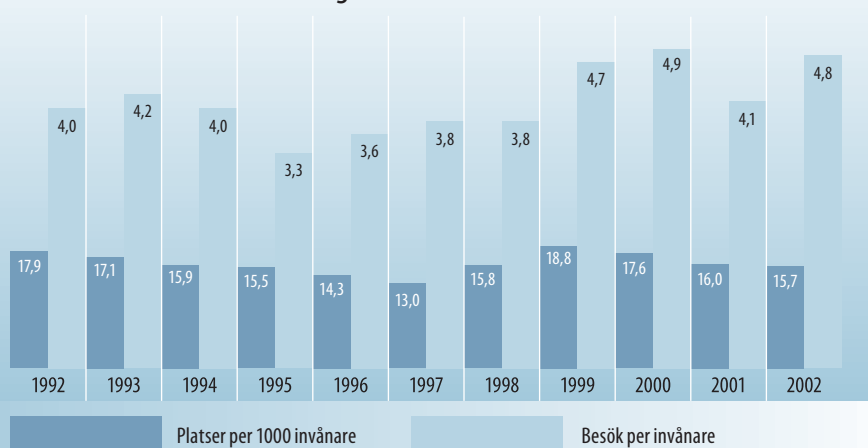
I Huvudstadsregionen går man klart mera på bio än i landet som helhet. Bland över 15-åringarna hade 55 procent gått på bio under det sistlidna halvåret, och hela 25 procent hade gått på bio minst en gång i månaden.

Figur 12.1 Antal biografier jämte platser i Helsingfors 1992–2002

Källa: Finlands Filmstiftelse och Finland Filmkammare rf

Figur 12.2 Bioplatser och biobesök per invånare i Helsingfors åren 1992–2002

Källa: Finlands Filmstiftelse och Finland Filmkammare rf

År 2003 noterades sammanlagt 2,6 miljoner biobesök i Helsingfors, vilket var 35 procent av de 7,3 miljoner biobesöken i hela landet. I Helsingfors motsvarade detta uppemot fem besök per person och år i slutet av 1990-talet och början av 2000-talets första årtionde. Året 2000 toppade statistiken med 4,9 biobesök per helsingforsbo. År 2003 var detta medeltal bara 4,6. Samma år gick genomsnittsfinsländaren 1,5 gånger på bio det året.

Filmutbudet

Mot slutet av 1990-talet återfick den finländska filmen en del av sin forna popularitet. År 1999 besökte var fjärde finländare en bioföreställning av en inhemsk film, vilket motsvarade genomsnittsnivån för beskådande av inhemska filmer i EU-länderna. Var och en av filmerna *Rukajärven tie* (vägen till Rukajärvi), *Häijyt* (bråkmakarna) och *Poika ja ilves* (Tommy och lokatten) drog över 300 000 besökare, och år 2003 drog filmen *Pahat pojat* (de stygga pojkarna) över 600 000 besökare.

En ny glansperiod för finländsk dokumentärfilm började i slutet av 1990-talet, och idag visas dokumentärer regelbundet på biograferna. Sedan år 2000 har minst tre finländska dokumentärer per år haft premiär.

Biokulturens nya uppsving i slutet av 1990-talet baserar sig på nationella och traditionella tema av de tidigare finska succéfilmerna. Det var ett slags återgång till den finländska filmens glansperiod på 1950-talet, där det sunda livet på landet starkt kontrasterades mot livet i staden. Under 1960-talet kom sedan modernt stadsliv att beskrivas som någonting mera positivt, ibland rentav eftersträvanvärt. Helsingfors var ofta skådeplatsen, och blev något av en symbol för stadslivet. Samtidigt framställdes landsbygden i ett grått och tråkigt sken. Småningom försvann dock denna kontrastering, för att sedan på sätt och vis återuppträda i ny skepnad.

I och för sig har man under hela den finländska filmens historia gjort filmer med Helsingfors som skådeplats. Bland de yngre nutida regissörerna är Aki Kaurismäki känd för sina porträtt av helsingforsmiljöer. De framgångar vissa finländska filmer nått på sistone stöder uppfattningen att staden som miljö blivit populär inom filmen igen. Unga människor i städer tycks tycka om att titta på filmer om sina gelikar. Även förorterna har tjänat som skådeplats för dessa filmer.

Nästan alla filmer har finländsk premiär i Helsingfors, men i vissa fall ges premiären samtidigt på andra orter också. Det sammanlagda antalet filmpremiärer i Finland per år varierade märkbart under 1990-talet, men tycks sedan dess klart minskat. I början av 1980-talet gavs ännu över 200 premiärer per år, men under 1990-talet hölls antalet kring 150. År 2003 visades 177 premiärer.

I och med att nya importörer etablerat sig har utbudet av importerad film blivit mångsidigare, och idag finns ett

Populärmusik från Vittula, regisserad av Reza Bagher år 2004, efter bästsäljarromanen med samma namn av Mikael Niemi.

Foto: Solar Films Inc. / Fredrik Broman

Tabell 12.1 Biobesöksstatistik för de 8 finländska städer som toppade statistiken år 2001

Stad	Antal salonger	Besök 1 000 pers.	Andel av samtliga besök, %	Besök per invånare	Andel av biljettintäkterna i hela Finland, %
Helsingfors	52	2 302	36,9	4,1	38,1
Tammerfors	19	578	9,3	2,9	9,2
Åbo	19	453	7,3	2,6	7,1
Uleåborg	9	249	4	2	4,1
Jyväskylä	8	237	3,8	2,9	4
Björneborg	6	149	2,4	2	2,5
Lahtis	6	144	2,3	1,5	2,3
Kuopio	6	127	2	1,5	2
Hela Finland	336	6 232	100	1,3	100

Källa: Finlands Filmkammare rf

Tabell 12.2 De visade filmernas fördelning enligt ursprungsland, jämte deras publiksiffror, år 2001

Ursprungsland	Visade filmer Antal	%	Publiksiffror 1 000 pers.	%
Finland	44	11,4	646	10,3
Övriga EU-länder	81	21,0	893	14,2
Övriga europeiska länder	6	1,6	25	0,4
Europeiska samproduktioner	23	6,0	59	0,9
Europa sammanlagt	154	40,0	1 622	25,8
Varav övriga nordiska länder	23	6,0	234	3,7
USA	202	52,5	4 318	68,7
Övriga länder	21	5,5	316	5,0
Övriga samproduktioner*	8	2,1	31	0,5
Totalt	385	100,0	6 288	100,0

* Inkl. vissa delvis europeiska samproduktioner.

Källa: Statistikcentralen och Finlands Filmkammare rf

Tabell 12.3 De tio populäraste filmerna vid biograferna i Helsingfors och hela Finland år 2003

Helsingfors	publik	Hela Finland	publik
1. Matrix Reloaded	111 500	1. Pahat pojat – De stygga pojkarna	614 757
2. The Lord of the Rings – The Two Towers	108 200	2. The Lord of the Rings – The Two Towers	466 154 ¹⁾
3. Pahat pojat – De stygga pojkarna	100 300	3. Matrix Reloaded	333 929
4. The Lord of the Rings – The Return of the King	94 000	4. Bruce Almighty	279 105
5. Bruce Almighty	84 100	5. Johnny English	260 978
6. Pirates of the Caribbean	75 000	6. Sibelius	252 388
7. Nousukausi – Uppsvinget	67 700	7. Pirates of the Caribbean	244 251
8. Terminator 3	59 800	8. Piglet's Big Movie	224 968
9. Johnny English	54 700	9. Helmiä ja sikoja – Pärlor och svin	211 768
10. Helmiä ja sikoja – Pärlor och svin	43 000	10. Terminator 3	191 859

1) Inkl. publik under tidigare år.

Källor: Helsingfors: Finnkino Oy och Sandrew-Metronome Finland Oy Ab
Hela Finland: Helsingin Sanomats händelsekalender NYT samt filmdistributörerna

stadigt utbud även av europeiska filmer. Ändå är de amerikanska filmernas hegemoni fortfarande klar: i början av första decenniet på 2000-talet har de stått för mer än hälften av alla premiärer. Detta är ändå en minskning jämfört med läget tio år tidigare, då amerikanska filmer stod för nästan 70 procent av premiärerna.

De populäraste filmerna i Helsingfors

Helsingforspubliken har en lite annan smak än den finländska över lag. Detta kan bero på det mycket större utbudet i huvudstaden, vilket differentierar publiken.

Produktion av filmer

Det finns två föreningar för filmproducenter i Finland. I slutet av år 2003 hade Centralförbundet för Finlands Filmproducenter 37 medlemsföretag, bland vilka 28 i Helsingfors, medan SATU ry, en förening för fristående filmproducenter, hade 104 medlemsföretag, varav 73 i Helsingfors. En del av firmorna hörde till vardera organisationen. Det oaktat fanns omkring 70 procent av filmbolagen i Helsingfors. Enligt SATU:s statistik producerades uppskattningsvis 85 procent av den finländska audiovisuella produktionen i Helsingfors år 2003.

Samma år inspelades sammanlagt 11 filmer av full längd in i Finland, däribland fem helt eller delvis i Helsingfors. Allt händer ju i och för sig inte i huvudstaden, men en annan viktig orsak till att filmer spelas in annanstans är ekonomin. Nya regionala filmcentra har grundats i Uleåborg, Nakkila och Joensuu, och erbjuder producenterna omfattande service, rentav finansiering vid behov.

Dokumentärfilmen har en stark ställning, och år 2000 slöt sig sju dokumentärfilmproducenter samman till ett bolag vid namn Elephant Films. Huvudkontoret ligger i kvar-

teret Elefanten invid Senatstorget. Numera omfattar bolagets medlemmar åtta regissörer eller producenter. I december 2004 hade bolaget producerat ett dussintal filmer.

Båda de organisationer som beviljar medel för finländsk film, dvs. Filmstiftelsen och Centralen för audiovisuell mediekultur AVEK, har sin placering i Helsingfors. Fastän det grundas regionala stödstrukturer för film, såsom det nordiska film- och mediecentret POEM i Uleåborg, fattas besluten om finansiellt stöd åt film fortfarande i Helsingfors.

Video

År 2003 hade åtta av tio finländska hushåll en videobandspelare. Men DVD-spelaren håller snabbt på att ersätta videon i hemmen. Om processen går lika snabbt som CD:n trängde ut vinylskivorna kommer videokassetter inte längre att säljas om några år. I hushållen kommer den dock sannolikt att leva kvar ännu betydligt längre.

Enligt Statistikcentralens fritidsenkät år 2002 var hyring och köp av videoband vanligt i alla åldersgrupper utom de allra äldsta. Bland alla finländare som fyllt tio år hade 68 procent hyrt och 65 procent köpt en videokassett någon gång. I Huvudstadsregionen var motsvarande andelar 77 resp. 70 procent. Andelen personer som lånat videoband på biblioteket var 43 procent i Huvudstadsregionen och 39 procent i övriga Finland.

Filmer inspelade på DVD hade lånats av 38 procent och köpts av 43 procent av de 15 år fyllda i Huvudstadsregionen. Och eftersom 85 procent av DVD-skivornas sammanlag-

da omsättning härrörde från sålda DVD:n kan man slå fast att konsumenterna idag tycks föredra att köpa framom att hyra DVD-inspelningar.

Enligt samma enkät såg ännu 36 procent av de 15 år fyllda på video minst en gång i veckan i Huvudstadsregionen och 31 procent i Finland som helhet. Samtidigt hade 65 procent av denna åldersgrupp i hela landet och 58 procent i Huvudstadsregionen inte ännu sett en film på DVD. Bara sex resp. åtta procent tittade på DVD minst en gång i veckan. Detta vittnar om att övergången ännu då, år 2003, var klart i början.

Isältä pojalle (Från far till son) är en film om barndom och faderskap. Genom en familjs liv och leverne beskriver filmen förhållandet mellan fäder och söner och generationsklyftans verkningar. Huvudpersonerna företräder män från fyra generationer. Foto: Marko Mäkinen

Övrigt filmutbud

De rent kommersiella biograferna i Helsingfors har en ideell medtävlare i Finlands Filmarkivs ärevördiga teater Orion, där äldre och s.k. marginellare filmer visas. Filmarkivets syfte är att främja filmkultur genom att restaurera gamla filmer, idka forskning, ge ut information och visa filmer. Orion, som togs över av Filmarkivet år 1984, har plats för 216, och höll år 2003 sammanlagt omkring 900 förevisningar av 500 filmer för vidpass 50 000 åskådare.

Biografteatern Orion är ett forum för Finlands Filmarkiv. Den ursprungliga inredningen i funktionalistisk stil är ännu i bruk.

Foto: Olga Vishnjakova

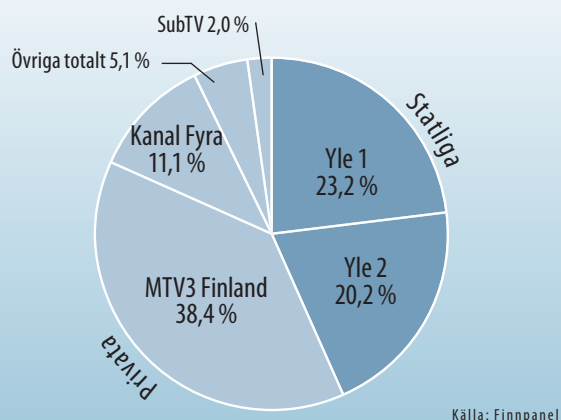
Helsingfors har ett antal filmfestivaler, däribland Rävda-garna (Kettupäivät), en mönstring för inhemska kortfilmer. Festivalen år 2003 var den tjugonde i ordningen och kanske något mera riktad till yrkesfolk inom film än till själva publiken. Den är också viktig för filmstudierande

Den viktigaste festivalen för fullängdsfilmer är Helsingfors internationella filmfestival, även känd under namnet Love & Anarchy. År 2003 lockade den ca. 40 000 entusiaster. Det året visades 90 filmer – att jämföra med 20 första året – och 250 föreställningar hölls i åtta salonger i Helsingfors. ■

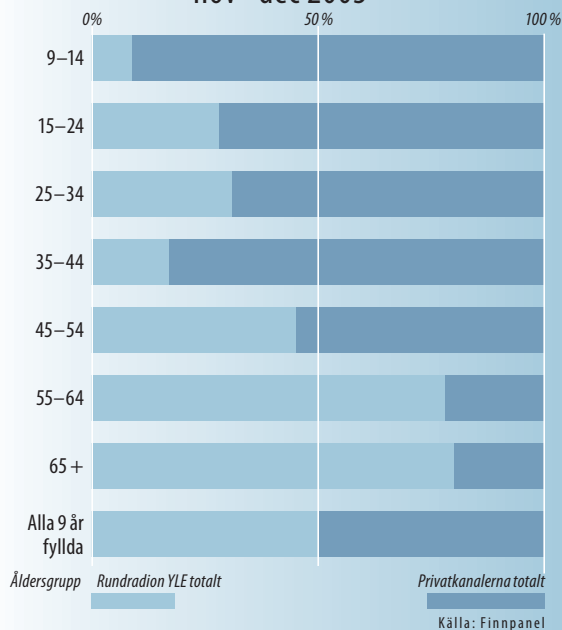
KÄLLOR

- Doc Point – Filmfestival för dokumentärer.
- Elephant Films.
- Finlands Filmarkiv.
- Finlands filmstiftelse.
- Filmkontakt i Finland.
- Finlands filmbyråers förbund.
- Finnkinno Oy Ab.
- Helsingfors internationella filmfestival.
- Sandrew-Metronome Finland Oy Ab.
- Föreningen SATU ry för fristående filmproducenter.
- Villilä Studios.
- Dagstidningens Helsingin Sanomats händelsekalender NYT.
- Tekniska läroanstalten i Helsingfors.
- Helsingfors stadsbibliotek.
- Yrkehögskolan Stadia i Helsingfors.
- Rautakirja-koncernen.
- Statistikcentralens fritidsenkät 2002.
- Tani Sirpa: Kaupunki taika-peilissä (sta'n i en trolspegel – geografiska tolkningar av mentala landskap i filmer om Helsingfors). Helsingfors stads faktacentrals undersökning 1995:14. Konstindustriella Högskolan.

Figur 12.3 Televisionskanalernas tittarandelar 2003

Figur 12.4 Rundradion YLE:s resp. de privata radiokanalernas sammanlagda lyssnarandelar åldersgruppsvis i Huvudstadsregionen nov–dec 2003

Tabell 12.4 Televisionslicenser per 1000 invånare 1995–2002

	per 1 000 invånare		
	1995	2000	2002
Helsingfors	387	391	382
Esbo	348	359	349
Vanda	364	373	366
Tammerfors	412	408	400
Åbo	410	413	402
Uleåborg	372	381	374
Finland	374	386	386

Källa: Kommunikationsverket

Tabell 12.5 De populäraste radiokanalerna i Huvudstadsregionen, nov–dec 2003

Kanalens lyssnarandel (%) under dygnet som helhet¹

Rundradion YLE totalt	51
YLE Radio Suomi	34
YLE Radio 1	9
Privatkanalerna totalt	49
Radio Nova	11
Energy/NRJ	7
Sävelradio	6
Kiss FM	5

¹ Alla 9 år fyllda finskspråkiga lyssnare.

Källa: Finnpanel

Tabell 12.6 De fem största dagstidningarnas (minst 5 dagar i veckan) upplagor i Helsingfors 2001–2003

	2001	2002	2003
Helsingin Sanomat, morgontidning, på finska ¹	436 009	431 262	429 244
Iltasanomat, tabloid, på finska	218 829	204 820	198 693
Iltalehti, tabloid, på finska	134 777	126 321	121 267
Kauppalehti, finans tidning, på finska	85 292	83 113	80 894
Hufvudstadsbladet, morgontidning, på svenska ¹	52 175	50 845	49 770

¹ upplaga under vardagar weekday circulation.

Källa: Levikintarkastus Oy - The Finnish Audit Bureau of Circulations

TIMO ÄIKÄS

Undervisning i konst och kultur

Helsingfors ges undervisning i konstämnen i många olika former av många olika instanser på många olika nivåer. En del faller inom grundskoleutbildningen för barn och unga, en del är yrkesutbildning, en del är frivillig vuxenutbildning, en del är högskoleutbildning.

Grundläggande utbildning i konstämnen

Allt sedan 1999 har lagen om grundläggande konstundervisning stipulerat att ”med grundläggande konstundervisning avses sådan målinriktad och från nivå till nivå fortskridande undervisning inom olika områden av konsten som i första hand riktar sig till barn och unga och som samtidigt ger eleverna förmåga att uttrycka sig och söka sig till yrkesutbildning och utbildning på högre nivå inom konstområdet i fråga.” Den grundläggande konstundervisningen ges vid olika skolor för musik, konst, bildkonst och övriga konstdiscipliner åt grundskolelever. Kurserna kan vara på antingen allmän eller fördjupad nivå.

År 2002 åtnjöt sammanlagt 102 000 finländska skolelever någon form av grundläggande utbildning i konstämnen, mot bara 76 000 år 1994. I Helsingfors fick ca. 10 500 elever sådan utbildning, i hela Huvudstadsregionen (Helsingfors, Esbo, Vanda och Grankulla) drygt 20 500.

I Helsingfors med omnejd finns det överlägset mest elever inom musikundervisningen: i Helsingfors 5 114, i Huvudstadsregionen 9 955. Detsamma gäller för antalet lärare och undervisningstimmar. Jämfört med landet som helhet finns det i Helsingfors förhållandevis flera elever inom dans och musik. I synnerhet danselevernas andel eleverna inom konstämnen är klart större i Helsingfors än både i den övriga Huvudstadsregionen och i hela landet.

Överallt i Finland är flickorna flera än pojkarna inom den grundläggande konstundervisningen. I Helsingfors var 76 procent flickor, i hela landet 78,5. Mest dominerar flickorna inom dans, med 95,7 procent av konstämneseleverna i Helsingfors, 94,7 procent i Huvudstadsregionen och 94,5 procent i hela landet.

Högskoleutbildning

Det finns fyra specialiserade högskolor för konstämnen i Finland, nämligen Sibelius-Akademien, Konstindustriella Högskolan, Teaterhögskolan och Bildkonstakademien. År 2002 hade dessa högskolor sammanlagt 3 850 studerande, varav 665 för examen på lägre högstskolnivå, 2 873 för examen på högre högstskolenivå och 312 för licentiat- eller doktorsgrad. Det är svårare att komma in på dessa högskolor än på finländska högskolor i genomsnitt. T.ex. år 2002 antogs bara sex procent av sökandena till disciplinerna teater, dans och bildkonst.

Fresken *Fest i stan* på Arbis, Helsingfors stads svenskspråkiga arbetarinstitut, är målad av Tove Jansson. Foto: Helsingfors stads bildbank / Mauri Helenius

Tabell 13.1 Grundläggande utbildning i konst- och kulturämnen i Huvudstadsregionen 2002

	Flickor	Pojkar	Totalt	under 7 år	7–15 år	över 15 år
All grundläggande undervisning i regionen	15 591	4 925	20 516	4 200	12 527	3 789
■ Helsingfors	8 022	2 470	10 492	2 311	5 962	2 219
■ Esbo	3 695	1 238	4 933	664	3 455	814
■ Vanda	3 533	1 095	4 628	1 194	2 777	657
■ Grankulla	341	122	463	31	333	99
Musik						
Hela Huvudstadsregionen	6 698	3 257	9 955	1 394	6 295	2 266
■ Helsingfors	3 444	1 670	5 114	374	3 438	1 302
■ Esbo	1 591	827	2 418	271	1 608	539
■ Vanda	1 462	680	2 142	730	1 064	348
■ Grankulla	201	80	281	19	185	77
Dans						
Hela Huvudstadsregionen	5 487	306	5 793	2 403	2 517	873
■ Helsingfors	3 632	165	3 797	1 735	1 399	663
■ Esbo	856	14	870	250	508	112
■ Vanda	999	127	1 126	418	610	98
Bildkonst och arkitektur						
Hela Huvudstadsregionen	2 480	1 167	3 647	316	2 866	465
■ Helsingfors	739	616	1 355	192	982	181
■ Esbo	859	291	1 150	92	952	106
■ Vanda	742	218	960	20	784	156
■ Grankulla	140	42	182	12	148	22
Teater						
Hela Huvudstadsregionen	559	114	673	31	518	124
■ Helsingfors	111	11	122	10	68	44
■ Esbo	238	58	296	14	244	38
■ Vanda	210	45	255	7	206	42
Handarbete						
■ Helsingfors	96	8	104	0	75	29
■ Vanda	40	-	40	-	40	-
Sirkus						
■ Esbo	151	48	199	37	143	19
■ Vanda	20	6	26	-	26	-
Litterär konst						
■ Vanda	60	19	79	19	47	13

Källa: Finlands Kommunförbund

Tabell 13.2. Antal lärare och lektioner i den grundläggande undervisningen i konst- och kulturämnen i Helsingfors 2002

	Antal lärare	varav heltids	deltids	Antal lektioner	Lektioner per elev
Totalt	740	332	408	269 971	25,7
■ Musik	609	300	309	236 537	46,3
■ Dans	61	20	41	20 794	5,5
■ Bildkonst och arkitektur	45	8	37	10 189	7,5
■ Teater	17	1	16	1 666	13,7
■ Handarbete	8	3	5	785	7,5

Källa: Finlands Kommunförbund

Förutom vid de högskolor som är helt inriktade på konstämnen – varav alla ligger i Helsingfors – ges högskoleundervisning i konstämnen vid Helsingfors universitet, samt på andra håll i landet av t.ex. Tammerfors universitet (drama, musik) och Tekniska Högskolan (arkitektur).

Högskolorna i konstämnen

Vid Konstindustriella Högskolan kan man välja mellan över tjugo utbildningsprogram för sin grad, som kan vara konst-kandidat, konstmagister eller konstdoktor. Den genomsnittliga tiden för uppnående av magisters grad är sex och ett halvt år, mot sex år vid de finländska högskolorna i medeltal.

Högskolans internationella kontakter inbegriper utbyte av studenter och lärare, samarbetsavtal med högskolor utomlands samt internationella nätverk och forum. Konstindustriella Högskolan utgör en väsentlig del av den nya stadsdel kallad Arts and Design City som håller på att bli färdig vid Arabiastranden.

Med sina drygt 1 500 studerande år 2002 var Sibelius-Akademien, Finlands enda musikhögskola, en av de största av sitt slag i Europa. Den genomsnittliga tiden för avläggande av masterexamen var 7,0 år. Sibelius-Akademien har ett större inslag av utländska studerande än finländska högskolor överlag.

Teaterhögskolan ger utbildning i drama och dans på finska och svenska. Högskolan är uppdelad i sju olika institutioner och tre specialinstitutioner. Ända sedan 1988 har de utexaminerade skådespelarna, regissörerna, dramaturgerna, dansarna, koreograferna, ljus- och ljuddesignarna, samt dans- och dramapedagogerna kunnat idka fortsatta studier vid sin högskola. Såväl kandidat-, magisters- som doktors-examen kan alltså avläggas. År 2001 var den genomsnittliga tiden som krävdes för att bli magister 4,0 år, alltså väsentligt kortare än vid finländska högskolor i genomsnitt. År 2004 firade Teaterhögskolan sitt 25-årsjubileum.

Bildkonstakademin fick officiell högskolestatus år 1993 och universitetsstatus år 1998. År 2002 hade den 224 studerande, som studerade för antingen kandidat- eller magisters titeln. År 2001 var genomsnittstiden för magisterstiteln 7 år. Man kan även doktorera vid Bildkonstakademin.

Bland alla som utexaminerats från dessa högskolor år 1999 eller 2000 var ett år senare 75 procent löntagare, fyra procent företagare, två procent fortsättningsstuderande, åtta procent "någonting annat" och sju procent arbetslösa. Detta var klart bättre sysselsättningsciffror än bland dem som avlagt konst- eller kulturrelaterad examen vid yrkeshögskolor (13 % arbetslösa) eller yrkesinstitut (17 % arbetslösa).

Förutom ovannämnda högskolor bör även nämnas Institutionen för konstforskning vid Helsingfors universitet med professorer i estetik, inhemsk litteratur, musikvetenskap, konsthistoria, teatervetenskap och allmän litteraturvetenskap. Institutionen, som grundades 1998, har även film- och televisionsforskning samt semiotik på programmet, och är störst bland Humanistiska fakultetens institutioner.

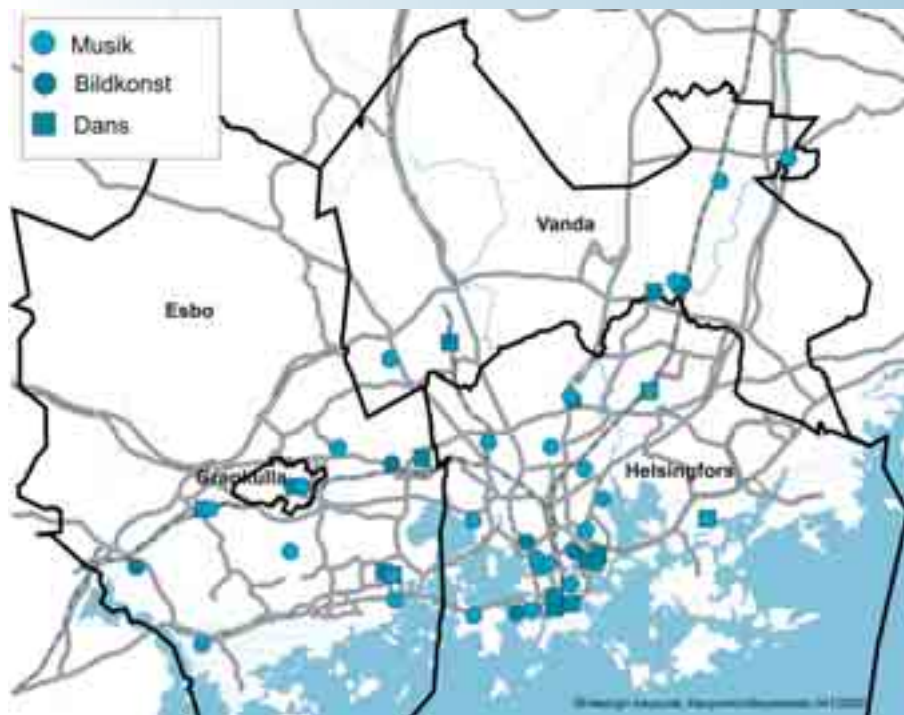
Yrkeshögskolor

År 2002 kunde konst- och kulturämnen studeras vid fyra yrkeshögskolor i Huvudstadsregionen. Flest studerande fanns inom media och bildkonst, flest avlagda examina inom hantverk och konstindustri. Detta förhållande gällde även landet som helhet. Kvinnornas andel av studerandena inom kultursektorn i Huvudstadsregionen var 61 procent, av de avlagda examina 72 procent.

Huvudstadsregionen hade 20 procent av landets alla yrkeshögskolestuderande inom kultursektorn och 16 procent av alla avlagda examina.

Antalet yrkeshögskolestuderande inom kultur har vuxit starkt i hela landet och i Huvudstadsregionen inklusive Helsingfors.

Figur 13.1 Grundläggande utbildning i musik, bildkonst och dans i Huvudstadsregionen år 2002

Institutionen kan ha flera undervisningsenheter. Kartan visar bara en för varje.

Lähde: Helsingfors stads faktacentral. Statistikmaterial: Taiteen perusopetuksen vuosikirja 2002

Utställningen Helsingfors inom ramar. Tove Jansson (1914–2001) målade utsikten från Riksdagshuset mot Zoologiska museet och Konsthallen 1941.

Foto:Helsingin kaupungin museo

Tabell 13.3 Sökande och antagna vid de konst- och kulturinriktade högskolorna 2002

	Sökande sammanlagt	Sökande som deltog i inträdesförhören	Andel sökande som antagits	Nya studerande
Konstindustriella Högskolan	2 555	2 551	9,2	121
Sibelius-Akademien	827	773	19,3	155
Teaterhögskolan	1 566	1 558	5,6	45
Bildkonstakademien	580	46	6,4	25

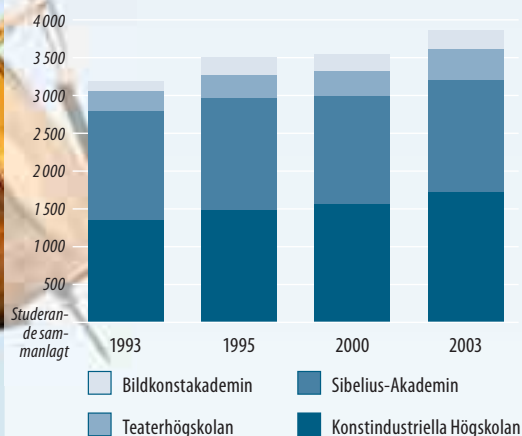
Källa: Databasen KOTA

Tabell 13.4 Högskolor för konst- och kulturämnen år 2002

	Studerande totalt	Nya studerande	Examina		Undervisningspersonal
			kandidat- o. magister	Doktor	
Konstindustriella Högskolan	1 717	121	234	3	144
Sibelius-Akademien	1 514	155	142	8	248
Teaterhögskolan	395	45	49	3	56
Bildkonstakademien	224	25	28	1	23

Källa: Databasen KOTA

Figur 13.2 Studerande vid de konst- och kulturinriktade högskolorna 1993–2003

Trots att dessa studerande ökat utgör de fortfarande en förhållandevis liten del av alla studerande vid yrkeshögskolorna. År 2002 var andelen 6,4 procent i hela Huvudstadsregionen, 5,9 procent i Helsingfors och 7,2 procent i hela landet.

I Helsingfors kunde kulturämnen studeras vid yrkeshögskolan Stadia, en populär medlem av det regionala nätverket av konsthögskolor, yrkeshögskolor, högskolor och institut – med en fot i affärlivet. Stadia har ordnat flera stora och ekonomiskt märkbara projekt inom regional kulturservice för Europeiska socialfonden. Teaterteknologi, reklamfilm, barnfilm och elektroniska kulturmedia har visat sig vara starka specialiteter som bidragit till Stadias rykte som viktig aktör inom kultursektorn.

I regel har de som utexaminerats med kulturämnen haft svårare att få arbete än övriga yrkeshögskolexaminerade, men de som gått Stadia har av hävd haft lägre arbetslöshet än yrkeshögskolexaminerade i genomsnitt, både överlag (3,2 procent från Stadia, 6,5 procent från samtliga finländska yrkeshögskolor) och inom kulturämnen (8,8 resp. 14,0 i slutet av år 2002).

Yrkeskolor och specialiserade gymnasier (s.k. andra stadiet)

För de unga, i regel 16 år gamla, som avslutat grundskolan bjuder det finländska utbildningssystemet på tre alternativ: läroavtalsutbildning, utbildning som leder till grundläggande yrkesexamen gymnasium för allmänbildande studier med sikte på studentexamen och vidare studier.

En del gymnasier är specialiserade på någon kulturgren, dvs. musik, bildkonst, verbal konst, idrott eller språk.

Kulturrelaterad utbildning för grundläggande yrkesexamen ges i konsthantverk, konstindustri, media och bildkonst, samt musik, drama och dans.

Även i yrkesskolorna utgör kultursektorn är en rätt liten del av yrkesutbildningen, där handel och administration liksom teknologi och kommunikation har största antalen studenter och examina (sammanlagt över 65 procent). Bland första års studerande på andra stadiet i Helsingfors 2002 inledde bara 3,2 procent någon form av kulturrelaterade studier.

År 2002 fanns det i hela landet 10 100 studerande inom kultur vid yrkesskolorna. Det var 5,6 procent flera än året innan. Antalet avlagda examina var 2 297, vilket innebar en 23,6 procent ökning. I Huvudstadsregionen växte antalet yrkesskolstuderande från 771 år 2001 till 951 år 2002 och antalet avlagda examina från 138 år 2001 till 181 år 2002. I Helsingfors var motsvarande siffror 460 till 606 studerande och 72 till 119 examina.

I hela Finland var det populäraste ämnet inom den kulturrelaterade yrkesskolutbildningen konsthantverk och konstindustri. Helsingfors däremot hade flest studerande och examina inom media och bildkonst.

I Helsingfors finns det tre gymnasier med specialisering på konstämnen, dvs. Helsingin kuvataidelukio för bildkonst med 624 elever år 2002, Sibeliuksen lukio för musik med 451 elever, och Kallion lukio för verbal konst, med 492 elever. Nästan hälften av eleverna i dessa gymnasier kommer från andra kommuner. År 2002 var andelen rentav 55 procent bland förstaåringarna.

Läroavtalsutbildningen

Kultursektorn står bara för en liten del av läroavtalen i Finland. Men i Helsingfors, där stadens utbildningsverk har en byrå för ändamålet, sluts en större andel kulturrelaterade läroavtal än i Finland överlag. Ändå är det färre än 200 unga per år som väljer denna utbildningsform.

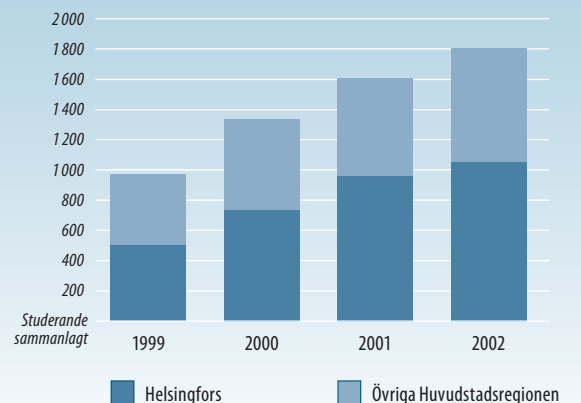
Trots att kultursektorn inte bidragit med många läroavtal har den varit innovativ. Ett exempel är visuell anima-

Tabell 13.5 Studerande och examina i konst- och kulturämnen vid yrkeshögskolorna 2002

Studerande	Helsingfors	Esbo	Vanda	Huvudstadsregionen totalt	Finland
Konst/kulturämnen sammanlagt	1 052	178	571	1 801	9 088
■ Hantverk och design	99	0	289	388	3 301
■ Kommunikation och bildkonst	306	178	282	766	3 602
■ Musik	517	0	0	517	1 764
■ Teater och dans	130	0	0	130	421
%-andel kvinnor bland konst/kulturstuderandena	56,7	46,1	72,8	60,8	67,9
Examina					
Konst/kulturämnen sammanlagt	113	10	54	177	1 133
■ Hantverk och design	35	0	45	80	575
■ Kommunikation och bildkonst	20	10	9	39	379
■ Musik	42	0	0	42	134
■ Teater och dans	16	0	0	16	45
%-andel kvinnor bland alla utexaminerade i konst/kulturämnen	77,9	60,0	63,0	72,3	74,2

Källa: Statistikcentralens utbildningsstatistik

Figur 13.3 Studerande i konst- och kulturämnen vid yrkeshögskolorna i Helsingfors och Huvudstadsregionen 1999–2002

Källa: Helsingfors stads statistiska årsbok

Tabell 13.6 Intagna och förstahandsökande till konst- och kulturundervisningen vid yrkeshögskolan Stadia 2003

Studieriktning	Ungdomsstadiet			Vuxenstadiet		
	Intagna	Förstahandsökande	Attraktionsgrad	Intagna	Förstahandsökande	Attraktionsgrad
Totalt	200	1529	7,6	72	208	2,9
■ Drama och teater	28	245	8,8	12	51	4,3
■ Klassisk musik	54	182	3,4	12	43	3,6
■ Pop/jazz-musik	46	204	4,4	12	16	1,3
■ Mode och beklädnad	18	127	7,1	16	27	1,7
■ Media	54	771	14,3	20	71	3,6

Attraktionsgraden är kvoten mellan kategorierna sökande och intagna.

Källa: Yrkeshögskolan Stadia

Tabell 13.7 Utexaminerade i konst- och kulturämnen från yrkeshögskolan Stadia 2003

	Ungdomsstadiet	Vuxenstadiet
Artenom (mode, beklädnad)	10	13
Mediadesigner	40	13
Dramainstruktör	13	2
Pop/jazz musiklärare	9	-
Pop/jazz musiker	1	-
Musiklärare, klassisk musik	20	11
Musiker, klassisk musik	4	-

Källa: Yrkeshögskolan Stadia

Tabell 13.8 Sysselsättningsstatus i december 2002 bland personer som utexaminerats i konst- och kulturämnen från yrkeshögskola åren 1999–2002

	% av de utexaminerade	
	Stadia	Hela Finland
Sysselsatt	71,1	58,4
Arbetslös	8,8	14,1
Sysselsatt studerande	17,0	11,6
Heltidsstuderande	1,3	7,6
Övrig	1,9	8,3

Källa: Statistikcentralen

tionsskolning, som ges i form av läroavtal och där en grupp unga kan få en grundläggande examen i audiovisuell media. Det handlar om ett s.k. pilotprojekt utfört i samarbete med den multikulturella workshopen Sininen versta (den blå verkstaden, som sköts av Helsingfors stads utbildningsverk), Läroavtalsbyrån, radio- och TV-institutet Adulta och animationsstudiorna Nukufilm och Joonisfilm i grannstaden Reval (Tallinn), Estlands huvudstad på andra sidan Finska Viken. Läroavtalen är utmärkta för detta slags utbildning, där det behövs mycket praktisk erfarenhet av hantverket. Kursen inbegriper en sex månaders vistelse i Reval, där animationsfilmen har långa anor.

Övrig utbildning inom konsten

Förutom de officiella läroinrättningar ger ett antal övriga inrättningar undervisning i konst och kulturämnen. Inom bildkonsten finns några privata konstskolor, t.ex. Fria Konstskolan, konstskolan Taidekoulu Maa och konstskolan Alfa-Art.

Fria Konstskolan, som grundades år 1935, är inriktad på måleri, och ger undervisning för unga som vill bli yrkeskonstnärer, liksom fortbildning åt vuxna målare. Skolan, som drivs av en understödsförening, är medlem av ELIA, en europeisk organisation för konstskolor.

Taidekoulu Maa, grundad 1986, som likaså förvaltas av ett understödsorgan, är belägen i sjöfästningen Sveaborg. Den åtnjuter finansiellt stöd från Helsingfors stad och Undervisningsministeriet. Skolan är starkt samhällsorienterad och försöker därmed hitta helt nya roller för de utexaminerade konstnärerna.

Konstskolan Alfa-Art är en privat skola där lärarna själva är utövande konstnärer. Huvudämnena är målning och teckning. Dess undervisningsprogram för bildkonstnärer tar tre år.

Arbetar- och medborgarinstituten

Årligen söker sig tusentals deltagare till alla de mångskiftande kurser i konst- och kulturämnen som arbetar- och medborgarinstituten i Helsingfors och övriga Finland anordnar.

Följande siffror ger en uppfattning om utbudet vid Helsingfors stads finskspråkiga respektive svenskspråkiga arbetarinstitut:

År 2003 deltog 6 700 personer i Finska arbis 5 550 föredrag och kurser i konstämnen. Musikundervisningen lockade inalles nästan 5 000 deltagare till sammanlagt 374 kurser. 11 procent av eleverna deltog i bildkonstkurser, 8 procent i musikkurser. Detta innebar en svag minskning för musiken och en motsvarande smärre ökning för bildkonsten.

År 2002 ordnade Svenska arbis, ”Helsingfors Arbis”, 113 kurser i konst och handarbete för 1 362 deltagare vid sammanlagt 3 497 lektioner.

KÄLLOR

- Bildkonstakademin: www.kuva.fi.
- Konstskolan Alfa-Art: www.alfa-art.fi.
- Helsingfors Arbis. Verksamhetsberättelse 2002, www.hel.fi/arbis.
- Finlands Kommunförbund www.kommunerna.net.
- Helsingfors stads utbildningsverk: www.edu.hel.fi.
- Helsingfors stads kulturcentral: www.kulttuuri.hel.fi.
- Artikel i tidskriften Osaaja (1/2003) om läroavtalsarbetet med filmstudior i Tallinn (Reval).
- Cultural Statistics 2001. Statistikcentralen. www.stat.fi.
- Helsingfors stads finska arbetarinstituts årsberättelse 2003.
- Yrkesläroanstalten Stadia i Helsingfors: www.stadia.fi.
- Karhunen, Paula – Niininen, Mikko: Taidealojen ammattikoulutus – esiselvitys (yrkesundervisning inom konstbranscherna – förutredning). Centralkommissionen för konst. Helsingfors 2003.
- Databasen KOTA: www.csc.fi/kota. Undervisningsministeriet.

Tabell 13.9 Konst- och kulturellerad yrkesundervisning på andra stadiet (i regel för 16 – 18 åringar) år 2002

Elever	Helsingfors	Esbo	Vanda	Huvudstadsregionen totalt	Finland
All konst- och kulturellerad undervisning	606	76	269	951	10 086
■ Hantverk och design	0	7	178	185	5 475
■ Kommunikation och bildkonst	390	55	91	536	3 665
■ Musik	172	14	-	186	813
■ Teater och dans	44	-	-	44	133
%-andel kvinnor bland eleverna	39,27	42,11	68,77	47,84	64,26
Examina					
All konst- och kulturellerad utbildning	119	5	57	181	2 297
■ Hantverk och design	4	-	31	35	1 354
■ Kommunikation och bildkonst	77	-	26	103	820
■ Musik	12	5	-	17	70
■ Teater och dans	26	-	-	26	53
%-andel kvinnor bland de utexaminerade	49,58	-	70,18	54,7	66,48

Källa: Statistikcentralens utbildningsstatistik

- Undervisningsministeriets kulturpolitiska program för barn. Helsingfors 2003.
- Niininen, Mikko: Statistics on professional training and employment in the arts. Centralkommissionen för konst, 1/2003.
- Undervisningsministeriet: www.miniedu.fi.
- Porna, Ismo: (Årsbok för grundutbildningen i konst 2002). Finlands Kommunförbund. Helsingfors 2003.
- Sibelius-Akademien: www.siba.fi.
- Statistikcentralens utbildningsstatistik www.stat.fi.
- Taidekoulu Maa (konstskola): www.taidekoulu.maa.fi.
- Teaterhögskolan: www.teak.fi.
- Konstindustriella Högskolan: www.uiah.fi.
- Helsingfors universitetets institution för konstforskning www.helsinki.fi/hum/taitu/pasvenska.
- Fria Konstskolan: www.kolumbus.fi.

TIMO ÄIKÄS

Kultur och ekonomi

Finland är kommunerna och staten de främsta kulturfinansiärerna. Arbetsfördelningen är grovt sett den att kommunerna sköter om att invånarna har möjlighet att konsumera och idka konst och kultur, medan staten stöder producenterna, dvs. yrkeskonstnärerna.

År 2000 var de offentliga utgifterna i Finland för kultur i vidsträckt bemärkelse 159,2 euro per capita, vilket samtidigt var 0,63 procent av bruttonationalprodukten. Kulturverksamheten, dvs. produktion och konsumtion av olika slags konst, och i viss mån kulturindustriell verksamhet, finansieras i varierande mån med offentliga resp. privata medel.

Direkta understöd till individer och organisationer utdelas av Undervisningsministeriet, Centralkommissionen för konst, statens konstkommissioner samt de regionala konstkommissionerna. Stipendier och pris delas ut av olika stiftelser. Betydande finansiellt stöd åt kultursektorn ges även av kommuner och kommunförbund.

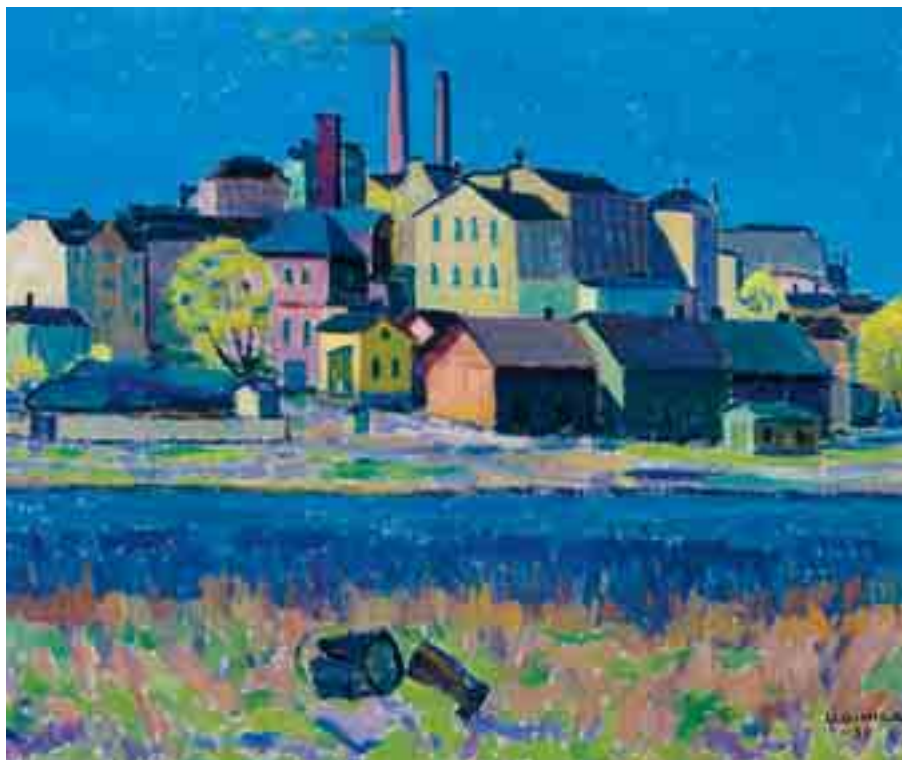
Staten

År 2002 uppgick statens anslag för kultur till 302 miljoner euro, dvs. drygt två procent mera än föregående år. Nästan 60 procent av dessa medel härstammade från vinsten av tips och lotto. Av hela kulturbudgeten utgör statsandelarna och statsbidragen till kommunerna klart över hälften, medan statliga kulturinstitutioner får en tredjedel och enskilda artister får fem procent.

Ett av de främsta syftena med statens nio konstkommissioner, vilka var och en är inriktad på någon särskild konstgren, är att stöda konstnärlig verksamhet. Centralkommissionen för konst är ett expertorgan underställt Undervisningsministeriet. Dess medlemmar utgörs av ordförandena i de nio kommissionerna och av sex övriga medlemmar. Centralkommissionen för konst utdelar bl.a. årligen stipendier och statliga pris, utnämner konstnärsprofessorer, och beviljar konstnärspensioner. De enskilda konstkommissionerna verkar som expertorgan för sina respektive konstgrenar. Bland konstkommissionernas medlemmar kommer 40 procent från Helsingfors, Esbo eller Vanda.

År 2002 ansökte sammanlagt 5 251 personer eller organisationer om stipendier och bidrag från konstkommissionsväsendet. Sammanlagt 2 117, dvs. 40 procent, fick jakande svar. Bland alla dem som beviljades medel kom över hälften från Huvudstadsregionen, dvs. Esbo, Grankulla, Helsingfors eller Vanda.

Undervisningsministeriet beviljar årligen medel för kulturevenemang av nationell spännvidd. År 2004 uppgick dessa anslag till 3,47 miljoner euro, vilket var en halv miljon mera än året innan. 124 evenemang stöddes, varav de flesta var väl etablerade och kända. 18 evenemang fick stödet för första gången. De 16 evenemang som hölls i Helsingfors fick sammanlagt 233 000 euro, dvs. 6,7 procent av dessa anslag. Här kan noteras att Helsingfors befolkning utgör över tio procent av Finlands. Helsingfors Festspel fick

Utställningen *Helsingfors inom rammar*. Urho Oinilas (1895–1980) målning i livliga färger av Sockerfabriken vid Tölövikén (1939), där Nationaloperan står idag.

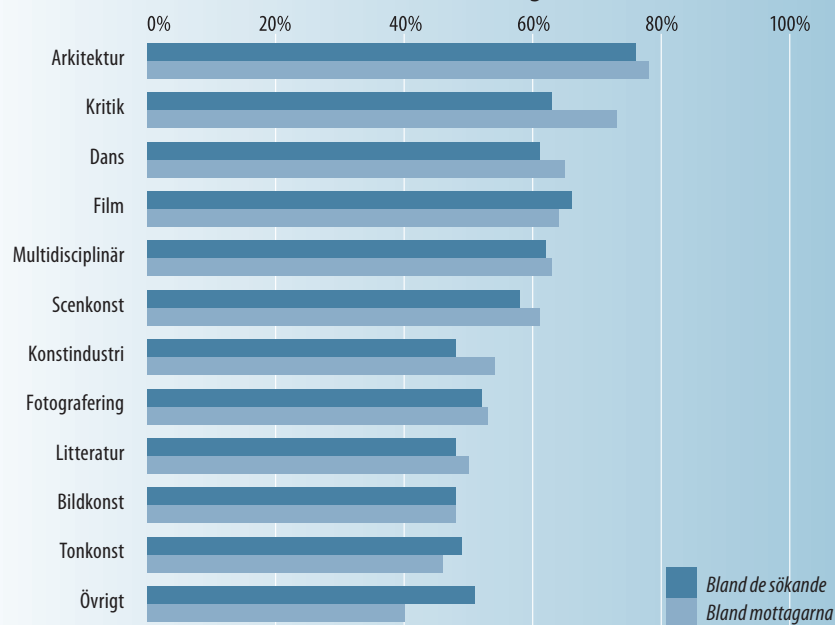
Foto: Helsingfors stadsmuseum

Tabell 14.1 Statsbidrag för konst och kultur 2001–2002

	Bokslutet 2001 1 000 €	%	Bokslutet 2002 1 000 €	%
Statsbudgeten sammanlagt	36 072 000	-	35 511 000	-
Undervisningsministeriet	5 152 308	-	5 437 000	-
Kulturanslag	295 531	100	302 231	100
varav vinstmedel från lotto och tips	204 462	69,2	179 780	59,5
Statliga/nationella institutioner	98 702	33	103 979	34
Lagstadgade statsandelar och subventioner	159 577	54	157 147	52
Stöd och subventioner för artister	14 970	5	14 946	5
Övrigt främjande av konst och kultur	22 282	8	26 159	9

Källa: Statistikcentralen

Figur 14.1 Huvudstadsregionens andel av alla sökande och mottagare av statliga bidrag inom olika grenar av den finländska kultursektorn år 2002 (inkl. sammanslutningar)

Källa: Karhunen Paula: Valtion tuki taiteelliseen toimintaan 2002. Tilastotiedote 2/2003

Tabell 14.2 Stadens och statens stöd för konst och kultur i Helsingfors 2003

	Staden, €	Staten, €	Sammanlagt, €
Yrkesteatrar som åtnjuter lagstadgat stöd	10 886 000	15 608 556	26 494 556
Yrkesteatrar som inte åtnjuter lagstadgat stöd	205 000	281 000	486 000
Dansteatrar	335 000	778 706	1 113 706
Musikläroanstalter som åtnjuter lagstadgat stöd	2 594 000	5 718 355	8 312 355
Musikläroanstalter som åtnjuter stöd enligt prövning	559 000	34 510	593 510
Övrig musikverksamhet	600 000	699 793	1 299 793
Museer	1 048 000	4 247 674	5 295 674
Bildkonststolor och annan bildkonstverksamhet	669 600	660 699	1 330 299
Övrig kulturverksamhet och festivaler	1 307 000	257 000	1 564 000
Behovsprövade understöd etc.	1 413 400	..	1 413 400
Totalt	19 617 000	28 286 293	47 903 293

Källa: Helsingfors stads kultur- och biblioteksnämnd

100 000 euro. Bl.a. mediekonstfestivalen Avanto och Festivalen för ny och experimentell jonglering fick detta stöd för första gången.

Helsingfors

Ingen annan finländsk stad än Helsingfors kan på lika villkor tävla med övriga europeiska storstäder i kulturutbud, och stadens myndigheter spelar en viktig roll som producent och finansär av finländsk kultur. År 2000 stod det kommunala kultur- och fritidsväsendet i Helsingfors för 6,4 procent av stadens alla ämbetsverks nettoutgifter.

Den ekonomiska depressionen i Finland åren 1991–94 tilläts inte få så drastiska följder för stadens kultur- och fritidssektor som kanske hade kunnat väntas, men den bromsade klart utgiftstillväxten.

Stadens kulturcentral, konstmuseums och stadsmuseums verksamhet fick ytterligare fart mot slutet av 1990-talet. En del av tillväxten berodde på förberedelserna inför året 2000, då Helsingfors samtidigt firade sitt 450 års jubileum och fungerade som kulturell huvudstad inom Europeiska Unionen. 1990-talet innebar dock en effektivisering för kultursektorn, vars prestationsförmåga vuxit jämfört med kostnaderna. Detta gäller såväl Kulturcentralen, Stadsbiblioteket, Stadsorkestern, Stadsmuseet och Stadens konstmuseum.

Förutom att Helsingfors stad upprätthåller egna kulturinstitutioner ger den också stöd åt föreningar och individer för utövande av konst och kultur. Helsingfors stads kultur- och biblioteksnämnd är näst efter Undervisningsministeriet landets största finansär av kultur och konst, rentav större än de privata kulturfonderna sammanlagt. År 2003 beviljade Kultur- och biblioteksnämnden sammanlagt 19,6 miljoner euro för konstinstitutioner och artister. Största delen av understöden gick till olika skolor och institut för konst

och kultur, till professionella teatrar, museer och kulturorganisationer.

Företagsverksamhet inom kultursektorn

En arbetsgrupp utsedd av Undervisningsministeriet har definierat kulturindustrin som ett övergripande begrepp som täcker allt från traditionell konstutövning och -avnjutning till reproduktion och distribution av konst. Kulturindustrin är alltså en omfattande och mångfasetterad näring, som idag håller på att växa bl.a. som följd av ett ökande behov av informationsinnehåll för den ständigt växande informationsindustrin.

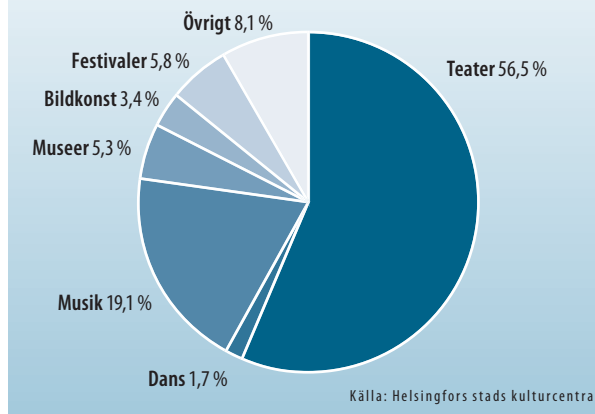
År 2001 var den sammanlagda omsättningen för företagen inom kultursektorn i Helsingfors 4,8 miljarder euro, vilket var 9,2 procent av alla näringsgrenars sammanlagda omsättning i staden. Affärs- och kontorslokaler inom kultursektorn är i regel mindre än medeltalet både beträffande personal och omsättning. De har i medeltal 5,6 anställda och 1,05 miljoner euro i omsättning.

I Finland som helhet står kultursektorn för sammanlagt bara 4,4 procent av alla näringsgrenars sammanlagda omsättning. I huvudstaden spelar kultursektorn alltså en klart större roll än i resten av landet som helhet. Detta påvisas också av att Helsingfors har 40 procent av omsättningen och 38 procent av de anställda inom den finländska kultursektorn.

Inom hela den finländska kultursektorn stod Huvudstadsregionen (Helsingfors, Esbo, Grankulla och Vanda) för 59,7 procent av omsättningen, 37,4 procent av verksamhetslokalerna och 47,1 procent av jobben (arbetstillfällena). Och medan omsättningen per anställd inom sektorn var 226 700 euro i Huvudstadsregionen var den bara 179 100 i hela landet.

Ett av syftena med ett nationellt program för kompetenscentra är att mobilisera lokala, regionala och nationel-

Figur 14.2 Helsingfors stads kultur- och biblioteksnämnds anslag för konst och kultur år 2003

Tabell 14.3 Finlands tio största städers kostnader för olika kulturgrenar år 2002, euro per invånare*

	Bibliotek	Museer, teatrar och orkestrar	Grundläggande undervisning i konst/kultur ¹	Allmänna kulturfunktioner ²	Kulturfunktioner sammanlagt
Driftskostnader, netto, € per invånare					
Helsingfors	48,7	36,9	–	57,5	143,0
Esbo	44,0	39,4	14,1	29,4	126,8
Tammerfors	44,4	112,5	1,4	21,0	179,2
Vanda	35,1	10,6	12,4	26,1	84,2
Åbo	36,4	85,3	2,6	13,7	137,9
Uleåborg	46,0	86,2	2,6	12,4	147,3
Lahtis	50,3	114,5	2,2	14,1	181,1
Kuopio	44,0	94,5	–	11,0	149,6
Jyväskylä	49,8	100,0	18,4	16,9	185,2
Björneborg	42,6	63,4	20,1	10,5	136,6
Hela Finland	43,2	32,3	9,1	18,4	102,9
De tio största städerna	44,5	61,2	5,4	31,1	142,9

* Uteslutande sk. affärsföretag.

¹ Inkl. fristående läroinrättningar i konstämnen.

² Övrig kulturverksamhet såsom kongress- och kulturcentra, stöd till och erbjudande av kulturella fritidssysslor och tjänster.

Källa: Statistikcentralen

Tabell 14.4 Verksamhetslokaler, omsättning och anställda inom kultursektorns huvudnäringsgrenar i Helsingfors den 31.12.2001

Näringsgren	Lokaler	Personal	Omsättning 1 000 e	Personal per lokal	Omsättning per lokal 1 000 e	Omsättning per anställd 1 000 e
Kulturnäringsgrenarna sammanlagt	4 592	25 762	4 776 147	5,6	1 048,1	187,4
Arkitektur, industridesign och konst	1 128	2 024	152 882	1,8	135,5	75,5
Konstinstitutioner	59	189	3 641	3,3	62,8	19,3
Konst- och antikhandlar, antikvariat	159	164	20 487	1,0	128,8	124,9
Bibliotek, arkiv, museer etc.	9	27	172	3,0	19,1	6,4
Produktion och distribution av böcker	290	2 218	471 411	7,7	1 636,8	212,5
Produktion och distribution av tidningar och tidskrifter	675	8 011	1 415 612	11,8	2 161,2	182,9
Reklam	969	4 122	1 097 859	4,3	1 135,3	266,3
Fotografering	347	813	125 789	2,3	362,5	154,7
Radio och television	237	5 776	1 075 561	24,7	4 596,4	186,2
Produktion och distribution av film och video	343	1 363	213 693	4,0	626,7	156,8
Produktion och distribution av musik- och ljudinspelningar	227	493	97 999	2,2	435,6	198,8
Nöjesfält, spel o. annan underhållning och rekreation	149	562	101 041	3,8	692,1	179,8

Källa: Statistikcentralens register över verksamhetslokaler samt Helsingfors stads faktacentral

la resurser för att utveckla internationellt konkurrenskraftiga kunskapsområden. Bland de kulturorienterade kompetenscentren finns Culminatum Oy Ab, vars expertis ligger inom informationsinnehållsproduktion och digitalmedia. Dess åligganden omfattar främjandet och utvecklandet av affärsverksamhet och internationella kontakter.

Anställda och arbetstillfällen inom kulturen

Ett centralt tema inom europeisk kulturpolitik är de sysselsättningseffekter som sektorn kan ha. Intresset för kultur som ett instrument för sociala, sysselsättande och t.o.m. finansiella syften har med åren blivit allt starkare.

Vilka människor som skall betraktas som anställda inom kultur beror givetvis på definitionen: skall man tillämpa en liberal och frikostig definition grundad på t.ex. näringsgrensindelningen, eller skall man inkludera kulturrelaterade yrken, eller skall man ta medlemskap i en kulturrelaterad fackförening som kriterium?

Kulturnäringsgrenarnas sysselsättande verkan är stor. Bara i Helsingfors uppgick antalet anställda inom dem i Januari 2002 till sammanlagt nästan 32 000, i hela Huvudstadsregionen till nästan 39 000. Kulturgrenarnas andel av Helsingfors samtliga jobb var 8,5 procent. I Huvudstadsregionen var den 7 procent, vilket var klart mera än det nationella medeltalet 4 procent.

Med sina 7 983 jobb i slutet av 2001 hade produktion och distribution av tidningar och tidskrifter flest kultursektorjobb i Helsingfors, följd av radio och television, med 6 891 jobb.

Enligt en snävare definition, som inte tar med vidhängande yrken inom t.ex. produktion och logistik, hade Huvudstadsregionen sammanlagt 26 807 personer inom kulturyrken.

En undersökning gjord på uppdrag av Centralkommisionen för konst använde två kriterier för en yrkeskonstnär:

Tabell 14.5 Antal jobb (arbetstillfällen) inom kultursektorn i Helsingfors och övriga Huvudstadsregionen 31.12.2001, enligt NACE (huvudgrupperna)

Näringsgren	Helsingfors	Övriga Huvudstadsregionen	Hela Huvudstadsregionen
Kulturnäringsgrenarna sammanlagt	31 788	7 180	38 968
Arkitektur, industridesign och konst	2 028	521	2 549
Konstinrättningar ¹	2 409	225	2 634
Konst- och antikhandlar, antikvariat	188	15	203
Bibliotek, arkiv, museer etc.	2 351	634	2 985
Produktion och distribution av böcker	2 287	511	2 798
Produktion och distribution av tidningar och tidskrifter	7 983	2 328	10 311
Reklam	4 176	464	4 640
Fotografering	746	484	1 230
Radio och television	6 891	767	7 658
Produktion och distribution av film och video	1 337	206	1 543
Produktion och distribution av musik- och ljudinspelningar	559	106	665
Nöjesfält, spel o. annan underhållning och rekreation	833	919	1 752
Alla näringsgrenar	375 763	199 896	575 659

¹ Inkl. teatrar och orkestrar.

Källa: Statistikcentralens sysselsättningsstatistik samt Helsingfors stads faktacentral

a) medlemskap i en förening eller fackförening för konstnärer, och b) åtnjutande av statligt understöd för konstnärer. Enligt den definitionen skulle det för närvarande finnas omkring 17 000 professionella konstnärer i Finland.

Undersökningen visade att kvinnoinslaget inom de konstnärliga yrkena var 44 procent, och att kvinnorna stod för största andelen bland dansare och minsta bland kompositörer och arkitekter. Nästan hälften av konstnärerna bodde i Huvudstadsregionen, en tredjedel annanstans i södra Finland och en dryg sjättedel annanstans än södra Finland. Forskning nyligen har bestyrkt den gamla uppfattningen att konstnärer och kreativt folk dras till stora städer och att deras närvaro är ett stimulus som alstrar nytänkande och företagsamhet. Huvudstadsregionen hade största andelen av landets yrkesfolk inom film, konstindustri och dans, medan dess andel var minst framträdande inom fotografi, musik och bildkonst.

Statistiken över beskattningsbara inkomster visar att konstnärer vanligtvis har flera födkrokar samtidigt både inom och utanför kultursektorn. År 2000 fick 27 procent av konstnärerna något slags stipendium.

Jämfört med heltidsjobbade skattebetalare överlag har de konstnärliga yrkenas utövarare lägre inkomster än deras utbildning skulle ge vid handen. I synnerhet jämfört med övriga högskoleutbildade är deras inkomster låga. Konstnärerna har ju överlag hög utbildningsnivå: hela 40 procent har fått sin utbildning på högskolenivå vid någon av högskolorna i konstämnen.

Utgifter för kulturkonsumtion

Hushållens utgifter för kultur och fritid utgör en del av de privata konsumtionsutgifterna och har en kändbar betydelse för affärsverksamheten, för olika kulturinstitutioner och för hushållen själva. Trots att många former av kulturservice är gratis i Finland, består en rätt betydande

de del av hushållens utlägg på konst och kultur av avgifter för kulturevenemang. Bland övriga utlägg på kultur märks köp av produkter från informationsinnehållsindustrin, dvs. böcker, videor, tidskrifter, CD- och DVD-skivor, biobiljetter mm.

I Huvudstadsregionen var kulturens andel 11,0 procent av hushållens totala medelkonsumtion år 2002 och beloppet 3 074 euro. Mellan åren 1998 och 2002 växte regionens hushålls utlägg på kultur och fritid med ca. 14 procent, medan deras totala konsumtionsutgifter växte med ca. 18 procent.

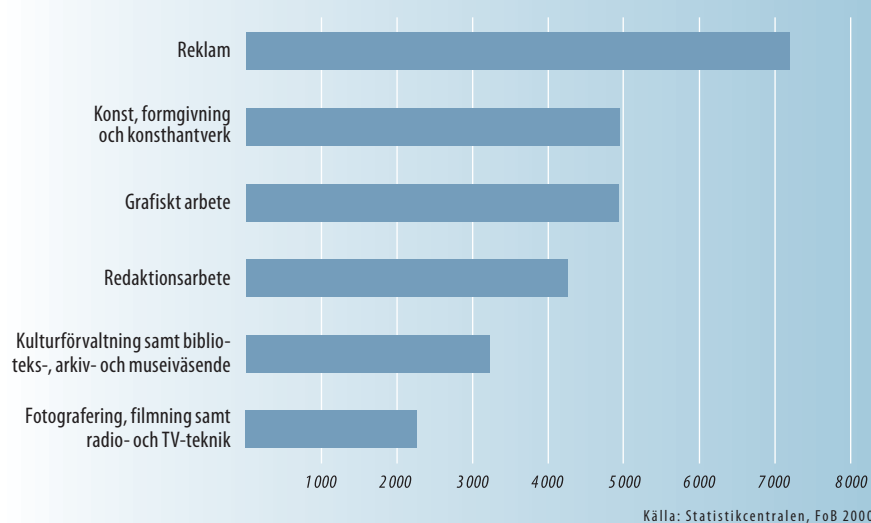
I Helsingfors utgjorde utgifterna för kultur och fritid 11,7 procent av de totala konsumtionsutgifterna. Räknat per konsumentenhet förbrukade hushållen i Helsingfors 1 947 euro, i Huvudstadsregionen 1 909 euro och hela Finland 1 487 euro på kultur och fritid. Sålunda förbrukade hushållen i Helsingfors 31 procent mera pengar än finländska hushåll i gemen på kultur och fritid. Ett bättre utbud korrelerar alltså i detta fall med större efterfrågan.

Även i övriga Huvudstadsregionen förbrukar hushållen mera pengar – 28 procent per konsumentenhet – än finländ-

Konstens Natts barnevenemang i Hesperiaparken.

Foto: Olga Vishnjakova

Figur 14.3 Sysselsatta efter yrke inom kultursektorn i Huvudstadsregionen 2000

Sex huvudkategorier. Denna indelning enligt klassifikationen ISCO/COM iakttar EU:s standarder.

Tabell 14.6 Konsumtionsutgifter per konsumentenheter på kultur och fritid i Huvudstadsregionen och hela Finland 2002

	Huvudstadsregionen, €	Hela Finland, €
Totala kultur- och fritidsutgifter per konsumentenheter	1 909	1 487
Apparatur för mottagning, upptagning och spelning av ljud och bild	129	101
Fotografisk och cinematografisk apparatur samt optiska instrument	25	15
CD, CD-ROM, videor, DVD, etc.	25	23
Böcker	66	51
Tidningar	106	110
Tidskrifter	81	78
Serietidningar	8	7
Kulturtjänster, varav	235	189
■ Teater, opera, konserter	48	23
■ Säsongs- eller seriebiljetter för teater mm.	8	4
■ Biobiljetter och filmklubbar	20	11
■ Museer, konstutställningar, djurgårdar, etc.	4	4

Källa: Statistikcentralens hushållsenkäter, Helsingfors stads faktacentral

ska hushåll överlag på kultur och fritid. Som jämförelse kan anföras att skillnaden i totala konsumtionsutgifter per konsumentenheter mellan regionen och landet var 15,4 procent. Skillnaden var klarast beträffande köp av biljetter till teater, opera och biografer. Även här är en uppenbar förklaring det överlägset större utbudet i Huvudstadsregionen, som ju omfattar Helsingfors.

Företagsstöd för konst och kultur

Enligt de enkäter om finansiellt stöd från företag till konst och kultur som regelbundet utförs av Centralkommissionen för konst och Statistikcentralen uppgick företagssektorns stöd till kultursektorn till mellan 9,2 och 10,1 miljoner euro år 1999.

Av dessa pengar kom 31 procent från industrin, 19 procent från företag inom transport, lagring och telekom, 15 procent från fastighets-, uthyrnings- och forskningssektorn och 14 procent från försäkringssektorn. Av det sammanlagda stödet gick 36 procent till musik och 31 procent till bildkonst.

De företag som stödde konsten och kulturen var nästan uteslutande stora företag, oftast belägna i Nyland och resten av södra Finland.

De vanligaste formerna av finansiellt stöd för konst och kultur var köp av konst och sponsoring av artister och projekt. Företagssektorn köpte konst för sammanlagt 2,3 miljoner euro, vilket var en nästan tredjedel av det totala företagsstödet för kultursektorn. Sponsorkontrakten uppgick till sammanlagt 2,9 miljoner euro, dvs. en dryg tredjedel av totalstödet.

Det är givet är att finansiering från företagen möjliggjort många sådana projekt som annars inte hade blivit av. Dessutom har den publicitet som företagen bekostat samtidigt ökat artisternas renommé. Detta har i sin tur höjt besöks-siffrorna – och därmed biljettintäkterna.

Stiftelser för konst och kultur

I Finland finns det omkring trehundra stiftelser som stöder konst och kultur. Många av dem är små, och inriktade på en enda konstgren. År 2001 uppgick det sammanlagda stödet från de fyra största kulturstiftelserna (Svenska Kulturfonden i Finland, Suomen Kulttuurirahasto, Jenny ja Antti Wihurin rahasto och Alfred Kordelinin yleinen edistys- ja sivistysrahasto) till 14,4 miljoner euro. Stödet från de största fonderna har ökat märkbart under de senaste åren. De konstgrenar som får mest stöd från dem är musiken och bildkonsten. ■

KÄLLOR

- Compendium. Cultural Policies in Europe. www.culturalpolicies.net.
- Kompetenscentret Culminatium. www.culminatium.fi.
- Helsingfors stads kulturcentral. www.kulttuuri.hel.fi, verksamhetsberättelsen för år 2003.
- Karhunen, Paula: Valtion tuki taiteelliseen toimintaan 2002 (statens stöd för konstnärlig verksamhet 2002). Centralkommissionen för konst. Tilastotiedote 2/2003.
- Karttunen, Sari: Kuntien kulttuuritoiminta ja sen kustannukset (kommunernas kulturverksamhet och kostnaderna för densamma). Statistikcentralen. Kulttuuri ja viestintä 2003:1. Helsingfors 2003.
- Karttunen, Sari: Kulttuurivoima Suomessa 1970–1999 (kulturarbetskraften i Finland 1979–99). Statistikcentralen. Kulttuuri ja viestintä 2001:2. Helsingfors 2001.
- Konsumtionsundersökningarna 1998 och 2001–2002. Statistikcentralen och Helsingfors stads faktacentral.
- Kulturstatistik 2001. Statistikcentralen. SVT. Kulttuuri ja viestintä 2002:1. Helsinki 2002.
- Kähkönen, Liisa: Helsingin kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi valintojen edessä (Helsingfors stads kultur- och fritidsväsende måste väljas). Kvartalsöversikten KVARTTI 2/03. Helsingfors stads faktacentral.

- Oesch, Pekka: Yritysten tuki taiteille 1999 (företagens stöd åt konsten 1999). Centralkommissionen för konst. Tilastotietoa taiteesta n:o 27. Helsinki 2001.
- Undervisningsministeriet: <http://www.miniedu.fi>.
- Rensujeff, Kaija: Taiteilijan asema – Raportti työstä ja tulonmuodostuksesta eri taiteenaloilla (konstnärrens ställning – rapport om arbete och inkomster inom olika konstgrenar). Centralkommissionen för konst. Taiteen keskustoimikunnan julkaisuja n:o 27. Helsinki 2003.
- Centralkommissionen för konst. www.taiteenkeskustoimikunta.fi.
- Statistikcentralen, kultur och media: www.stat.fi/tk/aiheet_kulttuurijaviestinta.html.
- Heikki Hellman i artikel i dagstidningen Helsingin Sanomat 4.11.2003: Tutkimus selvitti: suomalainen taiteilija ansaitsee yhä vähemmän (forskningen visar: finländska konstnärer förtjänar allt mindre).

Salutorget i Södra Hamnen i kvällsbelysning.

Foto: Helsingfors stads bildbank / Harald Raebiger

I tabellerna har följande symboler använts

Intet finns att redovisa	–
Storheten mindre än hälften av den använda enheten	0
Uppgift inte tillgänglig eller alltför osäker för att anges	..
Preliminär uppgift	*

SAKKUNNIGA SOM HAR MEDVERKAT

Ekholm Jukka Statistikcentralen i Finland

Harris Hanna ISEA2004

Kajantie Mira Helsingfors universitet

Karttunen Sari Centralkommissionen för konst

Liikkanen Mirja Statistikcentralen i Finland

Lindegren Yrjö Helsingfors stadsbibliotek

Sarantola-Weiss Minna Helsingfors stadsmuseum

Selkee Johanna Finlands kommunförbund

Svedberg Sirkka-Elina Helsingfors stadsbibliotek

Finländska mästerskapen i fyrverkeri på Sveaborg år 2004.

Foto: Olga Vishnjakova

Figurförteckning

- 1 FESTIVALER
 - 1.1 Antal besökare vid Helsingfors Festspel 1989–2003
- 2 FÖRORTER
 - 2.1 Kulturcentrens besökares könsfördelning
 - 2.2 Besök vid kulturcentren
 - 2.3 I vilket sällskap kom besökarna
 - 2.4 Kultur- och kongresscentra i Helsingfors 2004
- 3 EUROPEISKA METROPOLER
 - 3.1 Statistisk jämförelse av utvalda europeiska städer
 - 3.2 Konsertbesök per invånare år 2001
 - 3.3 Teaterbesök per invånare år 2001
 - 3.4 Lån av böcker och mediaprodukter per capita år 2001
 - 3.5 Museibesök per invånare år 2001
 - 3.6 Biobesök per capita i europeiska storstäder år 2001
 - 3.7 De 10 främsta regionerna beträffande de forsknings- och utvecklinganställdas andel av arbetskraften i EEA-länderna år 2001
 - 3.8 Ledande innovationsregionerna i EU år 2003
- 6 TEATER
 - 6.1 Samhälleligt penningstöd åt teatrarna i Helsingfors 1992–2003
- 10 BIBLIOTEK
 - 10.1 Helsingfors stadsbiblioteks totala samlingar av böcker och noter samt ljudband, videoband och DVD
 - 10.2 Helsingfors stadsbibliotek. Utlånat material 1990–2002
 - 10.3 Helsingfors stadsbibliotek. Lån per år och invånare 1910–2002
- 12 MEDIA OCH FILM
 - 12.1 Antal biografer jämte platser i Helsingfors 1992–2002
 - 12.2 Bioplatser och biobesök per invånare i Helsingfors åren 1992–2002
 - 12.3 Televisionskanalernas tittarandelar 2003
 - 12.4 Rundradion YLE:s resp. de privata radiokanalernas sammanlagda lyssnarandelar åldersgruppsvis i Huvudstadsregionen nov–dec 2003
- 13 UNDERVISNING
 - 13.1 Grundläggande utbildning i musik, bildkonst och dans i Huvudstadsregionen år 2002
 - 13.2 Studerande vid de konst- och kulturinriktade högskolorna 1993–2003
 - 13.3 Studerande i konst- och kulturämnen vid yrkeshögskolorna i Helsingfors och Huvudstadsregionen 1999–2002
- 14 EKONOMI
 - 14.1 Huvudstadsregionens andel av alla sökande och mottagare av statliga bidrag inom olika grenar av den finländska kultursektorn år 2002 (inkl. sammanslutningar)
 - 14.2 Helsingfors stads kultur- och biblioteks nämnds anslag för konst och kultur år 2003
 - 14.3 Sysselsatta efter yrke inom olika delar av kultursektorn i Huvudstadsregionen 2000

A skateboarder in front of Kiasma. Foto: Olga Vishnjakova

Tabellförteckning

- 1 **FESTIVALER**
 - 1.1 Festivaler och besökare i Helsingfors under olika årstider 2003
- 3 **EUROPEISKA METROPOLER**
 - 3.1 Befolkning, utbildningsnivå och turism i 17 storstäder i EU år 2001
 - 3.2 Olika kulturtjänster i 17 storstäder i EU år 2001
 - 3.3 Belägenhet med olika omgivningsfaktorer bland invånarna i 17 storstäder i EU år 2004
- 4 **MUSIK**
 - 4.1 Symfoniorkestrarnas konserter i Huvudstadsregionen 2002
 - 4.2 Konserter givna utomlands av symfoniorkestrarna i Huvudstadsregionen 2002
 - 4.3 Antal föreställningar och sålda biljetter vid Finlands Nationalopera 1988–2003
 - 4.4 Musikevenemang i Helsingfors och Huvudstadsregionen under veckoslutet 16–18 april 2004
 - 4.5 Konserter i Hartwall Arena, Helsingfors Ishall och Olympiastadion 1997–2001
- 5 **DANS**
 - 5.1 Antal föreställningar (inkl. gäst-), sålda biljetter och åskådare vid dansteatrar i Helsingfors 2002
 - 5.2 Antal föreställningar och sålda biljetter vid Finlands Nationalbalett 1988–2002
- 6 **TEATER**
 - 6.1 Biljetter sålda vid de egna produktionerna 2000–2003
 - 6.2 Antal uppföranden av de egna produktionerna 2000–2003
 - 6.3 Genomsnittlig andel sålda biljetter per scen och maximalt antal platser 1999–2003
 - 6.4 Olika teatrar biljettintäkter och dessas del av helhetsinkomsterna 2001–2003
- 7 **BILDKONST**
 - 7.1 Offentlig konst införskaffad av Helsingfors stad
 - 7.2 Artotek i Huvudstadsregionen 2003
 - 7.3 Personbesök vid konstmuseerna i Helsingfors 1980–2002
- 8 **DESIGN**
 - 8.1 Utställningar på Designmuseet 2000–2003
 - 8.2 Design Forum Finlands utställningar 1995–2003
 - 8.3 Designerförbundet Ornamos och dess medlemsorganisationernas antal medlemmar i Finland och Huvudstadsregionen i juni 2004
 - 8.4 Antal personer sysselsatta inom formgivningen i Huvudstadsregionen år 2000
- 9 **ARKITEKTUR**
 - 9.1 Finlands Arkitektförbund SAFA:s lokala fördelning 12.3.2004
- 10 **BIBLIOTEK**
 - 10.1 Helsingfors stadsbibliotek 1990–2002
 - 10.2 Stadsbiblioteken i Huvudstadsregionen 2003
 - 10.3 Reserveringar gjorda via Internet resp. av kundbetjäningen vid biblioteken i Huvudstadsregionen i mars 2004
- 11 **MUSEER OCH ARKIV**
 - 11.1 Antal personbesök vid vissa museer i Helsingfors 1990–2002
 - 11.2 De mest besökta museerna i Finland 2002
- 12 **MEDIA OCH FILM**
 - 12.1 Biobesöksstatistik för de 8 finländska städer som toppade statistiken år 2001
 - 12.2 De visade filmernas fördelning enligt ursprungsland, jämte deras publiksiffror, år 2001
 - 12.3 De tio populäraste filmerna vid biograferna i Helsingfors och hela Finland år 2003
 - 12.4 Televisionslicenser per 1000 invånare 1995–2002
 - 12.5 De populäraste radiokanalerna i Huvudstadsregionen, nov–dec 2003
 - 12.6 De fem största dagstidningarnas (minst 5 dagar i veckan) upplagor i Helsingfors 2001–2003
- 13 **UTBILDNING**
 - 13.1 Grundläggande utbildning i konst- och kulturämnen i Huvudstadsregionen 2002
 - 13.2 Antal lärare och lektioner i den grundläggande undervisningen i konst- och kulturämnen i Helsingfors 2002
 - 13.3 Sökande och antagna vid de konst- och kulturinriktade högskolorna 2002
 - 13.4 Högskolor för konst- och kulturämnen år 2002
 - 13.5 Studerande och examina i konst och kulturämnen vid yrkeshögskolorna 2002
 - 13.6 Intagna och förstahandssökande till konst- och kulturundervisningen vid yrkeshögskolan Stadia 2003
 - 13.7 Utexaminerade i konst- och kulturämnen från yrkeshögskolan Stadia 2003
 - 13.8 Sysselsättningsstatus i december 2002 bland personer som utexaminerats i konst- och kulturämnen från yrkeshögskola åren 1999–2002
 - 13.9 Konst- och kulturrelaterad yrkesundervisning på andra stadiet 2002
- 14 **EKONOMI**
 - 14.1 Statsbidrag för konst och kultur 2001–2002
 - 14.2 Stadens och statens stöd för konst och kultur i Helsingfors 2003
 - 14.3 Finlands tio största städers kostnader för olika kulturgrenar 2002, euro per invånare
 - 14.4 Verksamhetslokaler, omsättning och anställda inom kultursektorns huvudnäringsgrenar i Helsingfors den 31.12.2001
 - 14.5 Antal jobb (arbetstillfällen) inom kultursektorn i Helsingfors och övriga Huvudstadsregionen 31.12.2001, enligt NACE (huvudgrupperna)
 - 14.6 Konsumtionsutgifter per konsumentenheter på kultur och fritid i Huvudstadsregionen och hela Finland 2002

FESTIVAALIT KAUPUNGIN
OSAT EUROOPAN SUURKA
UPUNGIT MUSIIKKI TANS
SI TEATTERI KUVATAITEET
MUOTOILU RAKENNUSTAI
DE KIRJASTO MUSEOT JA
ARKISTOT MEDIA JA LIIKKUVA
KUVA OPETUS TALOUS

Konst och kultur i Helsingfors beskriver i korthet utbudet av och efterfrågan på kulturbegivenheter i vår huvudstad. Med ambitionen att hålla ett finger på tidens nerv beskriver bilderna, texterna och statistiken hur de olika grenarna inom kultursektorn utvecklats och står idag, inte minst i förhållande till övriga europeiska metropoler.

Kulturstatistik för Helsingfors på finska och på engelska samt den förkortade versionen på svenska finns tillgänglig på Helsingfors stads faktacentrals hemsidor www.hel.fi/tietokeskus. Den engelska och finska versionen har även givits ut i tryck.

Konst och kultur i Helsingfors

